

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
КООМЧУЛУКТУ ӨНҮКТҮРҮҮ ЖАНА ИНВЕСТИЦИЯЛОО
АГЕНТСТВОСУ (АРИС)**

**ОШ ОБЛУСУНДА ЖАНА ОШ ШААРЫНДА
РЕГИОНДУК ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮКТҮРҮҮ ДОЛБООРУ**

**«Сулайман-Тоо Улуттук тарыхый-археологиялык
музей комплексин реабилитациялоо»**

**ЭКОЛОГИЯЛЫК ЖАНА СОЦИАЛДЫК
ЧӨЙРӨНҮ БАШКАРУУ ПЛАНЫ
(ПУОСС)**

Август 2026 – жыл

МАЗМУНУ

1. КИРИШ СӨЗ.....	5
2. ПУОССтун МАКСАТЫ, МАКАМЫ ЖАНА КОЛДОНУУ С	6
2.1. ПУОССтун максаты	6
2.2. Тендердик жана келишимдик документтердеги ПУОССтун макамы	6
2.3. Колдонуу чөйрөсү.....	6
2.4. Долбоордук жана экологиялык документтер менен өз ара байланышы.....	7
2.4.1. Маданий мурасты башкаруунун милдеттүү принциптери.....	8
2.5. Подрядчынын ПУОССу	8
2.6. Ишке ашыруу жана аткарылышын ырастоо.....	8
3. ЭКОЛОГИЯЛЫК ЖАНА СОЦИАЛДЫК ТАЛАПТАРДЫ АНЫКТООЧУ КИЧИ ДОЛБООРДУ ИШКЕ АШЫРУУ ШАРТТАРЫ	10
3.1. Жумуштарды аткаруу шарттарынын жалпы мүнөздөмөсү.....	10
3.2. Объекттер жана пландаштырылган кийлигишүүнүн мүнөзү	10
3.3. Жумуштарды уюштурууга таасир этүүчү аймактын өзгөчөлүктөрү	11
3.4. Подрядчынын документтерин даярдоодо курулуш аянтчасынын шарттарын эске алуу.....	12
4. ИШКЕ АШЫРУУНУ УЮШТУРУУ ЖАНА ЖООПКЕРЧИЛИКТИ БӨЛҮШТҮРҮҮ	14
4.1. Башкарууну уюштуруунун жалпы принциптери.....	14
4.2. Подрядчы тарабынан башкарууну уюштуруу.....	14
4.3. Техникалык көзөмөлдүн функциялары	15
4.4. АРИСтун функциялары.....	16
4.5. НИАМКтын катышуусу	17
4.6. Автордук көзөмөл жана маданий мурас боюнча адистер	17
4.6.1. Маданият министрлиги жана маданий мурас маселелери боюнча чечимдер	18
4.7. Мамлекеттик органдар	18
4.8. Негизги функцияларды бөлүштүрүү.....	18
4.9. Уруксаттар, макулдашуулар жана ички документтер	20
4.10. Координация жана маалымат алмашуу	21
5. МОБИЛИЗАЦИЯГА ЖАНА ЖУМУШТАРДЫ БАШТООГО ЧЕЙИНКИ ТАЛАПТАР	22
5.1. Жумуштарды аткарууга уруксат берүүнүн жалпы тартиби.....	22
5.2. Мобилизацияга чейинки уюштуруучулук даярдык.....	22
5.3. Курулуш аянтчасынын жана айрым участктордун даярдыгы	24
5.4. Баштапкы абалды каттоо.....	26
5.5. Кооптуу жана сезимтал операциялар башталганга чейинки талаптар.....	26
5.5.1. Курулуш титирөөсүн пландаштыруу жана контролдоо.....	28
5.6. Уруксат-наряд	28
5.7. Кызматкерлерди окутуу жана жумушка киргизүү.....	29
5.8. Документтерди кароо жана эскертүүлөрдү жоюу	29
5.9. Шарттардын өзгөрүшү жана даярдыкты кайталап текшерүү	30
5.10. Жумуштарды баштоого уруксат берилгендигин ырастоо	30
6. ЭКОЛОГИЯЛЫК ЖАНА СОЦИАЛДЫК ЧӨЙРӨГӨ БАШКАРУУ ПЛАНЫ.....	31
6.1. Максаты жана колдонуу принциптери	31
6.2. Подрядчы тарабынан чараларды конкреттештирүү	31
6.3. Милдеттүү башкаруу чаралары	31
6.4. Кошумча чараларды колдонуу	39
6.5. Белгиленген чаралардан четтөө.....	39
6.6. Мониторинг менен байланышы	39
7. ПУОССТУН АТКАРЫЛЫШЫН МОНИТОРИНГДӨӨ, ШАЙКЕШСИЗДИКТЕР ЖАНА ТҮЗӨТҮҮЧҮ ИШ-АРАКЕТТЕР	40
7.1. Мониторингдин максаты	40

7.2. Контролдоо деңгээлдери	40
7.3. Мониторинг жүргүзүү тартиби.....	40
7.4. Күнүмдүк, жумалык жана мезгилдүү контроль	43
7.5. Контролдук чекиттер	43
7.6. Шайкешсиздиктерди аныктоо жана каттоо	44
7.7. Шайкешсиздиктердин категориялары	44
7.8. Түзөтүүчү жана алдын алуучу иш-аракеттер	44
7.9. Шайкешсиздиктерди текшерүү жана жабуу	45
7.10. Жумуштарды токтотуу	45
7.11. Жумуштарды кайра баштоо	45
7.12. Мониторингдин натыйжаларын документтештирүү	45
8.1. Жалпы жоболор	46
8.2. Курулуш башталганга чейин маалыматты ачыктоо	46
8.3. Жумуштарды аткаруу мезгилинде маалымат берүү	46
8.4. НИАМК жана комплекстин пайдалануучулары менен координация	48
8.5. Кызыкдар тараптардын даттанууларын кароо механизми.....	48
8.6. Кызматкерлердин даттануулар.....	49
8.7. Купуя кайрылуулар жана СЭН/СД.....	49
8.8. Ыкчам билдирүүлөр	50
8.9. Подрядчынын мезгилдүү отчеттуулугу	51
8.10. Техникалык көзөмөлдүн жана АРИСтун отчеттуулугу	52
8.11. Документтерди сактоо жана өткөрүп берүү	52
9. КЫЗЫҚДАР ТАРАПТАРГА МААЛЫМАТ БЕРҮҮ, АРЫЗ-ДАТТАНУУЛАРДЫ КАРОО ЖАНА ОТЧЕТТҮҮЛҮК	53
9.1. Жалпы жоболор	53
9.2. Курулуш иштери башталганга чейин маалыматты ачыкка чыгаруу	53
9.3. Иштерди аткаруу мезгилинде маалымат берүү.....	53
9.4. НИАМК жана комплексти пайдалануучулар менен координациялоо	54
9.5. Кызыкдар тараптардын арыз-даттанууларын кароо механизми	54
9.6. Жумушчулардын даттануулары	56
9.7. Купуя кайрылуулар жана СЭН/СД.....	56
9.8. Ыкчам билдирүүлөр	56
9.9. Подрядчынын мезгилдүү отчеттуулугу	57
9.10. Техникалык көзөмөлдүн жана АРИСтин отчеттуулугу	58
9.11. Документтерди сактоо жана өткөрүп берүү	58
1-ТИРКЕМЕ. ПОДРЯДЧЫНЫН ПУОССУНА КАРАТА МИНИМАЛДУУ ТАЛАПТАР	59
2-ТИРКЕМЕ. МААЛЫМАТТЫК ТАКТАЛАРГА ЖАНА БЕЛГИЛЕРГЕ КАРАТА ТАЛАПТАР.....	66
3-ТИРКЕМЕ. УРУКСАТТАРДЫН, МАКУЛДАШУУЛАРДЫН ЖАНА МИЛДЕТТҮҮ ДОКУМЕНТТЕРДИН РЕЕСТРИ	68
4-ТИРКЕМЕ. КОКУСУНАН ТАБЫЛГАН ТАБЫЛГАГА ЖООП КАЙТАРУУ ЖОЛ-ЖОБОСУ	70
5-ТИРКЕМЕ. АСБЕСТ КАМТЫГАН МАТЕРИАЛДАРДЫ БАШКАРУУ ПЛАНЫ	73
6-ТИРКЕМЕ. СЕЗИМТАЛ ЖУМУШТАР ҮЧҮН АТАЙЫН МЕТОДИКА ЖАНА УРУКСАТ-НАРЯД.....	76
7-ТИРКЕМЕ. КОНТРОЛДООНУН, ШАЙКЕШСИЗДИКТЕРДИН, ИНЦИДЕНТТЕРДИН ЖАНА ОТЧЕТТУУЛУКТУН ЖУМУШЧУ ФОРМАЛАРЫ	80
8-ТИРКЕМЕ. АРИСТУН КАЙТАРЫМ БАЙЛАНЫШ МЕХАНИЗМИ ЖӨНҮНДӨ МААЛЫМАТ.....	85
10-ТИРКЕМЕ. КООМЧУЛУК МЕНЕН КОНСУЛЬТАЦИЯНЫН НАТЫЙЖАЛАРЫ.....	87

АББРЕВИАТУРА

АРИС	Кыргыз Республикасынын коомчулукту өнүктүрүү жана инвестициялоо Агентствосу
АСМ	Асбест камтыган материалдар
ВБ	Дүйнөлүк банк
ГСМ	Күйүүчү-майлоочу материалдар
ИКОМОС	Эстеликтерди жана тарыхый жерлерди коргоо боюнча эл аралык кеңеш
КН	Милдеттүү байкоо жүргүзүүчү
КТ	Милдеттүү контролдук чекит
КР	Кыргыз Республикасы
Маданият министрлиги	Кыргыз Республикасынын Маданият, маалымат жана жаштар саясаты министрлиги / маданий мурасты коргоо чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган
МОС/МРЖ АРИС	АРИСтун Кайтарым байланыш механизми — Долбоордун МРЖсынын алкагында кайрылууларды берүүнүн, каттоонун жана өткөрүп берүүнүн расмий каналы
НИАМК	«Сулайман-Тоо» улуттук тарыхый-археологиялык музей комплекси
ОВКН	Маданий мураска тийгизүүчү таасирге баа берүү
ОВОСС	Айлана-чөйрөгө жана социалдык чөйрөгө таасир тийгизүүгө баа берүү
ОТиТБ	Эмгекти коргоо жана коопсуздук техникасы
ППР	Жумуштарды жүргүзүү долбоору
ПРЭР-1	Ош облусунда жана Ош шаарында Региондук экономикалык өнүктүрүү долбоору
ПСД	Долбоордук-сметалык документтер
ПУАСМ	Асбест камтыган материалдарды башкаруу планы
ПУКН	Маданий мурасты башкаруу планы
ПУОСС	Экологиялык жана социалдык чөйрөнү башкаруу планы
ПУОСС-КО подрядчика	Конкреттүү участоктор жана жумуш түрлөрү үчүн подрядчы даярдаган ПУОСС
СИЗ	Жеке коргонуу каражаттары
СЭН/СД	Сексуалдык эксплуатация жана зомбулук/сексуалдык зомбулук көрсөтүү
СЭС ВБ	Дүйнөлүк банктын социалдык-экологиялык стандарттары
ЧС	Өзгөчө кырдаал
ЮНЕСКО	Бириккен Улуттар Уюмунун билим берүү, илим жана маданият маселелери боюнча уюму

1. КИРИШ СӨЗ

Ош облусунда жана Ош шаарында региондук экономикалык өнүктүрүү долбоору Дүйнөлүк банктын финансылык колдоосу менен Кыргыз Республикасынын коомчулукту өнүктүрүү жана инвестициялоо Агенствосунун (АРИС) тарабынан ишке ашырылууда. Долбоордун алкагында Ош шаарындагы «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин инфраструктурасын реабилитациялоо каралган.

Музей комплексинин аймагы жогорку тарыхый, археологиялык, маданий, руханий жана коомдук баалуулукка ээ. Ыйык Сулайман-Тоо ЮНЕСКОнун Бүткүл дүйнөлүк мурастар тизмесине киргизилген жана мамлекеттин коргоосунда турат. Ошол эле учурда комплекс музейдик, туристтик, коомдук жана зыярат кылуучу объект катары пайдаланылуусун улантууда. Жумуштарды аткаруу мезгилинде анын аймагында музейдин кызматкерлери, келүүчүлөр, зыяратчылар жана комплекстин башка пайдалануучулары болот.

Көрсөтүлгөн шарттар курулуш, оңдоо, инженердик жана көрктөндүрүү жумуштарын уюштурууга өзгөчө мамиле кылууну талап кылат. Калдыктардын пайда болушу, чаң, ызы-чуу, техниканын кыймылы жана кызматкерлердин коопсуздугу менен байланышкан кадимки таасирлер менен катар маданий мурас объекттеринин бузулуу тобокелдиктери, аймактын визуалдык жана мейкиндиктик бүтүндүгүнүн бузулушу, келүүчүлөр менен зыяратчылардын кирүүсүнүн чектелиши, ошондой эле курулуш ишмердиги менен комплексти үзгүлтүксүз пайдалануунун ортосунда чыр-чатактардын келип чыгышы эске алынууга тийиш.

Кичи долбоорду даярдоонун алкагында экологиялык жана социалдык чөйрөгө тийгизүүчү таасирге баа берүү жүргүзүлүп, анда негизги экологиялык жана социалдык тобокелдиктер аныкталган жана алардын алдын алуу, минималдаштыруу жана контролдоо чаралары каралган. Күтүлүүчү таасирлердин көпчүлүгү локалдык, убактылуу жана башкарылуучу мүнөзгө ээ. Ошол эле учурда аймактын жогорку сезимталдыгына жана маданий мурас объектисинин эл аралык жана улуттук макамына байланыштуу кичи долбоордун жалпы экологиялык жана социалдык тобокелдик категориясы «олуттуу» деп аныкталган.

Ушул Экологиялык жана социалдык чөйрөнү башкаруу планы (ПУОСС) ОВОССтө белгиленген корутундуларды жана милдеттенмелерди өнүктүрүү максатында иштелип чыккан жана аларды жумуштарды даярдоо жана аткаруу этабында иш жүзүндө жүзөгө ашырууга багыталган.

ПУОСС подрядчы аткарууга тийиш болгон милдеттүү уюштуруучулук, экологиялык, социалдык, эмгектик жана коргоо талаптарын белгилейт. Ошондой эле бул талаптардын аткарылышын подрядчы, техникалык көзөмөл, АРИС жана кичи долбоорду ишке ашыруунун башка катышуучулары тарабынан контролдоо, документтештирүү жана ырастоо тартибин аныктайт.

Документ подрядчыны мобилизациялоого даярдоодон тартып жумуштарды бүтүрүүгө, аймакты калыбына келтирүүгө, аныкталган шайкешсиздиктерди жабууга жана аткаруу жана ырастоочу документтерди өткөрүп берүүгө чейинки мезгилди камтыйт.

Объекттерди кийинки эксплуатациялоого байланышкан талаптар аларды кабыл алуу, документтерди өткөрүп берүү, кемчиликтерди жоюу жана кепилдик мөөнөтүндө подрядчынын милдеттенмелерин аткаруу менен байланышкан бөлүгүндө гана каралат. Объекттер өткөрүлүп берилгенден кийин аларды учурдагы башкаруу НИАМКтын же башка дайындалган эксплуатациялоочу уюмдун компетенциясына кирет.

2. ПУОССтун МАКСАТЫ, МАКАМЫ ЖАНА КОЛДОНУУ С

2.1. ПУОССтун максаты

Ушул ПУОСС кичи долбоор боюнча жумуштарды аткаруу этабында экологиялык жана социалдык тобокелдиктерди башкаруунун негизги документи болуп саналат.

ПУОССтун максаты экологиялык жана социалдык баалоонун, маданий мураска тийгизүүчү таасирге баа берүүнүн (ОВКН), Маданий мурасты башкаруу планынын (ПУКН), долбоордук документтердин жана Дүйнөлүк банктын талаптарынын жыйынтыктары боюнча каралган чаралардын ырааттуу жана ырасталуучу түрдө аткарылышы камсыз кылуу болуп саналат.

ПУОСС төмөнкүлөрдү белгилейт:

- подрядчыны мобилизациялоого жана айрым жумуш түрлөрүн баштоого чейин камсыз кылынууга тийиш болгон милдеттүү шарттарды;
- курулуш аянтчасын жана убактылуу инфраструктураны уюштурууга карата талаптарды;
- булгануунун алдын алуу жана ресурстарды сарамжалдуу пайдалануу боюнча чараларды;
- калдыктар жана кооптуу материалдар менен иштөө талаптарын;
- эмгекти коргоо жана кызматкерлердин коопсуздугун камсыз кылуу чараларын;
- келүүчүлөрдү, зыяратчыларды, комплекстин кызматкерлерин жана башка үчүнчү жактарды коргоо чараларын;
- маданий мурасты сактоо жана сезимтал зоналарда жумуштарды аткаруу талаптарын;
- контролдоо, шайкешсиздиктерди каттоо, жумуштарды токтотуу жана кайра баштоо тартибин;
- документтештирүү, мониторинг жүргүзүү жана отчеттуулук талаптарын.

ПУОСС бааланган тобокелдиктерди жана долбоордук милдеттенмелерди жумуштарды иш жүзүндө уюштуруу менен байланыштырат. Анын жоболору календардык графикти пландаштырууда, жумуштарды аткаруу ыкмаларын тандоодо, адистердин курамын аныктоодо, кирүү мүмкүнчүлүгүн уюштурууда, убактылуу объекттерди жайгаштырууда, материалдарды сатып алууда, подрядчыларды тартууда жана аткаруу документтерин даярдоодо эске алынууга тийиш.

2.2. Тендердик жана келишимдик документтердеги ПУОССтун макамы

Ушул ПУОСС тендердик жана келишимдик документтердин курамына киргизилет жана ар бир подрядчы, жеткирүүчүлөрү, айдоочулары жана жумуштарды аткарууга же материалдарды жеткирүүгө тартылган башка жактар үчүн милдеттүү болуп саналат.

Тендердин катышуучусу техникалык жана финансылык сунушту даярдоодо ПУОССтун талаптарын эске алууга тийиш. Экологиялык, социалдык, эмгектик жана коопсуздук чараларын аткарууга байланышкан чыгымдар сунуштун наркына, календардык графикке, курулушту уюштурууга жана жумуштардын көлөмдөр ведомостунун тиешелүү позицияларына киргизилүүгө тийиш.

Келишим түзүлгөндөн кийин ПУОССтун талаптары подрядчынын келишимдик милдеттенмелеринин бир бөлүгү болуп калат. Жумуштардын көлөмдөр ведомостунда өзүнчө позициянын жоктугу подрядчыны жумуштарды талаптагыдай жана коопсуз уюштурууга, айлана-чөйрөнү коргоого, маданий мурасты сактоого, маалымат берүүгө, мониторинг жүргүзүүгө жана отчеттуулукка байланышкан чараларды аткаруудан бошотпойт.

Подрядчы өзү тарткан бардык уюмдар тарабынан ПУОССтун талаптарынын аткарылышы үчүн жоопкерчилик тартат. Айрым жумуш түрлөрүнүн подрядчыга өткөрүлүп берилиши подрядчынын заказчынын алдындагы жоопкерчилигинин өткөрүлүп берилишине же чектелишине алып келбейт.

2.3. Колдонуу чөйрөсү

Ушул ПУОСС «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексин реабилитациялоо» кичи долбоорунда каралган бардык объекттер, жумуш түрлөрү жана коштоочу иш-чаралар үчүн бирдиктүү базалык документ болуп саналат. Ал 2-таблицада көрсөтүлгөн объекттерди жана жумуш түрлөрүн кошкондо, кичи долбоордун жалпы көлөмүнө жайылтылат жана колдонулуучу бардык тендердик жана келишимдик документтердин курамына киргизилүүгө тийиш.

ПУОССтун талаптары төмөнкүлөргө багытталган:

- даярдоо жана мобилизациялык иш-чараларга;
- убактылуу курулуш инфраструктурасын жайгаштырууга;
- демонтаждоо жана жер жумуштарына;
- курулуш, оңдоо, реставрациялык жана инженердик операцияларга;
- аймакты көрктөндүрүүгө жана калыбына келтирүүгө;
- материалдарды жеткирүүгө, түшүрүүгө жана сактоого;
- курулуш техникасынын кыймылына;
- курулуш жана тиричилик калдыктары менен иштөөгө;
- маданий мурас объекттеринин жана сезимтал участоктордун жанында жумуштарды аткарууга;
- келүүчүлөр, зыяратчылар жана НИАМКтын кызматкерлери менен өз ара аракеттенүүгө;
- демобилизацияга жана бүткөрүлгөн объекттерди өткөрүп берүүгө.

Ушул ПУОСС камтыган объекттердин жана жумуштардын тизмеси кичи долбоордун жалпы көлөмүн чагылдырат жана ар бир подрядчы көрсөтүлгөн бардык объекттерде жумуш аткарат дегенди билдирбейт. Конкреттүү подрядчынын милдеттенмелеринин көлөмү тиешелүү тендердик жана келишимдик документтер, бекитилген долбоордук-сметалык документтер, жумуштардын көлөмдөр билдирүү жана ага өткөрүлүп берилген участоктордун иш жүзүндөгү чек аралары менен аныкталат.

Ар бир подрядчы ушул ПУОССтун талаптарынын өзүнүн келишимдик көлөмүнө карата колдонулушун аныктоого жана колдонулуучу чараларды өзүнүн ПУОСС документинде чагылдырууга милдеттүү.

Эгерде кичи долбоор бир нече келишим же тендердик пакет аркылуу ишке ашырылса, ар бир подрядчы өзүнө бекитилген объектерге, участокторго жана жумуш түрлөрүнө карата өзүнчө ПУОСС иштеп чыгат.

Эгерде бардык жумуштар бир подрядчыга берилсе, ал объектер жана участоктор боюнча талаптарды өзүнчө конкреттештирген бирдиктүү ПУОСС иштеп чыгат.

Конкреттүү подрядчынын келишимдик көлөмүнө же иш жүзүндөгү жумуш шарттарына тиешеси жок чаралар колдонулбайт деп аныкталышы мүмкүн. Алардын колдонулбастыгы ПУОССдо негизделүүгө жана техникалык көзөмөл менен АРИС тарабынан каралууга тийиш.

Курулуш аянтчасын уюштуруу, маданий мурасты коргоо, коомдук коопсуздук, маалымат берүү, мониторинг жүргүзүү жана отчеттуулук боюнча жалпы талаптар бардык подрядчыларга алардын ишинин чегинде колдонулат.

2.4. Долбоордук жана экологиялык документтер менен өз ара байланышы

ПУОСС кичи долбоорду даярдоону жана ишке ашырууну жөнгө салуучу документтердин бирдиктүү системасынын бөлүгү болуп саналат.

ОВОСС экологиялык жана социалдык таасирлердин мүнөзүн жана маанилүүлүгүн, колдонулуучу стандарттарды жана башкаруу чараларынын жалпы курамын аныктайт.

ПУКН жана ОВКН маданий мурас объектерин коргоо, объектин өзгөчө универсалдуу баалуулугунун атрибуттарын сактоо, көзөмөлдү уюштуруу жана кийлигишүүлөрдү контролдоо боюнча адистештирилген талаптарды белгилейт.

Долбоордук-сметалык документтер жумуштардын чек араларын, көлөмдөрүн жана техникалык чечимдерин аныктайт.

ПУОСС көрсөтүлгөн документтердин колдонулуучу талаптарын подрядчы тарабынан курулуш аянтчасында аткарылууга тийиш болгон милдеттенмелердин бирдиктүү системасына бириктирет.

1-таблица. Кичи долбоорду ишке ашырууда колдонулуучу документтердин максаты

Документ	Максаты
ОВОСС	Экологиялык жана социалдык тобокелдиктерди, алардын маанилүүлүгүн жана таасирлердин алдын алуу жана азайтуу чараларын аныктайт.
ПУКН	Маданий мураска байланышкан тобокелдиктерди башкаруу системасын жана адистештирилген контролдоо талаптарын белгилейт.
ОВКН	Долбоордук чечимдердин жана жумуштардын объектин маданий баалуулугуна тийгизиши мүмкүн болгон таасирин аныктайт.
ПСД	Жумуштардын бекитилген көлөмүн, чек араларын, материалдарын жана техникалык чечимдерин белгилейт.
Ушул ПУОСС	Подрядчынын милдеттүү чараларын жана алардын аткарылышын контролдоо тартибин аныктайт.
Подрядчынын ПУОССу	Ушул ПУОССтун талаптарын жумуштарды иш жүзүндө уюштурууга карата конкреттештирет.
ППР жана атайын методикалар	Экологиялык жана социалдык талаптарды, ошондой эле маданий мурасты коргоо талаптарын эске алуу менен айрым операцияларды аткаруунун технологиясын жана ырааттуулугун аныктайт.

ПУОСС ПУКНды, ОВКНды, ПСДны, мамлекеттик уруксаттарды жана макулдашууларды алмаштырбайт. Анын жоболору көрсөтүлгөн документтер менен биргеликте колдонулат.

Жумуштарды ишке ашырууда ПУОССтун, ОВОССтун, ПУКНдын, ОВКНдын, долбоордук-сметалык документтердин, уруксаттардын, макулдашуулардын жана башка милдеттүү документтердин актуалдуу бекитилген редакциялары колдонулат. Алар подрядчыга тендердик жана келишимдик документтердин курамында же кийин документтештирилген өткөрүп берүү жолу менен расмий берилүүгө тийиш.

Подрядчы алынган редакциялардын эсебин жүргүзүүгө жана курулуш аянтчасында документтердин колдонуудагы версияларынын гана пайдаланылышын камсыз кылууга милдеттүү.

Документтердин талаптарынын ортосунда айырмачылык, түшүнүксүздүк же карама-каршылык аныкталган учурда подрядчы кайсы талапты колдонуу керектигин өз алдынча тандоого, бекитилген долбоордук чечимди өзгөртүүгө же тиешелүү операцияны улантууга укуксуз.

Маселе документтештирилген чечим кабыл алуу үчүн техникалык көзөмөлгө жана АРИСке өткөрүлүп берилет. Маданий мурас маселелери боюнча кароого автордук көзөмөл, маданий мурас боюнча тиешелүү адис, НИАМК жана Маданият министрлиги алардын компетенциясынын жана колдонулушунун чегинде тартылат.

Документтештирилген чечим алынганга чейин тиешелүү операция башталбайт же токтотулат.

Чечим Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына, бекитилген долбоордук документтерге жана милдеттүү уруксаттарга ылайык келүүгө, ошондой эле курчап турган чөйрөнү, кызматкерлерди, калкты жана маданий мурасты коргоонун зарыл деңгээлин камсыз кылууга тийиш.

2.4.1. Маданий мурасты башкаруунун милдеттүү принциптери

Ушул ПУОССту колдонууда маданий мураска түздөн-түз же кыйыр түрдө таасир тийгизиши мүмкүн болгон бардык чечимдер төмөнкү принциптерге негизделүүгө тийиш:

- минималдуу кийлигишүү;
- аныктыгын жана бүтүндүгүн сактоо;
- аймактын ыйык мүнөзүн урматтоо;
- материалдардын шайкештиги;
- техникалык жактан мүмкүн болгон учурларда өзгөртүүлөрдүн кайтарымдуулугу;
- визуалдык токтоолук;
- визуалдык элементтердин топтолуп, аймакты башаламан кылышына жол бербөө.

Убактылуу жана туруктуу элементтер объекттин тарыхый, табигый жана ыйык контекстине баш ийген мүнөздө болууга тийиш.

Сезимтал зоналардагы жумуштар бекитилген долбоордук чечимдердин чегинде жана маданий мурас маселелери боюнча белгиленген кароо жол-жобосу өткөндөн кийин гана аткарылат.

ПУКНда, ОВКНда, уруксат берүүчү документтерде каралган же кийлигишүүнүн мүнөзү талап кылган учурларда методикалар жана чечимдер техникалык жана автордук көзөмөл, АРИС, НИАМК жана Маданият министрлиги тарабынан каралууга тийиш.

2.5. Подрядчынын ПУОССу

Мобилизацияга чейин кичи долбоордун алкагында жумуштарды аткарууга келишим түзгөн ар бир подрядчы өзүнүн келишиминин иш жүзүндөгү көлөмүнө, объекттерге, участокторго, жумуштарды аткаруунун ырааттуулугуна жана шарттарына ылайыкташтырылган ПУОСС даярдоого тийиш.

ПУОСС тиешелүү келишимдин курамына жараша бир же бир нече объектти камтышы мүмкүн.

Эгерде бир келишимге аймактык жактан бири-биринен алыс жайгашкан же мүнөзү жана тобокелдик деңгээли боюнча олуттуу айырмаланган бир нече объект киргизилсе, подрядчы ар бир объект же участок боюнча төмөнкүлөрдү өзүнчө конкреттештирүүгө тийиш:

- жумуштардын чек араларын;
- аткаруу ыкмаларын;
- колдонулуучу чараларды;
- жооптуу адамдарды;
- контролдук чекиттерди;
- мониторинг формаларын.

Мындай конкреттештирүү ПУОСС негизги текстине киргизилиши же объекттер боюнча тиркеме түрүндө таризделиши мүмкүн.

Подрядчынын ПУОСС ушул документтин жоболорун өнүктүрүүгө жана курулуш аянтчасында чараларды ишке ашыруунун конкреттүү жол-жоболорун белгилөөгө тийиш.

Анда төмөнкүлөр чагылдырылат:

- жумуштардын участоктору жана чек аралары;
- жумуштарды аткаруунун ырааттуулугу жана мөөнөттөрү;
- колдонулуучу ыкмалар жана техника;
- уюштуруу түзүмү жана жооптуу адамдар;
- тартылуучу подрядчылар;
- убактылуу курулмалардын, кампалардын жана калдыктарды топтоо жайларынын жайгашуусу;
- техниканын, кызматкерлердин жана келүүчүлөрдүн жүрүү маршруттары;
- сезимтал жана тыюу салынган зоналар;
- колдонулуучу уруксаттар, макулдашуулар жана уруксат-наряддар;
- ички контролдоо тартиби;
- документтештирүү жана отчеттуулук формалары.

Подрядчынын ПУОССу ушул ПУОССтун жана ага байланышкан документтердин талаптарын чектөөгө, кыскартууга же алмаштырууга тийиш эмес. Ал талаптарды жумуштарды аткаруунун иш жүзүндөгү шарттарын эске алуу менен конкреттештирүүгө тийиш.

Жумуштардын чек аралары, ыкмалары, техникасы, ырааттуулугу же курамы өзгөргөн учурда подрядчы өзгөртүлгөн операцияны баштоого чейин өзүнүн ПУОССун тиешелүү жоболорун актуалдаштырууга милдеттүү.

2.6. Ишке ашыруу жана аткарылышын ырастоо

ПУОСС каралган чаралар подрядчынын күнүмдүк ишине интеграцияланууга жана документтер менен ырасталууга тийиш.

Талаптын мүнөзүнө жараша анын аткарылышын ырастоочу документтер төмөнкүлөр болушу мүмкүн:

- макулдашылган план же методика;
- уруксат же макулдашуу;

- уруксат-наряд;
- текшерүү актысы;
- журналдагы жазуу;
- контролдук баракча;
- фотофиксация;
- калдыктарды чыгаруу жөнүндө документ;
- нускама өткөрүү жөнүндө жазуу;
- инцидент жөнүндө отчет;
- түзөтүүчү иш-аракет жөнүндө жазуу;
- шайкешсиздиктин жабылгандыгын ырастоо.

Документтик ырастоонун болушу чаранын аткарылышынын ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

Техникалык көзөмөл, АРИС, НИАМК жана башка ыйгарым укуктуу катышуучулар тарабынан жүргүзүлгөн контроль подрядчынын талаптарды иш жүзүндө сактоо боюнча жоопкерчилигин алмаштырбайт.

3. ЭКОЛОГИЯЛЫК ЖАНА СОЦИАЛДЫК ТАЛАПТАРДЫ АНЫКТООЧУ КИЧИ ДОЛБООРДУ ИШКЕ АШЫРУУ ШАРТТАРЫ

3.1. Жумуштарды аткаруу шарттарынын жалпы мүнөздөмөсү

Каралган жумуштардын курамы, көлөмү жана техникалык мүнөздөмөлөрү бекитилген долбоордук-сметалык документтер, техникалык спецификациялар, жумуштардын көлөмдөр ведомосттору жана келишимдин шарттары менен аныкталат. Бул бөлүмдө кичи долбоордун техникалык сүрөттөлүшү кайталанбайт, подрядчы жумуштарды уюштурууда жана аткарууда эске алууга тийиш болгон аймактын жана аны пайдалануу режиминин өзгөчөлүктөрү аныкталат.

Кичи долбоор «Сулайман-Тоо» улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин аймагында жана ага түздөн-түз байланышкан кирүү, жөө жүрүү, унаа кирүүчү жана инженердик участоктордо ишке ашырылат. Ыйык Сулайман-Тоо ЮНЕСКОнун Бүткүл дүйнөлүк мурастар тизмесине киргизилген, ал эми анын аймагында жайгашкан тарыхый-маданий жана археологиялык мурас объекттери мамлекеттин коргоосунда турат.

Жумуштар иштеп жаткан музей комплексинин шартында аткарылат. Курулуш мезгилинде аймак НИАМКтын кызматкерлери, келүүчүлөр, туристтер, зыяратчылар жана жергиликтүү калк тарабынан пайдаланылуусун улантат. Айрым маршруттар жана участоктор туристтик гана эмес, руханий жана каада-салттык мааниге да ээ. Ушуга байланыштуу жумуштарды уюштуруу курулуш иштеринин комплексти үзгүлтүксүз пайдалануу менен шайкештигин камсыз кылууга тийиш.

Кичи долбоордун негизги экологиялык жана социалдык чектөөлөрү курулуш кийлигишүүсүнүн ири масштабына эмес, долбоор ишке ашырыла турган жердин жогорку сезимталдыгына байланыштуу. Эгерде локалдык жумуштар тарыхый конструкцияларга, археологиялык катмарларга, аска беттерине, петроглифтерге, салттуу маршруттарга, объекттин визуалдык мүнөздөмөлөрүнө же келүүчүлөрдүн коопсуздугуна таасир тийгизсе, алар да олуттуу кесепеттерге алып келиши мүмкүн. Аймактын дал ушул жогорку сезимталдыгы кичи долбоордун жалпы экологиялык жана социалдык тобокелдик категориясынын «олуттуу» деп аныкталышынын негизги фактору болуп саналат.

Жумуштар музей комплексинин колдонуудагы чек араларында жана долбоорго байланышкан участоктордо жүргүзүлөт. Жеке жерлерди алып коюу, калкты физикалык көчүрүү жана жашоо каражаттарынын булактарына жетүүнү туруктуу чектөө каралган эмес.

Ошол эле учурда курулуш мезгилинде маршруттардын убактылуу өзгөрүшү, айрым зоналарга кирүүнүн чектелиши жана комплекске келүү тартибине кыска мөөнөттүү таасир болушу мүмкүн. Мындай чектөөлөр коопсуздук талаптары менен негизделүүгө, НИАМК менен макулдашылууга жана тиешелүү маалымат берүү, ошондой эле коопсуз альтернативдүү маршруттарды уюштуруу менен коштолууга тийиш.

3.2. Объекттер жана пландаштырылган кийлигишүүнүн мүнөзү

Кичи долбоордо каралган жумуштар ондоону, реконструкциялоону, айрым колдонуудагы элементтерди демонтаждоону, көмөкчү инфраструктураны курууну, инженердик тармактарды орнотууну жана аймакты көрктөндүрүүнү камтыйт.

Жумуштар өзүнүн мүнөзү жана сезимталдык деңгээли боюнча айырмаланат: алардын бир бөлүгү колдонуудагы кирүү жана тейлөө зоналарында аткарылса, башка жумуштар археологиялык, архитектуралык, аска же ыйык мурас менен түздөн-түз байланышкан участокторду камтыйт.

2-таблицада жалпы кичи долбоордо каралган объекттердин жана кийлигишүү түрлөрүнүн жалпыланган курамы көрсөтүлгөн. Таблица ушул ПҮОССтун жалпы колдонуу чөйрөсүн, объекттерге байланышкан экологиялык жана социалдык талаптарды, ошондой эле маданий мурасты коргоо талаптарын аныктоо үчүн колдонулат.

Конкреттүү подрядчыга өткөрүлүп берилүүчү жумуштардын так көлөмү тиешелүү тендердик жана келишимдик документтер, бекитилген чиймелер жана жумуштардын көлөмдөр ведомосттору менен аныкталат.

2-таблица. Негизги объекттер жана каралган жумуштардын мүнөзү

№	Объект же блок	аралган жумуштардын мүнөзү жана экологиялык-социалдык өзгөчөлүктөрү
1	От дарбазасы	Визит-борбор, кирүү курулмалары, унаа токтотуучу жай, гольф-карлар үчүн бастырма жана кубаттоочу жайлар, жабуулар, суу буруу, жарыктандыруу, багыттоо системасы жана көрктөндүрүү. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: келүүчүлөрдүн агымын уюштуруу, визуалдык шайкештик, транспорттун коопсуз кыймылы, жабдууларды орнотуу жана ишке киргизүү учурундагы электр жана өрт коопсуздугу.
2	Административдик имарат жана насос станциясы	Административдик имаратты реконструкциялоо же ондоо, айрым көмөкчү объекттерди демонтаждоо, насос станциясы жана цистерна, тирөөч дубалдар жана инженердик тармактар. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: демонтаж, тирөөч конструкциялардын туруктуулугу, суунун кыймылы жана Үңкүр музейине кирүү.
3	Суу дарбазасы	Кирүү жана тейлөө инфраструктурасы, касса, күркө, санитардык объекттер, жабуулар, тармактар жана көрктөндүрүү. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: келүүчүлөрдүн кирүүсү, суу буруу, убактылуу маршруттар жана кирүү зонасынын визуалдык бүтүндүгү.

№	Объект же блок	аралган жумуштардын мүнөзү жана экологиялык-социалдык өзгөчөлүктөрү
4	Тоо дарбазасы	Кирүү жана тейлөө инфраструктурасы, касса, күркө, санитардык объекттер, жабуулар, тармактар жана көрктөндүрүү. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: тоо жолу менен байланышы, зыяратчылардын агымы, жантайыңкы жерлер жана чектелүү мейкиндик.
5	Этнографиялык музей	Фасаддарды жана архитектуралык элементтерди оңдоо, короону көрктөндүрүү, жарыктандыруу жана багыттоо системасы. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: түп нуска элементтер, материалдардын шайкештиги жана музейдин ички жайларын коргоо.
6	Асаф ибн Бурхия күмбөзү	Тарыхый түзүлүшкө макулдашылбаган кийлигишүүсүз жанаша аянтчаларда, тепкичтерде жана маршруттарда жумуштарды аткаруу, көрктөндүрүү жана суу буруу. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: ыйык максатта пайдалануу, каада-салттык кирүү, титирөө жана визуалдык токтоолук.
7	Коло доорундагы конуш	Колдонуудагы бастырма конструкциясын этияттык менен демонтаждоо, бекитилген чечимдерге ылайык коргоочу жана маалыматтык-түшүндүрүүчү элементтерди орнотуу, кирүүнү чектөө жана көрктөндүрүү. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: археологиялык катмар, профилдик адистин туруктуу көзөмөлү жана оор техниканы колдонууга жана материалдарды жыйноого тыюу салуу.
8	Тоо жолу жана Бабур мечити	Тепкичтерди, аянтчаларды, кармагычтарды, шаты конструкцияларын, коргоочу торлорду, эс алуу зоналарын жана намаз окуучу аянтчаларды оңдоо. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: жолдун түп нуска элементтери, таш кулоо коркунучу, жантайыңкы жерлердеги жумуштар, зыяратчылар тарабынан пайдалануу жана коопсуз өтмөктү күн сайын калыбына келтирүү.
9	Гольф-карлар үчүн жол	Жабууларды, жолдун четтерин, суу буруу системасын, бурулуу жана токтоо участкаларын оңдоо. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: транспорт менен келүүчүлөрдүн агымын бөлүү, чан, ызы-чуу, топурактын тыгыздалышы жана тарыхый ландшафтты сактоо.
10	Үңкүр музейине баруучу жол	Маршрутту, жабууларды жана суу буруу системасын оңдоо же калыбына келтирүү. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: кирүү мүмкүнчүлүгү, жантайыңкы жер, суу агымы, оор техниканы колдонууну чектөө жана жанаша беттерди коргоо.
11	Үңкүр музейи	Гидроизоляция, суу өтүүлөрдү жоюу, ички жана тышкы беттерди оңдоо, конструкцияларды бекемдөө, инженердик, электр-техникалык жана өрткө каршы жумуштар. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: аска беттери, петроглифтер, гидрология, нымдуулук, желдетүү, чектелүү мейкиндиктер жана музейдик элементтердин сакталышы.
12	Башкы план, тышкы тармактар жана көрктөндүрүү	Суу менен камсыздоонун, канализациянын, сугаруунун, электр менен камсыздоонун, жарыктандыруунун жана видео көзөмөлдүн тышкы тармактары, багыттоо системасы, жашылдандыруу жана аймакты калыбына келтирүү. Өзгөчө көңүл бурулуучу маселелер: траншеялар, жашыруун тармактар, дренаж, жарыктын чагылышы, визуалдык башаламандык жана жумуштарды этап-этабы менен аткаруу.

Объекттин 2-таблицага киргизилиши бардык участкаларга бирдей контролдоо режими колдонулат дегенди билдирбейт. Конкреттүү экологиялык жана социалдык талаптар, ошондой эле маданий мурасты коргоо талаптары жумуштардын жайгашкан жерине, болжолдонгон кийлигишүүнүн мүнөзүнө, сезимтал элементтерге жакындыгына жана ПУКНда, ОВКНда жана бекитилген долбоордук документтерде белгиленген шарттарга жараша аныкталат.

Жумуштардын түрлөрүнүн тизмеси жумушчу долбоорлоого берилген тапшырмага ылайык келтирилген. Подрядчынын милдеттенмелеринин иш жүзүндөгү көлөмү акыркы чиймелер, жумуштардын көлөмдөр ведомосттору жана келишим менен аныкталат.

Эгерде айрым жумуш түрү конкреттүү келишимге кирбесе, тиешелүү чаралар негиздемеси менен колдонулбайт деп белгиленет. Ошол эле учурда курулуш аянтчасына, маданий мураска, келүүчүлөрдүн коопсуздугуна жана отчеттуулукка карата жалпы талаптар күчүндө калат.

3.3. Жумуштарды уюштурууга таасир этүүчү аймактын өзгөчөлүктөрү

Комплекстин аймагын кадимки курулуш аянтчасы катары кароого болбойт. Жумуштарды уюштурууда курулуш зоналарынын, корголуучу объекттердин, келүүчүлөрдүн маршруттарынын, зыярат кылуучу участкалардын, иштеп жаткан музей объекттеринин, жантайыңкы жерлердин жана чектелүү мейкиндиктердин бир учурда болушу эске алынууга тийиш.

Жумушчу зоналар объекттин өзгөчө универсалдуу баалуулугун түзгөн тарыхый конструкцияларга, аска беттерине, археологиялык участкаларга жана ландшафт элементтерине түздөн-түз жакын жайгашышы мүмкүн.

Мындай шарттарда техниканы туура эмес жайгаштыруу, материалдарды топтоо, контролдонбогон бургулоо, сокку уруучу же титирөө жаратуучу ыкмаларды колдонуу, суу буруу режимин өзгөртүү же убактылуу элементтерди колдонуудагы беттерге бекитүү маданий мурастын бузулушуна алып келиши мүмкүн.

Ошол эле учурда курулуш иштери курулушка мүнөздүү кадимки тобокелдиктерди жаратат: чандын жана калдыктардын пайда болушу, ызы-чуу, техниканын кыймылы, ачык траншеялар, бийиктиктеги жумуштар, электр жабдууларын пайдалануу, от колдонулуучу жумуштар, химиялык материалдарды сактоо жана жөө жүрүү маршруттарынын убактылуу өзгөрүшү.

Бирок келүүчүлөрдүн болушу жана аймактын жогорку сезимталдыгы мындай операцияларды пландаштырууга жана контролдоого карата талаптарды күчөтөт.

3-таблица. Аймактын өзгөчөлүктөрү жана алардын жумуштарды уюштуруу үчүн мааниси

Аймактын же аны пайдалануу режиминин өзгөчөлүгү	Экологиялык жана социалдык башкаруу үчүн мааниси
ЮНЕСКОнун Бүткүл дүйнөлүк мурас объектисинин макамы жана маданий мурас объекттеринин мамлекеттик коргоодо болушу	Долбоордук чечимдерди, материалдарды, ыкмаларды, сырткы көрүнүштү жана кийлигишүүнүн чек араларын белгиленген тартипте макулдашуусуз өзгөртүүгө жол берилбейт. Сезимтал операциялар үчүн кошумча контролдоо чаралары колдонулат.
Иштеп жаткан музей комплекси	Жумуштар курулуш зоналарын келүүчүлөр жана кызматкерлер пайдалануусун улантып жаткан зоналардан так бөлүү менен этап-этабы боюнча уюштурулууга тийиш.
Келүүчүлөрдүн жана зыяратчылардын дайыма болушу	Кооптуу курулуш операцияларынын коомдук агымдар менен кесилишине жол бербөө, тосмолорду, коопсуз айланып өтүүчү жолдорду жана өз убагында маалымат берүүнү камсыз кылуу зарыл.
Айрым участкактардын ыйык жана зыярат кылуучу максатта пайдаланылышы	Жумуштардын графиги, кирүү режимин жана кызматкерлердин жүрүм-туруму аймактын руханий маанисин, салттуу маршруттарды жана диний иш-чараларды эске алууга тийиш.
Археологиялык жактан сезимтал участкактар	Маданий катмарга таасир тийгизиши мүмкүн болгон жер жана башка жумуштар аяр ыкмаларды, белгиленген көзөмөлдү жана кокусунан табылган табылгаларга карата жол-жобону колдонууну талап кылат.
Тарыхый конструкциялар, аска беттери жана петроглифтер	Контролдонбогон бекитүүлөргө, бургулоого, сокку уруучу ыкмаларды колдонууга, материалдарды топтоого, сууну багыттоого жана механикалык же химиялык зыян келтириши мүмкүн болгон башка аракеттерге жол берилбейт.
Тоолуу рельеф, жантайыңкы жерлер жана таш кулоо коркунучу	Жумуштарды уюштурууда жантайыңкы жерлердин туруктуулугу, аба ырайынын шарттары, коопсуз кирүү, коопсуздандыруучу каражаттарды колдонуу жана кирүүнү токтоосуз чектөө мүмкүнчүлүгү эске алынууга тийиш.
Үңкүр жана чектелүү мейкиндиктер	Желдетүү, жарыктандыруу, электр коопсуздугу, байланыш, эвакуация жана суунун киришине жооп кайтаруу боюнча атайын чаралар талап кылынат.
Материалдарды жана убактылуу инфраструктураны жайгаштыруу үчүн аянттардын чектелүү болушу	Материалдар, калдыктар, техника, тиричилик жайлары жана убактылуу курулмалар алдын ала макулдашылган жерлерге гана жайгаштырылышы мүмкүн.
Колдонуудагы жабдуулар, маршруттар жана инженердик тармактар	Жумуштарды баштоого чейин алардын жайгашкан жери жана абалы такталууга тийиш. Бузулган участкактар калыбына келтирилет.
Авариялык кирүү мүмкүнчүлүгүн сактоо зарылдыгы	Тосмолор, техника, материалдар жана убактылуу маршруттар авариялык жана куткаруу кызматтарынын кирүүсүнө тоскоол болбоого тийиш.
Аймактын визуалдык сезимталдыгы	Убактылуу курулмалар, тосмолор, жарыктандыруу, кампалар жана маалыматтык элементтер визуалдык таасирди минималдаштыруучу түрдө жайгаштырылууга жана таризделүүгө тийиш.

Көрсөтүлгөн өзгөчөлүктөр таасирлерди азайтуу чараларынын өзүнчө тизмеси болуп саналбайт. Алар подрядчы жумуштардын ыкмаларын, ырааттуулугун жана уюштурулушун тандоодо эске алууга тийиш болгон шарттарды аныктайт.

Толук милдеттүү чаралар ушул документтин 6-бөлүмүндө келтирилген Курчап турган жана социалдык чөйрөнү башкаруу планында белгиленет.

3.4. Подрядчынын документтерин даярдоодо курулуш аянтчасынын шарттарын эске алуу

Мобилизация башталганга чейин подрядчы ар бир участкактун шарттарын талдоого жана аларды өзүнүн ПУОСС-КОсунда, жумуштарды аткаруу долбоорунда, календардык графикте жана курулуш аянтчасын уюштуруу планында чагылдырууга тийиш.

Подрядчынын документтери кичи долбоордун жалпы сүрөттөлүшүнө гана эмес, жумушчу жана сезимтал зоналардын иш жүзүндөгү жайгашуусуна негизделүүгө тийиш.

Документтерде төмөнкүлөр аныкталууга тийиш:

- жумушчу участкактардын чек аралары;

- кирүүгө тыюу салынган же кирүү чектелген зоналар;
- маданий мурас объекттеринин жана башка сезимтал элементтердин жайгашкан жери;
- курулуш техникасынын, кызматкерлердин, келүүчүлөрдүн жана авариялык кызматтардын маршруттары;
- материалдарды сактоо жана калдыктарды убактылуу топтоо жайлары;
- убактылуу курулмалардын жана санитардык-тиричилик инфраструктурасынын жайгашуусу;
- жумушчу зоналарды ачуунун жана жабуунун ырааттуулугу;
- атайын методикаларды жана уруксат-наряддарды талап кылган жумуштар;
- тиешелүү адистердин катышуусунун зарылдыгы;
- маршруттарды убактылуу өзгөртүү жана келүүчүлөргө маалымат берүү тартиби;
- жабуулардын, конструкциялардын, аска беттеринин, жашыл өсүмдүктөрдүн жана инженердик тармактардын бузулушунун алдын алуу чаралары.

Жумуштарды аткаруу ыкмасы, техника, участоктун чек аралары, жумуштардын ырааттуулугу же иш жүзүндөгү шарттар өзгөргөн учурда подрядчы тиешелүү операцияны улантууга чейин өзүнүн документтеринин тиешелүү жоболорун кайра карап чыгууга милдеттүү.

Ошентип, бул бөлүм ПУОССтун кийинки талаптары үчүн негиз түзөт: анда жоопкерчиликти бөлүштүрүүдө, жумуштарды баштоого чейинки документтерди даярдоодо, атайын методикаларды иштеп чыгууда жана конкреттүү башкаруу чараларын тандоодо эске алынууга тийиш болгон шарттар аныкталат.

4. ИШКЕ АШЫРУУНУ УЮШТУРУУ ЖАНА ЖООПКЕРЧИЛИКТИ БӨЛҮШТҮРҮҮ

4.1. Башкарууну уюштуруунун жалпы принциптери

Бул бөлүм ПУОССтун талаптарын ишке ашыруу жагында катышуучулардын функцияларын аныктайт жана долбоордук, тендердик жана келишимдик документтерде белгиленген ыйгарым укуктарды бөлүштүрүүнү алмаштырбайт.

Ушул ПУОССтун талаптарын ишке ашыруу курулуш иштерин жалпы башкаруунун курамдык бөлүгү болуп саналат. Экологиялык жана социалдык талаптар, ошондой эле эмгекти коргоо, калктын коопсуздугу жана маданий мурасты сактоо талаптары графикти пландаштырууда, жумуштарды аткаруу ыкмаларын тандоодо, курулуш аянтчасын уюштурууда, подрядчыларды тартууда, материалдарды жеткирүүдө, сапатты контролдоодо жана аткарылган жумуштарды кабыл алууда эске алынууга тийиш.

Ар бир подрядчы тиешелүү келишимдин чегинде ушул ПУОССтун талаптарын аткаруу үчүн негизги жоопкерчиликти тартат. Подрядчы жумуштарды таасирлердин алдын алуу жана аларды минималдаштыруу боюнча чаралар ар бир тиешелүү операциянын жүрүшүндө түздөн-түз аткарылгандай, ал эми жумуш аяктагандан кийин гана текшерилбегендей кылып уюштурууга милдеттүү.

Башкаруу системасы кичи долбоордун катышуучуларынын ортосунда алардын ыйгарым укуктарынын чегинде функцияларды ырааттуу бөлүштүрүүгө негизделет.

Подрядчы белгиленген чараларды пландаштырат, аткарат жана документтештирет.

Техникалык көзөмөл жумуштарды баштоого даярдыкты жана талаптардын иш жүзүндө аткарылышын текшерет.

АРИС аткаруучу агенттик катары кичи долбоорду ишке ашырууну жалпы башкарууну жана координациялоону камсыз кылат, ал эми ушул ПУОССтун алкагында:

- тиешелүү талаптарды тендердик жана келишимдик документтерге киргизүүнү;
- алардын аткарылышына жалпы контролду;
- катышуучулардын ишин координациялоону;
- олуттуу маселелерди кароону;
- долбоордук отчеттуулукту уюштурууну камсыз кылат.

НИАМК курулуш иштерин музей комплексинин иштөө режими менен координациялоону камсыз кылат жана аймакка кирүү, аны пайдалануу жана объекттердин абалы маселелерине катышат.

Автордук көзөмөл жана профилдик адистер өз компетенциясынын чегинде техникалык жана адистештирилген маселелерди карашат.

Мамлекеттик органдар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган учурларда чечимдерди кабыл алышат жана контролду жүзөгө ашырышат.

Техникалык көзөмөл, АРИС, НИАМК, автордук көзөмөл, профилдик адистер жана мамлекеттик органдар тарабынан жүргүзүлгөн текшерүүлөр подрядчыны жумуштарды коопсуз уюштуруу жана экологиялык, социалдык, эмгектик талаптарды, ошондой эле маданий мурасты коргоо талаптарын сактоо жоопкерчилигинен бошотпойт.

Эгерде курулуш аянтчасындагы иш жүзүндөгү шарттар ушул ПУОССко, подрядчынын ПУОССсуна, бекитилген методикаларга, долбоордук документтерге же милдеттүү уруксаттарга жана макулдашууларга туура келбесе, подрядчы көзөмөл тарабынан эскертүүлөрдүн жоктугун талаптардын талаптагыдай аткарылгандыгын ырастоо катары кароого укуксуз.

Жумуштардын чек араларына, аткаруу ыкмаларына, колдонулуучу техникага, материалдарга, кирүү режимине, сезимтал объекттердин абалына же токтотулган жумуштарды улантуу тартибине таасир этүүчү бардык чечимдер тиешелүү катышуучулардын ыйгарым укуктарынын чегинде кабыл алынууга жана таризделүүгө тийиш.

ПУОССтун талаптарын аткаруу үчүн мааниге ээ болгон оозеки көрсөтмөлөр кийин документ түрүндө ырасталууга тийиш.

4.2. Подрядчы тарабынан башкарууну уюштуруу

Ар бир подрядчы жумуштардын бүткүл мезгилинде экологиялык жана социалдык маселелерди, эмгекти коргоону, коомдук коопсуздукту жана маданий мурас үчүн тобокелдиктерди башкаруунун иштеп турган системасын түзүүгө жана колдоого тийиш.

Мындай система аткарылуучу жумуштардын курамына жана тобокелдик деңгээлине шайкеш келүүгө жана курулуш аянтчасында зарыл ыйгарым укуктарга, квалификацияга жана ресурстарга ээ кызматкерлердин туруктуу болушун камсыз кылууга тийиш.

Мобилизацияга чейин подрядчы башкаруунун уюштуруу түзүмүн аныктап, буйруктар менен төмөнкү жооптуу адамдарды дайындашы керек:

- курулуш аянтчасынын жетекчисин;
- экологиялык жана социалдык маселелер боюнча адисти;
- эмгекти коргоо жана коопсуздук техникасы боюнча адисти;
- калк, келүүчүлөр, НИАМК менен өз ара аракеттенүү жана даттанууларды кароо механизми боюнча жооптуу адамды;
- маданий мурасты коргоо талаптарын аткаруу боюнча жооптуу адамды;
- калдыктарды башкаруу, кооптуу материалдар, өрт коопсуздугу, биринчи жардам жана өзгөчө кырдаалдарга жооп кайтаруу боюнча жооптуу адамдарды;
- айрым участоктордун жана жумуш түрлөрүнүн жооптуу жетекчилерин.

Тиешелүү квалификация болгон жана жумуштун көлөмү бардык милдеттерди толук аткарууга мүмкүндүк берген шартта, айрым функциялар бир адис тарабынан айкалыштырылышы мүмкүн.

Функцияларды айкалыштыруу курулуш аянтчасында туруктуу контролдон жоктугуна же ыйгарым укуктардын карама-каршылыгына алып келбөөгө тийиш.

Подрядчы дайындаган маданий мурас боюнча жооптуу адам белгиленген жол-жоболордун аткарылышын, документтердин жүргүзүлүшүн жана техникалык көзөмөл жана НИАМК менен координацияны камсыз кылат.

Мындай дайындоо ПУКНда, ОВКНда, долбоордук документтерде, жумуштарды аткаруу методикасында, уруксат-нарядда же ыйгарым укуктуу органдын чечиминде алардын катышуусу каралган учурларда квалификациялуу археологду, реставраторду, архитекторду, инженерди же башка профилдик адисти тартууну алмаштырбайт.

Подрядчы экологиялык жана социалдык талаптардын төмөнкү документтерге киргизилишин камсыз кылууга милдеттүү:

- подрядчынын ПУОССсуна;
- жумуштарды аткаруу долбоорлоруна;
- атайын методикаларга;
- календардык графикке;
- курулуш аянтчасын уюштуруу планына;
- подрядчылар менен түзүлгөн келишимдерге;
- жумушчу нускамаларга;
- окутуу жана нускама берүү программаларына;
- уруксат-наряддарга;
- ички контролдоо формаларына;
- айлык отчеттуулукка.

Подрядчынын ПУОССсу өндүрүштүк документтерден өзүнчө колдонулган документ болбоого тийиш.

Анда белгиленген чаралар жумуштардын ырааттуулугунда, убактылуу объекттердин жайгашуусунда, техниканы тандоодо, кирүүнү уюштурууда, операциялардын узактыгында жана кызматкерлердин милдеттерин бөлүштүрүүдө чагылдырылууга тийиш.

Подрядчы бардык тиешелүү талаптарды, жеткирүүчүлөргө, айдоочуларга жана убактылуу кызматкерлерге жеткирүүгө милдеттүү. Тиешелүү жоболор подрядчынын келишимдерине жана заказдарына киргизилиши керек.

Подрядчы ошондой эле төмөнкүлөргө милдеттүү:

- ПУОССтун чараларын аткаруу үчүн зарыл ресурстардын, жабдуулардын жана материалдардын болушун камсыз кылууга;
- милдеттүү окутуудан жана нускама берүүдөн өтпөгөн адамдарды жумушка киргизбөөгө;
- курулуш аянтчасын ички текшерүүлөрдү жана күн сайын контролдоону жүргүзүүгө;
- белгиленген журналдарды, реестрлерди жана контролдук баракчаларды жүргүзүүгө;
- аныкталган кооптуу шарттарга, бузулууларга, табылгаларга, даттанууларга жана инциденттерге токтоосуз жооп кайтарууга;
- шайкешсиздиктерди каттоого жана түзөтүүчү иш-аракеттерди аткарууга;
- техникалык көзөмөлгө жана АРИСке талап кылынган аткаруу далилдерин берүүгө;
- жумуштардын шарттары же ыкмалары өзгөргөндө документтерди актуалдаштырууга;
- курулуш мезгилинин бүткүл аралыгында документтердин сакталышын камсыз кылууга жана аларды жыйынтыктоочу документтердин курамында өткөрүп берүүгө.

Подрядчынын ар бир кызматкери адамдардын өмүрүнө же ден соолугуна түздөн-түз коркунуч, маданий мурастын бузулуу коркунучу, төгүлүү, өрт, жантайыңкы жердин туруктуулугунун бузулушу же башка кооптуу окуя пайда болгондо, ошондой эле кокусунан табылга табылганда аткарылып жаткан жумушту же операцияны токтотууга укуктуу жана милдеттүү.

Жумуштарды улантуу же кайра баштоо жөнүндө расмий чечим токтотуунун себеби жоюлгандан, талап кылынган текшерүү жүргүзүлгөндөн жана каралган уруксат алынгандан кийин гана кабыл алынат.

4.3. Техникалык көзөмөлдүн функциялары

ПУОССтун талаптарынын аткарылышына техникалык көзөмөл бир адис тарабынан эмес, анын курамына кирген адистердин компетенциясынын чегинде инженердик-техникалык көзөмөл тобу тарабынан жүзөгө ашырылат.

Текшерүүлөргө төмөнкүлөр катышышы мүмкүн:

- техникалык көзөмөл тобунун жетекчиси же инженер;
- тиешелүү профилдеги инженерлер;
- экологиялык жана социалдык маселелер боюнча адис;
- эмгекти коргоо жана коопсуздук техникасы боюнча адис;
- автордук көзөмөл;
- маданий мурас боюнча адис;
- жумуштардын мүнөзүнө жараша катышуусу талап кылынган башка профилдик адистер.

Техникалык көзөмөл тобу подрядчы тарабынан экологиялык, социалдык жана эмгектик талаптардын, ошондой эле маданий мурасты коргоо талаптарынын аткарылышын үзгүлтүксүз текшерүүнү камсыз кылат.

Текшерүү жумуштарды аткарууга жалпы көзөмөл жүргүзүү системасына интеграцияланууга жана подрядчынын отчетторун мезгил-мезгили менен кароо менен гана чектелбөөгө тийиш.

Кооптуу жана сезимтал операциялар үчүн милдеттүү контролдук чекиттер колдонулат. Мындай чекиттерден кийин текшерүү жүргүзүлүп, даярдык документ түрүндө ырасталмайынча жумуштарды улантууга жол берилбейт.

Ошондой эле милдеттүү байкоо жүргүзүүчү контролдук чекиттер колдонулат. Алар боюнча подрядчы операция аткарылып жаткан учурда каралган катышуучулардын катышуусун камсыз кылуу мүмкүнчүлүгү болушу үчүн аларды алдын ала кабарлайт.

Контролдук чекиттерди колдонуу тартиби ушул ПУОССтун 7.5-бөлүмүндө кеңири берилген.

Жумуштар башталганга чейин техникалык көзөмөл төмөнкүлөрдү текшерет:

- подрядчынын ПУОССунун жана кошумча пландарынын толуктугун жана колдонулушун;
- жооптуу адистердин дайындалышын;
- зарыл уруксаттардын жана макулдашуулардын болушун;
- курулуш аянтчасынын даярдыгын жана аймактын зоналарга бөлүнүшүн;
- тосмолордун жана коопсуз маршруттардын болушун;
- баштапкы абалды каттоонун натыйжаларын;
- бекитилген ППРлердин жана атайын методикалардын болушун;
- жабдуулардын, коргоо каражаттарынын жана авариялык жооп кайтаруу каражаттарынын

даярдыгын;

- ушул ПУОССтун 7.5-бөлүмүндө каралган милдеттүү контролдук чекиттерден өтүүгө даярдыкты.

Жумуштардын жүрүшүндө техникалык көзөмөл:

- пландуу жана пландан тышкары кароолорду жүргүзөт;
- иш жүзүндө аткарылып жаткан жумуштардын макулдашылган документтерге ылайык келишин

текшерет;

- ПУОССнун негизги таблицасындагы чаралардын аткарылышын контролдойт;
- ушул ПУОССтун 7.5-бөлүмүндө каралган контролдук чекиттерге катышат;
- сезимтал объекттердин жана коргоо чараларынын абалын текшерет;
- подрядчынын журналдарын жана контролдук баракчаларын карайт;
- эскертүүлөрдү жана шайкешсиздиктерди каттайт, түзөтүүчү иш-аракеттердин мөөнөттөрүн

белгилейт жана алардын жабылышын ырастайт;

- подрядчынын айлык отчетторун текшерет;
- олуттуу маалыматты токтоосуз АРИСке өткөрүп берет.

Адамдардын өмүрүнө же ден соолугуна түздөн-түз коркунуч, маданий мурастын бузулуу коркунучу, милдеттүү уруксаттын жоктугу, макулдашылган методикадан олуттуу четтөө же ушул ПУОССто белгиленген башка негиз аныкталганда техникалык көзөмөл тиешелүү операцияны токтотууну талап кылат.

Техникалык көзөмөл тарабынан участоктун даярдыгынын же контролдук чекиттин жабылышынын ырасталышы кароо жүргүзүлгөн учурда каралган талаптар текшерилгендигин билдирет.

Бул подрядчынын чараларды андан ары сактоо жана курулуш аянтчасындагы шарттардын өзгөрүшү үчүн жоопкерчилигин техникалык көзөмөлгө өткөрүп бербейт.

Техникалык көзөмөл өзүнүн ички чечими менен милдеттүү мамлекеттик уруксаттарды алмаштырууга, долбоордук чечимдердеги макулдашылбаган өзгөртүүлөрдү жактырууга же ПУКНдан, ОВКНдан жана долбоордук документтерден өзүнө берилген ыйгарым укуктардын чегинен тышкары четтөөгө уруксат берүүгө укуксуз.

Текшерүүлөрдүн натыйжалары белгиленген формада төмөнкү документтер менен таризделүүгө тийиш:

- контролдук баракчалардагы жазуулар;
- журналдар;
- актылар;
- көрсөтмөлөр;
- шайкешсиздиктердин реестри;
- кеңешмелердин протоколдору;
- контролдук чекиттердин жазуулары;
- долбоордун башка документтери.

4.4. АРИСтун функциялары

АРИС Долбоордун аткаруучу агенттиги болуп саналат жана өзүнүн экологиялык жана социалдык маселелер боюнча адистери аркылуу кичи долбоордун экологиялык жана социалдык милдеттенмелерин жалпы башкарууну камсыз кылат.

АРИС курулуш аянтчасындагы чараларды аткарууда подрядчыны алмаштырбайт жана анын кызматкерлерине күн сайын жетекчилик кылбайт.

АРИСтун функциясы келишимдик, экологиялык жана социалдык талаптардын кичи долбоорду ишке ашырууга талаптагыдай киргизилишин, контролдонушун жана отчеттуулукта чагылдырылышын камсыз кылуу болуп саналат.

ПУОССту ишке ашыруунун алкагында АРИС:

- ПУОССту жана ага байланышкан талаптарды тендердик жана келишимдик документтерге киргизүүнү камсыз кылат;
- белгиленген тартиптин чегинде подрядчынын негизги документтерин кароону уюштурат;
- техникалык көзөмөл тарабынан анын экологиялык жана социалдык функцияларынын аткарылышын контролдойт;
- өзүнүн текшерүүлөрүн жүргүзөт жана биргелешкен инспекцияларга катышат;
- олуттуу жана кайталануучу шайкешсиздиктерди карайт;
- түзөтүүчү иш-аракеттердин аткарылышын контролдойт;
- олуттуу инциденттерди жана маанилүү даттанууларды кароону координациялайт;
- НИАМК, техникалык көзөмөл, долбоорлоочулар, профилдик адистер жана мамлекеттик органдар менен өз ара аракеттенүүнү камсыз кылат;
- маалыматтарды ачыктоо жана даттанууларды кароо механизми боюнча талаптардын аткарылышын контролдойт;
- подрядчынын жана техникалык көзөмөлдүн мезгилдүү отчеттуулугун карайт;
- Дүйнөлүк банкка долбоордо каралган маалыматтарды жана отчетторду берет;
- курулуш аянтчасынын деңгээлинде чечилбеген маселелерди жогорку деңгээлде кароону камсыз кылат.

АРИСтун экологиялык жана социалдык маселелер боюнча адистери подрядчынын ПУОССсун кароого, курулуш аянтчасын текшерүүгө, инциденттерди, даттанууларды жана шайкешсиздиктерди талдоого катышат.

Зарыл болгон учурда АРИС кошумча баалоо жүргүзүүнү, профилдик адисти тартууну, методиканы кайра карап чыгууну же контролду күчөтүүнү талап кыла алат.

Келишимдик милдеттенмелерге, долбоордук чечимдерге же жумуштарды аткаруу тартибине таасир эткен АРИСтун чечимдери келишимде белгиленген тартипте таризделет.

4.5. НИАМКтын катышуусу

НИАМК кичи долбоордун бенефициары жана жумуштар аткарылып жаткан аймактын учурдагы пайдалануучусу болуп саналат.

Анын катышуусу курулуш иштерин музей комплексинин иштөө режими, аймакка келүү жана объекттин маданий жана зыярат кылуучу максатта пайдаланылышы менен координациялоо үчүн зарыл.

ПУОССту ишке ашыруунун алкагында НИАМК:

- аймакты пайдалануу режими жана сезимтал объекттер жөнүндө колдо болгон маалыматтарды берет;
- пландаштырылган музейдик, туристтик, маданий жана диний иш-чаралар жөнүндө маалымдайт;
- кирүү мүмкүнчүлүгүн жана маршруттарды убактылуу өзгөртүүнү макулдашууга катышат;
- кошумча коргоону же чектелген кирүүнү талап кылган участкторду аныктоого катышат;
- объекттердин жана аларга жанаша аймактардын баштапкы абалын каттоого катышат;
- сезимтал зоналарды биргелешип кароого катышат;
- объекттердин абалында байкалган өзгөрүүлөр, келүүчүлөрдүн даттануулары жана пайдалануу режиминин бузулушу жөнүндө маалымдайт;
- калыбына келтирилген участкторду жыйынтыктоочу кароого жана кабыл алууга катышат;
- объекттерди андан ары пайдалануу жана күтүү үчүн зарыл документтерди алат.

НИАМКтын кароолорго жана координацияга катышуусу техникалык көзөмөлдүн, автордук көзөмөлдүн же ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын ыйгарым укуктарын алмаштырбайт.

НИАМК төмөнкү маселелер боюнча өз алдынча чечим кабыл албайт:

- бекитилген долбоордук документтерди өзгөртүү;
- макулдашылбаган материалдарды колдонуу;
- маданий мурас объектин кийлигишүү жүргүзүү;
- мамлекеттик органдын же профилдик адистин чечимин талап кылган окуядан кийин жумуштарды кайра баштоо.

Келүүчүлөрдүн коопсуздугуна, кирүү режимине, аймакты маданий же зыярат кылуучу максатта пайдаланууга байланышкан НИАМКтын ыкчам эскертүүлөрү подрядчы жана техникалык көзөмөл тарабынан токтоосуз каралууга тийиш.

Кабыл алынган чечимдер жана чаралар документ түрүндө катталат.

4.6. Автордук көзөмөл жана маданий мурас боюнча адистер

Автордук көзөмөл өзүнүн келишимдик жана кесиптик ыйгарым укуктарынын чегинде аткарылып жаткан жумуштардын бекитилген долбоордук чечимдерге ылайык келишин контролдойт.

Долбоордук чечимди, материалды, конструкциялык элементти, түйүндү, сырткы көрүнүштү же технологияны өзгөртүү зарылдыгы аныкталганда подрядчы мындай өзгөртүүнү өз алдынча киргизүүгө укуксуз.

Сунуш долбоорлоочу, автордук көзөмөл жана башка ыйгарым укуктуу катышуучулар тарабынан белгиленген тартипте каралууга тийиш.

Маданий мурас боюнча профилдик адистер төмөнкүлөргө таасир тийгизиши мүмкүн болгон жумуштарга тартылат:

- археологиялык катмарларга жана участкторго;

- тарыхый конструкцияларга жана жабууларга;
- аска беттерине жана петроглифтерге;
- түп нуска архитектуралык элементтерге;
- күмбөздөргө, үңкүр объекттерине жана ыйык участкаларго;
- объекттин визуалдык жана ландшафттык мүнөздөмөлөрүнө;
- ПУКНда жана ОВКНда сезимтал деп аныкталган башка элементтерге.

Жумуштардын мүнөзүнө жараша археологдор, реставраторлор, архитекторлор, инженерлер, материалдар боюнча адистер, геологдор жана башка эксперттер тартылышы мүмкүн.

Алардын функциялары төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

- баштапкы изилдөөгө катышуу;
- атайын методикаларды кароо;
- коргоо чараларын жана чектөөлөрдү аныктоо;
- контролдук чекиттерге катышуу;
- сезимтал операцияларга байкоо жүргүзүү;
- аныкталган өзгөрүүлөрдү же бузулууларды баалоо;
- стабилдештирүү жана калыбына келтирүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу;
- кокусунан табылган табылгаларды кароого катышуу;
- берилген ыйгарым укуктардын чегинде кийинки этапка өтүү мүмкүнчүлүгүн ырастоо.

Эгерде мыйзамдарга ылайык мамлекеттик уруксат же ыйгарым укуктуу органдын чечими талап кылынса, профилдик адистин корутундусу же катышуусу мындай уруксатты же чечимди алмаштырбайт.

4.6.1. Маданият министрлиги жана маданий мурас маселелери боюнча чечимдер

Маданият министрлиги мыйзамдарда жана уруксат берүүчү документтерде белгиленген ыйгарым укуктарынын чегинде тарыхый-маданий мурас объекттерине кийлигишүүлөрдү кароого жана алар боюнча чечим кабыл алууга катышат.

Сезимтал операциялар боюнча анын катышуусу төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

- атайын методикаларды кароо;
- бекитилген чечимдерден четтөөлөрдү макулдашуу;
- инциденттер жана кокусунан табылган табылгалар жөнүндө билдирүүлөрдү алуу;
- зарыл коргоо же изилдөө чараларын аныктоо;
- жумуштарды кайра баштоо мүмкүнчүлүгү жөнүндө жазуу жүзүндөгү чечим берүү.

Мындай чечим талап кылынган учурда АРИСтин, техникалык көзөмөлдүн же НИАМКтин ички макулдашуусу Маданият министрлигинин чечимин алмаштырбайт.

Тиешелүү операция башталганга чейин подрядчы уруксаттардын реестри аркылуу каралган кароо жана уруксат алуу жол-жоболору аяктагандыгын ырастоого милдеттүү.

4.7. Мамлекеттик органдар

Мамлекеттик органдар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык уруксат берүүчү, көзөмөлдөөчү жана контролдоочу функцияларды аткарышат.

Жумуштардын мүнөзүнө жана аткарылуучу жерине жараша алардын компетенциясы төмөнкү маселелерге жайылтылышы мүмкүн:

- тарыхый-маданий мурас объекттерин коргоо жана пайдалануу;
- курулуш жана архитектура;
- экологиялык талаптар;
- эмгекти коргоо жана техникалык коопсуздук;
- өрт коопсуздугу жана өзгөчө кырдаалдар;
- санитардык талаптар;
- калдыктар менен иштөө;
- жол кыймылы;
- жашыл өсүмдүктөр;
- башка жөнгө салынуучу маселелер.

Конкреттүү уруксатты, макулдашууну же корутундуну алуу зарылдыгы мыйзамдар, бекитилген долбоордук документтер жана келишим боюнча жоопкерчиликти бөлүштүрүү менен аныкталат.

Мамлекеттик органдардын көрсөтмөлөрү жана милдеттүү чечимдери кичи долбоордун бардык катышуучулары тарабынан алардын жоопкерчилигинин чегинде аткарылууга тийиш.

Подрядчы ыйгарым укуктуу өкүлдөрдүн курулуш аянтчасына кирүүсүн камсыз кылууга, суралган документтерди берүүгө жана аныкталган бузууларды белгиленген мөөнөттөрдө жоюуга милдеттүү.

4.8. Негизги функцияларды бөлүштүрүү

4-таблица. ПУОССту ишке ашыруу боюнча жоопкерчиликти бөлүштүрүү

Катышуучу	ПУОССту ишке ашыруудагы ролу	Негизги функциялары жана жоопкерчилиги	Негизги документтер жана ырастоолор
Тиешелүү келишим боюнча подрядчы	ПУОССтун талаптарынын негизги аткаруучусу	Чараларды пландаштырат, аткарат жана документтештирет; подрядчыларды башкарат; ички контролду, окутууну, кооптуу жумуштарды токтотууну, инциденттер жөнүндө билдирүүнү, түзөтүүчү иш-аракеттерди жана отчеттуулукту камсыз кылат.	Подрядчынын ПУОССсун, ППР, атайын методикалар, буйруктар, журналдар, контролдук баракчалар, уруксат-наряддар, актылар, фотофиксация жана отчеттор.
Подрядчылар жана жеткирүүчүлөр	Берилген жумуштардын чегинде тиешелүү талаптарды аткаруу	Келишимди, подрядчынын ПУОССсун, жумушчу нускамаларды жана курулуш аянтчасынын чектөөлөрүн сакташат; тобокелдиктер жана инциденттер жөнүндө токтоосуз билдиришет.	Нускама берүү жөнүндө жазуулар, уруксаттар, жеткирүү жана калдыктарды өткөрүп берүү документтери.
Техникалык көзөмөл	Аткарылышты көз карандысыз текшерүү	Документтерди жана даярдыкты текшерет, КТ/КНге катышат, күн сайын жана үзгүлтүксүз контролду жүргүзөт, шайкешсиздик жөнүндө билдирүүлөрдү берет, жумуштарды токтотууну талап кылат, шайкешсиздиктердин жабылышын ырастайт жана маданий мурас маселелерин АРИС, НИАМК жана Маданият министрлиги менен координациялайт.	Контролдук баракчалар, актылар, көрсөтмөлөр, шайкешсиздиктердин реестри, контролдук чекиттердин жазуулары жана корутундулар.
АРИС	Долбоордун милдеттенмелерине жалпы контроль	Негизги документтерди карайт, подрядчыны жана көзөмөлдү контролдойт, олуттуу инциденттерди жана даттанууларды координациялайт, Дүйнөлүк банкка отчеттуулукту жана ыйгарым укуктуу органдар менен өз ара аракеттенүүнү камсыз кылат.	Чечимдер, протоколдор, каттар, отчеттор жана түзөтүүчү иш-аракеттер пландары.
НИАМК	Аймактын пайдалануучусу жана курулуш аянтчасындагы профилдик катышуучу	Кирүү режимин жана иш-чараларды координациялайт, сезимтал участоктор жөнүндө маалымат берет, баштапкы абалды каттоого, кароолорго, аймакты ыйык жана зыярат кылуучу максатта пайдаланууну контролдоого жана объекттерди өткөрүп берүүгө катышат.	Макулдашылган кирүү схемалары, баштапкы жана жыйынтыктоочу абал актылары, биргелешкен кароолордун жазуулары.
Автордук көзөмөл	Долбоордук чечимдерге ылайык келишин контролдоо	Техникалык четтөөлөрдү, материалдарды, түйүндөрдү жана сунушталган өзгөртүүлөрдү карайт; бекитилген чечимдерди өз алдынча өзгөртүүгө жол бербейт.	Автордук көзөмөлдүн жазуулары, макулдашылган өзгөртүүлөр жана долбоордук чечимдер.
Маданий мурас боюнча профилдик адистер	Адистештирилген контроль	Изилдөөлөрдү жүргүзүшөт, методикаларды карашат, сезимтал жумуштарга байкоо жүргүзүшөт, өзгөрүүлөрдү же бузулууларды баалашат, табылгаларды кароого катышышат жана өз компетенциясынын чегинде этаптардын ортосунда өтүүнү ырасташат.	Актылар, корутундулар, байкоо жазуулары, фотоархив жана уруксат-наряддардагы кол тамгалар.
Маданият министрлиги	Маданий мурас боюнча ыйгарым укуктуу чечимдерди кабыл алуу	Методикаларды жана өзгөртүүлөрдү колдонулушуна жараша карайт же макулдашат, билдирүүлөрдү алат, кокусунан табылган табылгалар жана инциденттер боюнча чечимдерди кабыл алат, жумуштарды кайра баштоо шарттарын аныктайт.	Уруксаттар, жазуу жүзүндөгү макулдашуулар, көрсөтмөлөр жана жумуштарды кайра баштоо жөнүндө чечимдер.

Катышуучу	ПУОССту ишке ашыруудагы ролу	Негизги функциялары жана жоопкерчилиги	Негизги документтер жана ырастоолор
Башка мамлекеттик органдар	Мамлекеттик жөнгө салуу жана көзөмөл	Курулуш, экология, эмгекти коргоо, өрт жана санитардык коопсуздук, калдыктар, жол кыймылы жана башка маселелер боюнча уруксат берүүчү жана контролдоочу функцияларды аткарышат.	Уруксаттар, корутундулар, текшерүү актылары жана көрсөтмөлөр.

4.9. Уруксаттар, макулдашуулар жана ички документтер

Кичи долбоорду ишке ашырууда ар кандай укуктук жана келишимдик макамдагы документтер колдонулат.

Аларды түшүндүрүүдө бүдөмүктүккө жол бербөө үчүн төмөнкү документтерди айырмалоо зарыл: мамлекеттик уруксаттарды, макулдашууларды жана корутундуларды; подрядчынын ишине тиешелүү документтерди жана уруксаттарды; долбоордук жана келишимдик макулдашууларды; подрядчынын пландарын жана методикаларын; ички уруксат-наряддарды жана контролдук документтерди.

Мамлекеттик уруксат же корутунду ыйгарым укуктуу орган тарабынан таризделет жана подрядчынын, техникалык көзөмөлдүн, АРИСтин же НИАМКтын чечими менен алмаштырылбайт.

Ички уруксат-наряд долбоорду башкаруу системасынын алкагында конкреттүү операцияны аткарууга даярдыкты ырастайт.

Ал мамлекеттик уруксатты, лицензияны, долбоордук документтерди макулдашууну же башка милдеттүү документти алмаштырбайт.

Мобилизацияга чейин подрядчы уруксаттардын, макулдашуулардын жана милдеттүү документтердин реестрин даярдоого жана андан ары жүргүзүүгө тийиш.

Реестрде төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- документтин аталышы;
- документ тиешелүү болгон жумуштун түрү жана участогу;
- документти алуу же даярдоо үчүн жооптуу тарап;
- документти берген же макулдашкан орган же адам;
- берилген күнү;
- колдонуу мөөнөтү;
- белгиленген шарттар жана чектөөлөр;
- сакталган жери;
- шарттарды аткаруунун макамы;
- узартуу же жаңылоо зарылдыгы.

Милдеттүү документ жок, анын мөөнөтү бүткөн, ал жокко чыгарылган же иш жүзүндөгү участокко, ыкмага же шарттарга туура келбеген жумуштар башталбоого же улантылбоого тийиш.

5-таблица. Уруксаттардын, макулдашуулардын жана документтердин категориялары

Документтин категориясы	Максаты жана мисалдары	Негизги жоопкерчилик	Текшерүү тартиби
Кичи долбоор боюнча мамлекеттик уруксаттар, корутундулар жана макулдашуулар	Бекитилген долбоордук чечимдерди жана жөнгө салынуучу объектерге кийлигишүүлөрдү ишке ашыруу үчүн зарыл документтер.	Жооптуу тарап Кыргыз Республикасынын мыйзамдары жана тиешелүү келишимдин шарттары менен аныкталат. Подрядчы жумуштарды баштоого чейин зарыл документтердин болушун жана колдонулушун текшерет.	АРИС жана техникалык көзөмөл тарабынан текшерилет; зарыл болгон учурда НИАМК, автордук көзөмөл жана профилдик адис катышат.
Подрядчынын ишине тиешелүү документтер	Лицензиялар, техникага жана кызматкерлерге тиешелүү документтер, калдыктарды өткөрүп берүү келишимдери, атайын ташууларга уруксаттар жана подрядчынын жумуштарды уюштуруусуна тиешелүү башка документтер.	Подрядчы.	Техникалык көзөмөл жана АРИС тарабынан текшерилет.
Долбоордук жана келишимдик макулдашуулар	Материалдарды, ыкмаларды, графиктерди, убактылуу чечимдерди жана өзгөртүүлөрдү келишимде белгиленген тартипте макулдашуу.	Подрядчы материалдарды даярдайт; чечим ыйгарым укуктуу тарап тарабынан кабыл алынат.	Чечимди ишке ашырууга чейин документтештирилген макулдашуу.
Подрядчынын ПУОССу жана кошумча пландар	Экологиялык жана социалдык маселелер, ОТиТБ, калдыктар, кыймыл, өзгөчө кырдаалдар, кирүү жана башка тиешелүү аспекттер боюнча пландар.	Подрядчы.	Техникалык көзөмөл жана АРИС тарабынан каралат; колдонулушуна жараша НИАМК жана профилдик адистер катышат.

Документтин категориясы	Максаты жана мисалдары	Негизги жоопкерчилик	Текшерүү тартиби
ППР жана атайын методикалар	Конкреттүү операцияларды аткаруунун ырааттуулугун жана коопсуз ыкмасын аныктоо.	Подрядчы.	Техникалык көзөмөл, автордук көзөмөл жана профилдик адистер өз компетенциясынын чегинде карашат.
Уруксат-наряддар	Кооптуу же сезимтал операцияны баштоого чейин шарттардын аткарылгандыгын ырастоо.	Подрядчы тарабынан таризделет; уруксат формасында каралган катышуучулар тарабынан текшерилет жана кол коюлат.	Уруксат-наряд талап кылынган ар бир операциянын алдында; жумуштун орду, ыкмасы, жабдуусу, кызматкерлери же шарттары өзгөргөндө кайра таризделет же актуалдаштырылат.
Контролдук документтер	Даярдык актылары, контролдук баракчалар, журналдар, контролдук чекиттердин жазуулары, этаптарды жабуу актылары.	Подрядчы жана техникалык көзөмөл өз функцияларынын чегинде.	Жумуштарды аткаруу учурунда, контролдонгон операция аяктагандан кийин жана жашыруун жумуштар жабылганга же кийинки этапка өткөнгө чейин.

4.10. Координация жана маалымат алмашуу

ПУОССту натыйжалуу аткаруу подрядчы, техникалык көзөмөл, АРИС, НИАМК жана профилдик адистердин ортосунда маалыматты үзгүлтүксүз алмашууну талап кылат.

Жумуштар башталганга чейин уюштуруу кеңешмеси өткөрүлүүгө тийиш. Анда төмөнкү маселелер каралат: катышуучулардын уюштуруу түзүмү; ыйгарым укуктарды бөлүштүрүү; мобилизацияга чейин талап кылынган документтердин тизмеси; участоктордун чек аралары жана аларды ачуунун ырааттуулугу; сезимтал зоналар; методикаларды макулдашуу тартиби; контролдук чекиттер; инциденттер жана кокусунан табылган табылгалар жөнүндө билдирүү тартиби; даттанууларды кароо тартиби; контролдоо жана отчеттуулук формалары; жооптуу адамдардын байланыш маалыматтары.

Курулуш мезгилинде ПУОССтун талаптарын аткаруу маселелери үзгүлтүксүз өндүрүштүк кеңешмелерде каралат.

Подрядчы төмөнкү маалыматтарды берүүгө тийиш:

- кийинки жумага пландаштырылган жумуштар;
- сезимтал жана кооптуу операциялар;
- графиктеги же жумуш аткаруу ыкмаларындагы өзгөртүүлөр;
- уруксаттардын жана методикалардын макамы;
- аныкталган шайкешсиздиктер;
- инциденттер жана даттануулар;
- түзөтүүчү иш-аракеттердин аткарылышы;
- профилдик адистерди тартуу зарылдыгы.

Түздөн-түз коркунуч, маданий мурастын бузулушу, кокусунан табылган табылга, олуттуу инцидент, өрт, төгүлүү, жантайыңкы жердин туруктуулугунун бузулушу же олуттуу чыр-чатак жөнүндө маалымат токтоосуз берилет жана кезектеги кеңешмеге же айлык отчетко чейин калтырылбайт.

Эгерде маселе курулуш аянтчасынын деңгээлинде чечилбесе же катышып жаткан адистердин ыйгарым укуктарынын чегинен чыкса, ал андан ары кароону координациялоо үчүн АРИСке өткөрүлүп берилет.

Эгерде терс таасирдин же милдеттүү талапты бузуунун коркунучу болсо, чечилбеген маселеге тиешелүү жумуштар чечим алынганга чейин улантылбоого тийиш.

Бул бөлүмдө аныкталган жоопкерчилик системасы подрядчынын даярдыгын текшерүү үчүн негиз болуп саналат.

Кийинки бөлүмдө мобилизацияга жана айрым жумуш түрлөрүн баштоого чейин аткарылууга тийиш болгон документтер, уюштуруу чаралары жана шарттар белгиленет.

5. МОБИЛИЗАЦИЯГА ЖАНА ЖУМУШТАРДЫ БАШТООГО ЧЕЙИНКИ ТАЛАПТАР

5.1. Жумуштарды аткарууга уруксат берүүнүн жалпы тартиби

ПУОСС-тун талаптарын аткаруу подрядчы курулуш аянтчасына чыкканга чейин башталат. Бул этапта подрядчынын уюштуруу түзүмү, колдонулуучу уруксаттар жана макулдашуулар, тобокелдиктерди башкаруу ыкмалары, ички контролдоо тартиби жана белгиленген чараларды аткаруу үчүн зарыл ресурстар аныкталууга тийиш.

Подрядчынын даярдыгы айрым документтердин болушу менен гана бааланбоого тийиш. Берилген пландар, схемалар жана методикалар жумуштардын иш жүзүндөгү көлөмүнө, кийлигишүү участокторуна, колдонулуучу техникага, операциялардын ырааттуулугуна жана музей комплексинин иштөө шарттарына ылайык келүүгө тийиш.

Жумуштар башталганга чейин курулуш аянтчасынын практикалык даярдыгы да ырасталууга тийиш. Ал үчүн:

- жумуштардын чек аралары белгиленет;
- тосмолор жана белгилер орнотулат;
- коопсуз маршруттар уюштурулат;
- авариялык жооп кайтаруу каражаттары даярдалат;
- кызматкерлерге зарыл окутуу жана нускама берүү жүргүзүлөт.

Келишимдин жалпы шарттары менен конкреттүү участоктордун шарттарынын ортосундагы айырмачылыктарды эске алуу менен жумуштарга уруксат берүү ырааттуу түрдө жүргүзүлөт.

Биринчи кезекте подрядчынын мобилизацияга уюштуруучулук даярдыгы ырасталат. Андан кийин ар бир участоктун даярдыгы текшерилет. Кооптуу же сезимтал операцияларды аткаруунун алдында атайын ыкмалардын, коргоо чараларынын жана уруксат-наряддын болушу ырасталат.

Эгерде төмөнкү документтердин же чаралардын бири жок болсо же иш жүзүндөгү операциянын шарттарына ылайык келбесе, жумуштар башталбоого тийиш:

- подрядчынын колдонулуучу ПУОСС;
- ОТиТБ планы;
- жумуштарды аткаруу долбоору;
- атайын методика;
- уруксат-наряд;
- милдеттүү мамлекеттик уруксат;
- каралган коргоо чарасы.

6-таблица. Подрядчынын жумуштарды аткарууга даярдыгын ырастоо этаптары

Этап	Текшерүүнүн предмети	Текшерүүнүн натыйжасы
Мобилизацияга чейинки уюштуруучулук даярдык	Подрядчынын башкаруу системасы, жооптуу адистер, негизги пландар, уруксаттардын реестри, контролдоо, окутуу жана отчеттуулук тартиби.	Макулдашылган көлөмдүн чегинде мобилизация жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн жазуу жүзүндө ырастоо.
Өзүнчө участоктун даярдыгы	Жумуштардын чек аралары, баштапкы абал, тосмолор, маршруттар, убактылуу инфраструктура, авариялык кирүү, документтер жана коргоо чаралары.	Участоктун даярдыгы жөнүндө акт же контролдук баракча.
Конкреттүү кооптуу же сезимтал операцияга даярдык	ППР же атайын методика, тобокелдиктерди баалоо, кызматкерлердин квалификациясы, жабдуулар, контролдук чекиттер жана профилдик адистердин катышуусу.	Уруксат-наряд же операцияны баштоого уруксат берүүчү башка белгиленген форма.
Кийинки этапка өтүүгө даярдык	Аяктаган операциядан кийинки участоктун абалы, бузулуулардын жоктугу, контролдук талаптардын аткарылышы жана эскертүүлөрдүн жабылышы.	Жумуштарды улантуу мүмкүнчүлүгүн документ түрүндө ырастоо.

Бир текшерүүнүн оң натыйжасы кийинки бардык жумуштарды аткарууга мөөнөтсүз уруксат болуп саналбайт.

Участок, жумуш аткаруу ыкмасы, техника, операциялардын ырааттуулугу, кызматкерлердин курамы же курулуш аянтчасынын шарттары өзгөргөн учурда даярдык өзгөртүү таасир эткен бөлүгүндө кайра каралууга тийиш.

5.2. Мобилизацияга чейинки уюштуруучулук даярдык

Физикалык мобилизация башталганга чейин подрядчы ушул ПУОСС-ту аткаруу үчүн зарыл болгон башкаруу системасын түзүүгө тийиш.

Системанын курамы жумуштардын мүнөзүнө жана тобокелдик деңгээлине жараша аныкталат. Бирок бардык учурларда жооптуу адамдардын, колдонулуучу пландардын, жумушчу жол-жоболордун, ресурстардын жана контролдоо формаларынын болушу камсыз кылынышы керек.

Подрядчынын негизги документи анын ПУОССсу болуп саналат. Ал ушул ПУОССтун талаптарын келишимдин иш жүзүндөгү көлөмүнө ылайыкташтырууга жана чаралар конкреттүү участоктордо кандай аткарыларын көрсөтүүгө тийиш.

Ушул документтин текстин курулуш аянтчасына, графикке, ыкмаларга, техникага жана жоопкерчиликке байланыштырбастан жөн гана кайталап жазуу жетишсиз болуп саналат.

Подрядчынын ПУОССсу өндүрүштүк документтер менен биргеликте иштелип чыгууга тийиш. Анын жоболору төмөнкү документтер менен шайкеш болууга тийиш:

- календардык график;
- жумуштарды аткаруу долбоору;
- курулуш аянтчасын уюштуруу планы;
- кыймыл схемалары;
- эмгекти коргоо пландары;
- авариялык жооп кайтаруу планы;
- калдыктарды башкаруу планы.

Экологиялык жана социалдык чаралар жумуштарды аткаруунун иш жүзүндөгү ыкмасында чагылдырылбаган өзүнчө ниеттер катары таризделбөөгө тийиш.

Мобилизацияга чейин подрядчы алууга же даярдоого милдеттүү болгон бардык документтер да аныкталууга тийиш.

Заказчынын жоопкерчилигине тиешелүү уруксаттар жана макулдашуулар подрядчыга өткөрүлүп берилүүгө же тиешелүү жумуштар башталганга чейин алардын болушу ырасталууга тийиш.

Подрядчы документтердин:

- колдонуудагы экендигин;
- иш жүзүндөгү участокко тиешелүү экендигин;
- анын пландарында жана методикаларында эске алынбаган шарттарды камтыбагандыгын текшерүүгө милдеттүү.

7-таблица. Мобилизацияга чейин талап кылынуучу документтер жана уюштуруучулук шарттар

Документ же шарт	Минималдуу талаптар
Подрядчынын ПУОССсу	Ушул ПУОССтун талаптарын иш жүзүндөгү объектерге, участокторго, графикке, ыкмаларга, техникага, кызматкерлерге; ички контролдоо, документтештирүү, отчеттуулук жана түзөтүүчү иш-аракеттер тартибин баяндоо.
Уюштуруу түзүмү жана дайындоолор	Курулуш аянтчасынын жетекчисин, экологиялык жана социалдык маселелер, ОТиТБ, маданий мурас, коомчулук менен өз ара аракеттенүү, биринчи жардам, өрт коопсуздугу, калдыктар жана өзгөчө кырдаалдар боюнча жооптуу адамдарды дайындоо жөнүндө буйруктар.
Уруксаттардын, макулдашуулардын жана милдеттүү документтердин реестри	Заказчынын жана подрядчынын документтеринин тизмеси, жооптуу тарап, колдонуу чөйрөсү, колдонуу мөөнөтү, шарттары жана учурдагы макамы көрсөтүлөт.
Календардык график жана жумуштардын ырааттуулугу	Жумуштарды объектер жана участоктор боюнча бөлүштүрүү; сезимтал, кооптуу жана ызычуу жаратуучу операцияларды көрсөтүү; изилдөөлөргө, макулдашууларга, контролдук чекиттерге жана маалымат берүүгө зарыл убакытты эске алуу.
Курулуш аянтчасын уюштуруу жана зоналарга бөлүү планы	Жумушчу зоналар, тыюу салынган жана кирүү чектелген зоналар, сезимтал участоктор, техниканын, кызматкерлердин жана келүүчүлөрдүн маршруттары, түшүрүү, материалдарды сактоо жана калдыктарды убактылуу топтоо жайлары, санитардык-тиричилик жайлары жана авариялык маршруттар.
Эмгекти коргоо жана коопсуздук техникасы планы	Кызматкерлер үчүн тобокелдиктерди башкаруу системасы, тобокелдиктерди баалоо, наряддарды жана уруксат-наряддарды берүү, СИЗ колдонуу, нускама берүү, медициналык камсыздоо жана кооптуу жумуштарды контролдоо тартиби.
Өзгөчө кырдаалдарга даярдык жана жооп кайтаруу планы	Өрт, жер титирөө, таш кулоо, урап түшүү, төгүлүү, жаракат алуу, суунун кириши, маданий мурастын бузулушу, кокусунан табылган табылга жана башка колдонулуучу сценарийлердеги аракеттер.
Калдыктарды жана кооптуу материалдарды башкаруу планы	Калдыктарды классификациялоо, бөлүп чогултуу, убактылуу сактоо, эсепке алуу жана өткөрүп берүү; боёктор, эриткичтер, булганган материалдар жана шектүү АСМ менен иштөө тартиби; комплекстин аймагында күйүүчү майды сактоого жана техникага май куюуга тыюу салуу; техникадан күйүүчү майдын жана майлардын агып кетишинин алдын алуу жана жоюу чаралары; колдонулуучу материалдардын коопсуздук паспортторунун жана төгүлүүлөрдү локалдаштыруу каражаттарынын болушу.

Документ же шарт	Минималдуу талаптар
Кыймылды жана кирүүнү башкаруу планы	Материалдарды жеткирүү жана техниканын маршруттары, ылдамдыкты чектөө, түшүрүү жайлары, белги берүүчүлөрдү колдонуу, жөө адамдар үчүн коопсуз айланып өтүүчү жолдор, кыймылы чектелген келүүчүлөрдүн жана авариялык кызматтардын кирүүсү.
Подрядчынын эмгек жол-жоболору	Кызматкерлерди расмий жумушка алуу, жашын текшерүү, балдар эмгегине жана мажбурлап иштетүүгө тыюу салуу, басмырлоого жол бербөө, Жүрүм-турум кодекси, кызматкерлердин даттанууларын кароо механизми жана жашыруун кайрылуу тартиби.
Маалымат берүү жана даттанууларды кароо планы	Байланыш адамдары, кайрылууларды берүү каналдары, даттанууларды каттоо жана өткөрүп берүү тартиби, маалыматтык такталарды орнотуу жана убактылуу чектөөлөр жөнүндө кабарлоо.
Окутуу программасы жана компетенциялар матрицасы	Киришүүчү, мезгилдүү жана максаттуу нускама берүүлөрдүн тизмеси; кызматкерлердин жана операторлордун квалификациясына талаптар; ПУОСС, ОТиТБ, маданий мурас, кокусунан табылган табылгалар, жүрүм-турум жана авариялык жооп кайтаруу боюнча окутуу.
Ички контролдоо жана отчеттуулук формалары	Күнүмдүк контролдук баракчалар; калдыктар, нускама берүүлөр, уруксат-наряддар, шайкешсиздиктер, даттануулар жана инциденттер боюнча журналдар жана реестрлер; айлык отчеттун формасы.
Курулуш титирөөсүн башкаруу планы	Титирөө таасирин жаратышы мүмкүн болгон жумуштар башталганга чейин алдын ала даярдалат жана кароого берилет. Потенциалдуу таасирге дуушар болуучу объектерди баштапкы текшерүүнү, өлчөө чекиттерин жана ыкмаларын, сыноо операцияларын, приборлорду жана аларды калибрлөөнү, мониторингдин жыштыгын, эскертүүчү жана чектүү маанилерди, ыкчам кабарлоо тартибин жана альтернативдүү жумуш ыкмаларын камтыйт.
Маданий мурас үчүн тобокелдиктерди башкаруу системасы	Сезимталдык жана зоналарга бөлүү картасы; атайын методикалардын тизмеси; уруксат-наряддар системасы; маданий мурас объектеринин абалы жана корголушу боюнча күнүмдүк журнал; архивдөө тартиби; профилдик адистердин жана Маданият министрлигинин катышуу графиги.
Объектке мүнөздүү пландар жана журналдар	Үңкүр музейи үчүн — сууну, нымдуулукту жана аска беттерин контролдоо планы; тоо жолу үчүн — түп нуска элементтерди, жантайыңкы жерлерди жана кирүүнү контролдоо; Коло доорундагы конуш үчүн — археологиялык көзөмөл; күмбөз үчүн — ыйык аймакка кирүү режими.

Айрым документтердин мазмуну подрядчынын ПУОССун курамында бириктирилиши мүмкүн. Бирок бардык тиешелүү маселелер жетиштүү деңгээлде ачылып, маалымат жумуштарды уюштурууда жана контролдоодо түздөн-түз колдонулууга тийиш.

Подрядчынын документтерин кароо алардын болушун текшерүү менен гана чектелбөөгө тийиш.

Техникалык көзөмөл жана АРИС өз функцияларынын чегинде документтердин:

- ушул ПУОССко;
- ага байланышкан документтерге;
- кичи долбоордун иш жүзүндөгү шарттарына ылайык келишин баалашат.

Эскертүүлөр тиешелүү жумуштар башталганга чейин жоюлууга тийиш.

Документти кароо же макулдашуу анын толуктугу, техникалык негиздүүлүгү жана каралган чаралардын практикалык аткарылышы үчүн подрядчынын жоопкерчилигин техникалык көзөмөлгө, АРИСке же НИАМКка өткөрүп бербейт.

5.3. Курулуш аянтчасынын жана айрым участкактордун даярдыгы

Жалпы уюштуруучулук даярдык ырасталгандан кийин подрядчы макулдашылган көлөмдүн чегинде курулуш аянтчасын даярдоого кирише алат.

Негизги демонтаждоо, жер, курулуш, оңдоо же инженердик жумуштар башталганга чейин даярдык ар бир участок боюнча өзүнчө ырасталууга тийиш.

Этап-этабы менен текшерүү бул кичи долбоор үчүн өзгөчө маанилүү. Жумуштар кирүү шарттары, сезимталдыгы жана кийлигишүүнүн мүнөзү боюнча айырмаланган, бири-биринен алыс жайгашкан бир нече объекте бир учурда аткарылышы мүмкүн.

Бир кирүү зонасынын даярдыгы тоо жолунун, Үңкүр музейинин же археологиялык жактан сезимтал участкактун даярдыгын билдирбейт.

Участок ачылганга чейин подрядчы анын чек араларын жеринде тактоого жана төмөнкү зоналарды так бөлүүгө тийиш:

- жумушчу зонаны;
- кирүү чектелген зоналарды;
- НИАМК жана келүүчүлөр пайдалануусун улантып жаткан аймактарды.

Тосмо тобокелдиктин мүнөзүнө ылайык келүүгө жана кооптуу зонага кокусунан кирүүнү болтурбоого тийиш.

Ачык траншеяларда, бийиктиктеги жумуштарда, техника кыймылдаган зоналарда жана түздөн-түз коркунуч жаралган башка участкактордо туруктуу тосмонун ордуна сигналдык тасманы гана колдонуу жетиштүү чара болуп саналбайт.

Жумуштар башталганга чейин аймактын абалын каттоо өзгөчө мааниге ээ.

Бул төмөнкүлөрдүн баштапкы абалын аныктоо үчүн зарыл:

- маданий мурас объекттери;
- жабуулар;
- конструкциялар;
- аска беттери;
- инженердик тармактар;
- жашыл өсүмдүктөр;
- мүмкүн болгон таасир зонасында жайгашкан мүлк.

Каттоо объекттин жумуштарга чейинки, жумуштардын жүрүшүндөгү жана жумуштардан кийинки абалын объективдүү салыштырууга мүмкүндүк берүүгө тийиш.

8-таблица. Участоктун жумуштарды баштоого даярдык шарттары

Даярдык шарты	Талап кылынган натыйжа
Чек араларды аныктоо жана зоналарга бөлүү	Жумуштардын чек аралары жеринде белгиленген; сезимтал зоналар, тыюу салынган зоналар, техниканы чектелген колдонуу участоктору жана келүүчүлөр үчүн ачык жерлер көрсөтүлгөн.
Баштапкы абалды текшерүү	Фото жана зарыл болгон учурда видеофиксация аткарылган; жаракалар, бузулуулар, деформациялар жана башка колдонуудагы өзгөчөлүктөр сүрөттөлгөн жана картага түшүрүлгөн.
Инженердик тармактарды жана жашыруун объекттерди тактоо	Бузулушу мүмкүн болгон колдонуудагы тармактардын, дренаждын, кабелдердин, түтүктөрдүн, пайдубалдардын жана башка элементтердин жайгашкан жери текшерилген.
Курулушка чейинки биоартүрдүүлүктү текшерүү	Демонтаждоо, тазалоо, жер жумуштары жана имараттарга кийлигишүү алдында дарактар, бадалдар, чатырлар, оюктар жана жаныбарлар жашашы мүмкүн болгон башка жерлер текшерилген.
Тосмолор жана кирүүнү башкаруу	Туруктуу тосмолор, эскертүүчү жана маалыматтык белгилер орнотулган; коопсуз айланып өтүүчү жолдор жана контролдоочу кирүүлөр уюштурулган.
Кыймыл жана жүктөрдү түшүрүү	Маршруттар, жүктөрдү түшүрүү жана токтотуу жайлары аныкталган; зарыл болгон жерлерде белги берүүчүлөр жана коомдук агымдарды коргоо чаралары каралган.
Убактылуу инфраструктура	Кеңсе, тиричилик жайлары, дааратканалар, кампалар, тамактануучу зоналар жана башка объекттер макулдашылган жерлерге гана жайгаштырылган.
Калдыктар менен иштөөгө даярдык	Маркировкаланган идиштер орнотулган; убактылуу топтоо жайлары аныкталган; келишимдер жана калдыктарды документтештирип өткөрүп берүү тартиби камсыз кылынган.
Химиялык материалдар менен иштөөгө даярдык	Корголгон сактоо жайлары, экинчи коргоочу идиштер, коопсуздук паспорттору, маркировка жана төгүүлөрдү локалдаштыруу каражаттары каралган.
Эмгекти коргоо жана авариялык даярдык	СИЗ, аптчкалар, өрт өчүрүү каражаттары, байланыш, жарыктандыруу, эвакуациялык маршруттар жана колдонулуучу куткаруу каражаттары бар.
Кызматкерлерди даярдоо	Кызматкерлер киришүүчү жана тиешелүү максаттуу нускама берүүдөн өткөн; квалификациясы жана уруксаттары ырасталган.
Өндүрүштүк документтер	Пландалган жумуштар үчүн актуалдуу ППР, тобокелдиктерди баалоо документтери, жумушчу нускамалар жана атайын методикалар бар.
Маалымат берүү	НИАМКка жана таасир тийгизиле турган пайдалануучуларга график, чектөөлөр, коопсуз маршруттар жана даттануу берүү каналдары жөнүндө маалымат берилген.
Даярдыкты документтештирүү	Участок подрядчы жана техникалык көзөмөл тарабынан каралган; натыйжалар акт же контролдук баракча менен таризделген.
Титирөөчү жумуштар үчүн базалык текшерүү	Титирөөчү жумуштар башталганга чейин таасирге дуушар болушу мүмкүн болгон бардык имараттар, курулмалар, аска жана тарыхый беттер биргелешип текшерилген; схемалар, жогорку сапаттагы сүрөттөр жана видеолор даярдалган.
Маданий мурасты коргоо талаптарын аткарууга даярдык	Сезимтал зона үчүн атайын методика жана уруксат-наряд бекитилген; КТ/КН, токтотуу критерийлери, байкоочу адистер жана колдонулушуна жараша Маданият министрлиги менен макулдашуу маршруту аныкталган.
Визуалдык жана ыйык мүнөзгө шайкештик	Убактылуу объекттердин, тосмолордун, жарыктандыруунун, көрсөткүчтөрдүн, генераторлордун жана кампалардын жайгашуусу көрүнүштөрдү тоспогондугу, визуалдык башаламандык жаратпагандыгы жана ыйык же зыярат кылуучу максатта пайдаланууга тоскоол болбогондугу боюнча текшерилген.

Курулушка чейинки биоартүрдүүлүктү текшерүү анын натыйжалары участкан учурдагы абалын чагылдырышы үчүн жумуштар иш жүзүндө башталардан бир аз мурда жүргүзүлүүгө тийиш.

Активдүү уя, жарганаттар жашаган жай, жаныбарлар пайдаланып жаткан башка баш калкалоочу жай же сезимтал өсүмдүк табылган учурда, профилдик адис жол берилген аракеттердин тартибин аныктаганга чейин тиешелүү зонадагы жумуштар башталбайт.

Эгерде участок баштапкы текшерүүдөн кийин узак убакыт бою жабык турган болсо же жаан-чачындын, таш кулоонун, тосмолордун бузулушунун, келүүчүлөрдүн аракеттеринин же башка себептердин натыйжасында шарттар олуттуу өзгөрсө, жумуштарды кайра баштоого чейин кайталап кароо жүргүзүлөт.

5.4. Баштапкы абалды каттоо

Баштапкы абалды каттоо төмөнкү операцияларга чейин аткарылууга тийиш:

- демонтаждоо;
- жер жумуштары;
- курулуш тепкичтерин орнотуу;
- оор техниканы жылдыруу;
- айланадагы конструкцияларга, жабууларга же маданий мурас объекттерине таасир тийгизиши

мүмкүн болгон башка операциялар.

Каттоонун көлөмү мүмкүн болгон таасирдин мүнөзүнө жана зонасына жараша аныкталат.

Ал төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

- участкан жана анын айланасынын жалпы көрүнүшү;
- фасаддардын, дубалдардын, тирөөч конструкциялардын, тепкичтердин жана жабуулардын абалы;
- колдонуудагы жаракалар, сыныктар, деформациялар, нымдануунун жана чөгүүнүн издери;
- аска беттеринин, петроглифтердин жана археологиялык участкактордун абалы;
- инженердик тармактардын жана суу буруунун абалы;
- жашыл өсүмдүктөрдүн абалы;
- маршруттардын, тосмолордун, көрктөндүрүү элементтеринин жана НИАМКтын мүлкүнүн абалы;
- техника жүрө турган, жүк түшүрүлүүчү жана материалдар жыйнала турган жерлер.

Сүрөттөрдүн датасы көрсөтүлүүгө, планга же схемага байланыштырылууга жана жумуштардын жүрүшүндө жана алар аяктагандан кийин ошол эле чекиттен кайталап сүрөткө тартууга мүмкүндүк берүүчү жерлерден тартылууга тийиш.

Жаракалар же башка локалдык кемчиликтер болгон учурда алардын өзгөрүшүн аныктоого мүмкүн болгондой белгиленип жана сүрөттөлүшү керек.

Баштапкы абалды каттоо материалдары төмөнкүлөр тарабынан каралат:

- подрядчы;
- техникалык көзөмөл;
- сезимтал участкактор үчүн — НИАМКтын өкүлдөрү;
- автордук көзөмөл;
- маданий мурас боюнча профилдик адис.

Натыйжалар акт менен таризделет жана участкан документтеринин курамында сакталат.

Баштапкы абалды каттоо формалдуу фотоинвентаризация болуп саналбайт. Ал кийинки мониторингде, даттанууларды кароодо, мүмкүн болгон бузулууларды баалоодо жана калыбына келтирилген участкан кабыл алууда колдонулат.

5.5. Кооптуу жана сезимтал операциялар башталганга чейинки талаптар

Айрым жумуш түрлөрүнө курулуш аянтчасынын жалпы даярдыгынын негизинде гана уруксат берилбейт.

Алар башталганга чейин:

- коопсуз жана жол берилген технология аныкталууга;
- атайын коргоо чаралары белгиленүүгө;
- кызматкерлердин жана жабуулардын даярдыгы ырасталууга тийиш.

Мындай операцияларга төмөнкүлөр кирет:

- маданий мурас объекттеринин, археологиялык участкактордун, тарыхый же аска беттеринин жанында аткарылуучу жумуштар;
- демонтаждоону, бургулоону, анкер орнотууну, кесүүнү, сокку урууну же титирөө таасирин караган жумуштар;
- суу буруу режимин, нымдуулукту же конструкциялардын туруктуулугун өзгөртүшү мүмкүн болгон жумуштар;
- бийиктикте, жантайыңкы жерлерде, тоо жолунда же таш кулоо коркунучу бар зонада аткарылуучу жумуштар;
- үңкүр, жабык же чектелүү мейкиндиктерде аткарылуучу жумуштар;
- от колдонулуучу, электр-техникалык же жүк көтөрүүчү жумуштар;
- колдонуудагы конструкцияларды ачууну жана АСМ же башка кооптуу материалдар менен байланыш болушу мүмкүн болгон жумуштар;
- маршрутту убактылуу жабууну же келүүчүлөрдүн кирүүсүн олуттуу өзгөртүүнү талап кылган жумуштар;

• жогорку экологиялык, социалдык, техникалык жана маданий мурас тобокелдиги менен байланышкан башка операциялар.

Мындай операциялардын тизмеси подрядчынын ПУОССда жана календардык графикте такталат.

Техникалык көзөмөл, АРИС, автордук көзөмөл же профилдик адис иш жүзүндөгү шарттар жогорку тобокелдикти көрсөткөн учурда башка операция үчүн да атайын тартипти колдонууну талап кылууга укуктуу.

9-таблица. Кооптуу жана сезимтал операциялар башталганга чейинки кошумча шартта.

Операциянын түрү же шарттары	Башталганга чейин талап кылынуучу документтер жана чаралар
Сакталып калуучу конструкциялардын жана объекттердин жанында демонтаждоо	ППР же атайын методика, демонтаждоо ырааттуулугу, баштапкы абалды каттоо, сакталып калуучу элементтерди коргоо, материалдарды алып чыгуу тартиби жана уруксат-наряд.
Археологиялык жактан сезимтал зоналардагы жер жумуштары	Бекитилген методика, белгиленген чек аралар жана тереңдик, жерди аяр иштетүү ыкмасы, кокусунан табылган табылгаларга карата жол-жобо, талап кылынган археологиялык контроль жана уруксат-наряд.
Бургулоо, анкер орнотуу, кесүү, сокку уруучу жана титирөөчү жумуштар	Ыкманы жана жабдууну негиздөө, таасирди баалоо, чектөөлөр, абалды жана титирөөнү мониторингдөө, токтотуу критерийлери жана жазуу жүзүндөгү уруксат.
Тарыхый жана аска беттеринин, петроглифтердин жана түп нуска элементтердин жанындагы жумуштар	Баштапкы абалды каттоо, физикалык коргоо, жабдуулардын жана материалдардын тийүүсүн болтурбоо, атайын методика жана профилдик адистин катышуусу.
Гидроизоляция, дренаж жана суунун кыймылына таасир этүүчү жумуштар	Колдонуудагы жана убактылуу суу буруунун схемасы, объекттерди коргоо тартиби, суу өтүүлөргө жана суунун киришине жооп кайтаруу, операцияга чейинки жана андан кийинки контроль.
Бийиктиктеги, жантайыңкы жерлердеги жана тоо жолундагы жумуштар	Тобокелдиктерди баалоо, коопсуз кирүү, секилер же тепкичтер, коопсуздандыруучу система, куткаруу планы, аба ырайын жана участкактун туруктуулугун контролдоо, уруксат-наряд.
Үңкүр жана чектелүү мейкиндиктердеги жумуштар	Колдонулушуна жараша атмосфераны текшерүү, желдетүү, жарыктандыруу, байланыш, байкоочу адам, кирүүнү контролдоо, куткаруу планы жана атайын уруксат-наряд.
От колдонулуучу жумуштар	Зонаны тазалоо жана коргоо, өрт өчүргүчтөр, күйүүчү материалдарды контролдоо, жумуш аяктагандан кийинки байкоо жана уруксат-наряд.
Жүк көтөрүүчү операциялар	Жүк көтөрүү планы, техниканы жана аркандарды текшерүү, квалификациялуу кызматкерлер, кооптуу зонаны тосуу жана жүктү жылдыруунун макулдашылган маршруттары.
Шектүү АСМ же кооптуу материалдар менен байланышкан жумуштар	Конструкцияны ачууну токтотуу, материалды текшерүү, атайын алып салуу тартиби, зарыл СИЗ, таңгактоо, маркировка жана документтештирип өткөрүп берүү.
Келүүчүлөрдүн жана зыяратчылардын кирүүсүн убактылуу өзгөртүү	Макулдашылган айланып өтүү схемасы, жеткиликтүүлүктү баалоо, тосмолор, белгилер, алдын ала маалымат берүү жана авариялык кирүүнү сактоо.
Түнкү же башка стандарттуу эмес убакыттагы жумуштар	Зарылчылыкты негиздөө, ызы-чууну, жарыктандырууну, коопсуздукту жана комплекстин режимине тийгизүүчү таасирди баалоо, НИАМК жана техникалык көзөмөл менен макулдашуу.
Сезимтал зоналардагы убактылуу курулмалар жана курулуш секилери	Жайгаштыруунун өзүнчө схемасы, тарыхый же аска беттерин бузбаган бекитүү ыкмасы, визуалдык таасирди текшерүү, оодарылып кетүүдөн коргоо жана колдонулушуна жараша НИАМК, техникалык же автордук көзөмөл жана Маданият министрлиги менен макулдашуу.
Маданий мурас зоналарындагы транспорт маршруттары жана материалдарды жыйноо	Техниканын салмагын жана өлчөмдөрүн чектеген, жабууларды коргоону, тыюу салынган зоналарды, жүк түшүрүү жайларын, сезимтал участкактордо кол менен жеткирүүнү жана тарыхый же аска элементтеринин жанында материалдарды жыйноого тыюу салууну караган атайын методика.
Маданий мурас объектисин же жантайыңкы жерди авариялык стабилдештирүү	Токтоосуз коргоонун алдын ала макулдашылган тартиби, жумуштарды токтотуу ыйгарым укуктары, кайтарымдуу убактылуу чаралар, профилдик адистерге жана Маданият министрлигине билдирүү; акыркы чечим кабыл алынганга чейинки туруктуу каттоо.
Диний иш-чаралар, келүүчүлөрдүн эң көп топтолгон мезгили же тынч убакыт учурундагы жумуштар	Макулдашылган график, агымдарды бөлүү, ызы-чуу жана титирөө боюнча чектөөлөр, резервдик маршруттар жана кирүү жана коопсуздук үчүн жооптуу адамдардын катышуусу.

Атайын методика операцияны аткаруу технологиясын гана эмес, аны коопсуз баштоо жана аяктоо шарттарын да баяндоого тийиш.

Методикада төмөнкүлөр көрсөтүлөт: так жайгашкан жер жана чек аралар; жумуштун көлөмү жана ырааттуулугу; жабдуулар жана материалдар; кызматкерлердин курамы жана квалификациясы; экологиялык, социалдык жана эмгектик тобокелдиктер; маданий мурас үчүн тобокелдиктер; коргоо чаралары; контролдук чекиттер; адистердин талап кылынган катышуусу; байкоо жүргүзүлүүчү параметрлер; жумушту токтоосуз токтотуу критерийлери; жооп кайтаруу тартиби; аткарууну ырастоочу документтер; кийинки этапка өтүү шарттары.

Сезимтал зоналардагы жумуштар үчүн методика ПУКНды, ОВКНды жана бекитилген долбоордук документтерди эске алуу менен даярдалат.

5.5.1. Курулуш титирөөсүн пландаштыруу жана контролдоо

Мындай жумуштар башталганга чейин таасирге дуушар болушу мүмкүн болгон төмөнкү объекттердин баштапкы техникалык абалы текшерилет: имараттар; курулмалар; аска беттери; маданий мурас объекттери.

Текшерүү колдонуудагы кемчиликтерди картага түшүрүүнү, фотофиксацияны жана зарыл болгон учурда видеофиксацияны камтыйт.

Текшерүү анын натыйжаларын титирөөчү жумуштар башталганга чейин кароого мүмкүн болгондой алдын ала жүргүзүлүүгө тийиш.

Курулуш титирөөсүн башкаруу планы олуттуу титирөө таасирин жаратышы мүмкүн болгон жумуштар башталганга чейин бардык учурларда кароого жана макулдашууга берилет.

План төмөнкүлөрдү аныктоого тийиш:

- мониторинг жүргүзүлүүчү чекиттер;
- колдонулуучу жабдуулар;
- жабдууларды калибрлөө;
- сыноо операциялары;
- маалыматтарды каттоо жыштыгы;
- эскертүүчү жана чектүү маанилер;
- токтоосуз кабарлоо тартиби;
- альтернативдүү жумуш аткаруу ыкмалары.

Олуттуу титирөө жаратуучу операциялар үчүн бекитилген чекиттерде бөлүкчөлөрдүн максималдуу чокулук ылдамдыгын бир мүнөттөн ашпаган интервал менен үзгүлтүксүз каттоо каралат.

Сандык чектер подрядчы тарабынан өз алдынча белгиленбейт. Алар инженер-конструктордун жана маданий мурас боюнча адистин баалоосунун негизинде аныкталат жана белгиленген тартипте бекитилет.

Эскертүүчү мааниге жакындаганда титирөө таасиринин интенсивдүүлүгү азайтылат же жумуш аткаруу ыкмасы өзгөртүлөт.

Төмөнкү учурларда тиешелүү операция токтоосуз токтотулат:

- чектүү мааниге жеткенде;
- жаңы жаракалар, сыныктар же деформациялар пайда болгондо;
- колдонуудагы жаракалар, сыныктар же деформациялар чоңойгондо;
- мүмкүн болгон титирөө таасирин көрсөткөн даттануу түшкөндө.

Жумуштарды кайра баштоого төмөнкү шарттар аткарылгандан кийин гана жол берилет:

- мониторингдин натыйжалары талданган;
- таасирге дуушар болушу мүмкүн болгон объекттер каралган;
- зарыл түзөтүүчү чаралар аткарылган;
- даярдык кайталап текшерилген;
- милдеттүү контролдук чекиттин жабылышы документ түрүндө ырасталган.

5.6. Уруксат-наряд

Уруксат-наряд конкреттүү кооптуу же сезимтал операцияны баштоо үчүн белгиленген шарттардын аткарылгандыгын ырастоочу ички башкаруу документи болуп саналат.

Уруксат-наряд төмөнкүлөр текшерилгенден кийин таризделет:

- колдонулуучу мамлекеттик жана долбоордук уруксаттардын болушу;
- бекитилген методиканын же ППРдин болушу;
- баштапкы абалды каттоонун аткарылышы;
- зонанын жана коргоо чараларынын даярдыгы;
- кызматкерлердин квалификациясы жана нускама берүүдөн өтүшү;
- жабдуулардын жарактуулугу;
- СИЗдин болушу;
- авариялык жооп кайтаруу каражаттарынын болушу;
- методикада каралган адистердин катышуусу;
- мониторинг жана документтештирүүгө даярдык.

Уруксат-наряддын формасы төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

- операциянын сүрөттөлүшү;
- операциянын аткарылуучу жери;
- уруксаттын колдонуу мөөнөтү;

- текшерилген шарттардын тизмеси;
- чектөөлөр;
- контролдук чекиттер;
- жумуштарды токтотуу үчүн негиздер;
- ыйгарым укуктуу катышуучулардын кол тамгалары.

Уруксат-наряд анда көрсөтүлгөн операция, участок, ыкма, жабдуу, жооптуу адамдардын курамы жана мезгил үчүн гана жарактуу.

Төмөнкү учурларда жаңы уруксат же документтештирилген кайра тариздөө талап кылынат:

- жумуштардын чек аралары же көлөмү өзгөргөндө;
- технология же жабдуу өзгөргөндө;
- жооптуу жетекчи алмашканда;
- жумушта олуттуу тыныгуу болгондо;
- аба ырайынын же курулуш аянтчасынын шарттары өзгөргөндө;
- жаңы тобокелдик табылганда;
- инцидент, бузулуу же жумуштардын токтотулушу болгондо;
- белгиленген мөөнөт аяктаганда.

Уруксат-наряд мамлекеттик уруксаттарды, долбоордук чечимдерди макулдашууну, лицензияны же башка милдеттүү документтерди алмаштырбайт.

5.7. Кызматкерлерди окутуу жана жумушка киргизүү

Курулуш аянтчасына киргизилгенге чейин ар бир кызматкер ушул ПУОССтун жана подрядчынын ПУОССун колдонулуучу талаптарын камтыган киришүүчү нускама берүүдөн өтүүгө тийиш.

Киришүүчү нускама берүүнүн мазмуну Сулайман-Тоонун аймагынын өзгөчөлүктөрүн эске алууга жана төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

- кирүүгө уруксат берилген зоналардын чек аралары;
- маданий мурастын мааниси жана аны коргоо режими;
- уруксатсыз кийлигишүүгө тыюу салуу;
- буюмдарды уруксатсыз жылдырууга тыюу салуу;
- жазууларды жана белгилерди түшүрүүгө тыюу салуу;
- кокусунан табылган табылгаларга карата жол-жобо;
- келүүчүлөр, зыяратчылар жана НИАМКтын кызматкерлери менен өз ара аракеттенүү эрежелери;
- Жүрүм-турум кодекси;
- негизги экологиялык талаптар;
- калдыктарды башкаруу;
- төгүлүүлөрдүн алдын алуу;
- эмгекти коргоо жана СИЗ колдонуу;
- өрт коопсуздугу;
- өзгөчө кырдаалдагы аракеттер;
- кооптуулук, инцидент, даттануу же бузулуу жөнүндө билдирүү тартиби;
- түздөн-түз коркунуч пайда болгондо жумушту токтотуу укугу жана милдети.

Кооптуу же сезимтал операция башталганга чейин бекитилген методика, тобокелдиктер, контролдук чекиттер, токтотуу критерийлери жана четтөө болгон учурдагы аракеттер боюнча максаттуу нускама берүү жүргүзүлөт.

Адистештирилген жумуштарды аткарууга квалификациясы жана зарыл күбөлүктөрү документ түрүндө ырасталган кызматкерлер гана киргизилет.

Кызматкерди башка операцияга которуу, ыкманы өзгөртүү тиешелүү кошумча нускама берүүнү талап кылат.

Окутуу жана нускама берүүлөр жөнүндө маалымат төмөнкүлөрдү көрсөтүү менен катталат:

- тема;
- дата;
- нускама берген адам;
- катышуучулар;
- талаптарды түшүнүүнү текшерүүнүн натыйжалары.

5.8. Документтерди кароо жана эскертүүлөрдү жоюу

Подрядчы документтерди текшерүүгө, эскертүүлөрдү жоюуга жана профилдик адистерди тартууга зарыл убакытты эске алуу менен аларды алдын ала кароого берүүгө тийиш.

Эгерде документтин мазмуну толук техникалык, экологиялык, социалдык жана маданий мурас маселелери боюнча кароону талап кылса, документ пландаштырылган операция башталардын алдында гана берилбөөгө тийиш.

Алынган эскертүүлөр документтин жаңыланган редакциясына киргизилет.

Документ кайра берилгенде подрядчы:

- ар бир эскертүү кандайча эске алынгандыгын көрсөтөт;
- же сунушталган чечимдин негиздемесин берет.

Колдонулуучу документти кароо аяктаганга чейин жумуштарды баштоого жол берилбейт.

Шарттуу макулдашуу коопсуздукка, маданий мураска, милдеттүү уруксаттарга же жумуш аткаруу ыкмасынын жол берилгендигине таасир этпеген айрым олуттуу эмес маселелер боюнча гана колдонулушу мүмкүн.

Мындай макулдашуунун шарттары так көрсөтүлүүгө жана белгиленген мөөнөттө аткарылууга тийиш.

Документтер актуалдуу редакцияда сакталат. Эскирген версиялар колдонуудан алынат же колдонулбай тургандыгы так белгиленет.

5.9. Шарттардын өзгөрүшү жана даярдыкты кайталап текшерүү

Подрядчынын жана участоктун даярдыгы жумуштардын бүткүл мезгилинде сакталып турууга тийиш.

Баштапкы ырастоо шарттар өзгөргөндө чараларды кайра кароо зарылдыгынан подрядчыны бошотпойт.

Кайталап текшерүү төмөнкү учурларда жүргүзүлөт:

- долбоордук чечимдер өзгөргөндө;
- участоктун чек аралары же жумуштардын ырааттуулугу өзгөргөндө;
- башка ыкманы, материалды же жабдууну колдонуу пландаштырылганда;
- жооптуу адистердин курамы өзгөргөндө;
- мурда белгисиз болгон тармактар, конструкциялар же сезимтал элементтер табылганда;
- инцидент, бузулуу, кокусунан табылган табылга же олуттуу шайкешсиздик болгондо;
- каралган чаралардын жетишсиздигин көрсөткөн даттануу түшкөндө;
- аба ырайынын шарттары, жантайыңкы жерлердин абалы, суунун пайда болушу же башка факторлор

тобокелдик деңгээлин өзгөрткөндө;

- жумуштар узак тыныгуудан кийин кайра башталганда.

Эгерде өзгөрүү адамдардын коопсуздуктуна, курчап турган чөйрөгө, кирүү мүмкүнчүлүгүнө же маданий мурастын абалына таасир этиши мүмкүн болсо, кайра баалоо аяктаганга чейин тиешелүү операция токтотулат.

Кайталап текшерүүнүн натыйжалары төмөнкү документтерде чагылдырылат: жаңыланган документтерде; даярдык боюнча контролдук баракчада; жаңы уруксат-нарядда.

5.10. Жумуштарды баштоого уруксат берилгендигин ырастоо

Даярдык жөнүндө чечим тиешелүү этап же операция башталганга чейин документ түрүндө таризделет.

Текшерүүнүн предметине жараша төмөнкү документтер колдонулушу мүмкүн:

- подрядчынын ПҮОССсун макулдашуу жөнүндө кат;
- курулуш аянтчасынын даярдык актысы;
- участоктун даярдыгы боюнча контролдук баракча;
- биргелешкен кароонун протоколу;
- милдеттүү контролдук чекиттин аткарылгандыгы жөнүндө жазуу;
- уруксат-наряд;
- ыйгарым укуктуу органдын уруксаты же корутундусу;
- келишимде каралган башка форма.

Текшерүүнүн натыйжасы так жана бир мааниде жазылууга тийиш: участок же операция жумуштарды баштоого даяр; жумуштарды баштоого конкреттүү көрсөтүлгөн шарттар аткарылгандан кийин уруксат берилет; участок же операция жумуштарды баштоого даяр эмес.

Жооптун, эскертүүлөрдүн же айрым катышуучунун өкүлүнүн жоктугу жумуштарды автоматтык түрдө баштоого уруксат катары каралбайт.

Подрядчы даярдык жөнүндө бардык документтердин сакталышын камсыз кылууга жана берилген уруксаттар, аныкталган чектөөлөр жана өзгөртүүлөр жөнүндө маалыматты айлык отчеттуулукка киргизүүгө милдеттүү.

Алдын ала шарттардын аткарылышы курулуш мезгилинде конкреттүү чараларды колдонуу үчүн негиз түзөт. Бул чаралар, аларды аткаруу жана ырастоо тартиби кийинки бөлүмдө белгиленет.

6. ЭКОЛОГИЯЛЫК ЖАНА СОЦИАЛДЫК ЧӨЙРӨГӨ БАШКАРУУ ПЛАНЫ

6.1. Максаты жана колдонуу принциптери

Бул бөлүм курулуш аянтчасын уюштуруу, жумуштарды аткаруу, аймакты калыбына келтирүү мезгилинде подрядчы тарабынан аткарылууга тийиш болгон милдеттүү чараларды белгилейт.

Чаралар каралган жумуштардын мүнөзүн, иштеп жаткан музей комплексинин шарттарын, келүүчүлөрдүн жана зыяратчылардын болушун, объекттердин ЮНЕСКОнун Бүткүл дүйнөлүк мурас аймагында жайгашуусун, ошондой эле маданий мурас объекттерине, айлана-чөйрөгө, кызматкерлерге жана үчүнчү жактарга таасир тийгизүүнүн алдын алуу зарылдыгын эске алуу менен иштелип чыккан.

Башкаруу планы 5-бөлүмдө белгиленген жумуштарга уруксат берүү шарттары, подрядчынын ПУОССсу, Маданий мурасты башкаруу планы, маданий мураска тийгизүүчү таасирге баа берүү, бекитилген долбоордук-сметалык документтер, жумуштарды аткаруу долбоорлору, атайын методикалар, эмгекти коргоо жана коопсуздук техникасы планы, ошондой эле башка колдонулуучу пландар жана уруксат берүүчү документтер менен биргеликте колдонулат.

Бул бөлүмдүн чаралары төмөнкү ырааттуулукка негизделет: жумуштардын чек араларын, ыкмаларын жана ырааттуулугун тандоо аркылуу таасирдин алдын алуу; толугу менен алдын алууга мүмкүн болбогон таасирди минималдаштыруу; бузулган участкаторду калыбына келтирүү жана кесепеттерди жоюу; күтүлбөгөн шарттар аныкталганда же баштапкы чаралар жетиштүү натыйжа бербегенде кошумча чараларды колдонуу.

Артыкчылык таасирдин алдын алууга берилүүгө тийиш. Компенсациялоо же калыбына келтирүү жумуштарды азыраак тобокелдүү ыкма менен аткарууга мүмкүн болгон учурда кооптуу ыкманы колдонуунун негизи катары пайдаланылбоого тийиш.

10-таблица подрядчынын экологиялык жана социалдык маселелер боюнча милдеттенмелеринин негизги таблицасы болуп саналат. Ал ПСДнын техникалык талаптарын алмаштырбайт жана курулуш операцияларынын технологиялык параметрлерин аныктабайт. Таблицанын максаты – долбоордо каралган жумуштарды жол берилгис таасирсиз аткарууга мүмкүндүк берүүчү шарттарды белгилөө.

Эгерде тендердик жана келишимдик документтерде башкача түздөн-түз каралбаса, 10-таблицадагы чараларды аткарууга байланышкан бардык стандарттык чыгымдар, анын ичинде кызматкерлерге, тосмолорго, белгилерге, тазалоого, коргоо каражаттарына, окутууга, документтештирүүгө, калдыктарды башкарууга, төгүлүүлөрдүн алдын алууга жана аймакты калыбына келтирүүгө байланышкан чыгымдар контракттын наркына киргизилүүгө тийиш.

6.2. Подрядчы тарабынан чараларды конкреттештирүү

Ар бир участокто жумуштар башталганга чейин подрядчы 10-таблицадагы чаралардын колдонулушун аныктап, аларды подрядчынын ПУОССна, ППРге, атайын методикаларга, жумушчу нускамаларга жана контролдоо формаларына киргизүүгө тийиш.

Ар бир колдонулуучу чара боюнча подрядчы чара аткарылуучу объектти жана участка, жумуштун түрүн жана ырааттуулугун, чараны иш жүзүндө аткаруу ыкмасын, колдонулуучу техника менен жабдууларды, жооптуу адамды, аткаруу мөөнөтүн жана мезгилдүүлүгүн, зарыл ресурстарды, документтик ырастоонун формасын, жумуштарды токтотуу шарттарын, ошондой эле тиешелүү этапты текшерүү жана жабуу тартибин конкреттештирүүгө тийиш.

Чара тиешелүү жумуш түрү же тобокелдик иш жүзүндө жок экендигине негизделген негиздеме болгон учурда гана колдонулбайт деп таанылышы мүмкүн. Чаранын колдонулбастыгы подрядчынын ПУОССда көрсөтүлүп, техникалык көзөмөл тарабынан каралууга тийиш.

Участок, жумуш аткаруу ыкмасы, жабдуу, материалдар, жумуштардын ырааттуулугу же курулуш аянтчасынын шарттары өзгөргөндө чаралардын колдонулушу жана мазмуну тиешелүү операция улантылганга чейин кайра каралат.

6.3. Милдеттүү башкаруу чаралары

10-Таблица. Курулуш этабындагы курчап турган жана социалдык чөйрөнү башкаруу планы

Код (М-чара)	Этап, жумуштун түрү же аспект	Негизги тобокелдик же мүмкүн болгон таасир	Подрядчынын милдеттүү чаралары	Аткаруу мезгили	Аткарылышын ырастоо жана контроль
М-01	Курулуш аянтчасын уюштуруу жана күтүү	Уруксатсыз кирүү, аймактын таштандыга толугу, жабуулардын жана сезимтал участоктордун бузулушу	Жумушчу зоналарды, техниканы, материалдарды, калдыктарды жана убактылуу курулмаларды бекитилген чек аралардын ичинде гана жайгаштыруу. Туруктуу тосмолорду жана белгилерди орнотуу; өтмөктөрдү жана авариялык кирүүнү сактоо; аймакты күн сайын тазалоо. Тарыхый конструкциялардын, аска беттеринин, петроглифтердин, дарактардын жанында жана келүүчүлөрдүн маршруттарында жайгаштырууга тыюу салынат.	Участок ачылганга чейин жана туруктуу түрдө	Курулуш аянтчасынын планы, даярдык актысы, күнүмдүк контролдук баракча, сүрөттөр; техникалык көзөмөл жана кирүү маселелери боюнча НИАМК тарабынан текшерүү.
М-02	Материалдарды жеткирүү жана транспорттун кыймылы	Жол-транспорт кырсыктары, жаракаттар, чаң, чыккан газдар, ызы-чуу, жабуулардын бузулушу жана кирүүнүн тосулушу	Макулдашылган маршруттарды жана түшүрүү жайларын колдонуу; ылдамдыкты чектөө; белги берүүчүлөрдү колдонуу; артка жүрүүнү контролдоо; жеткирүүлөрдү келүүчүлөр эң көп болгон убактан тышкары пландаштыруу. Чачылма материалдар ташылган унааларды жабуу. Техниканын колдонуудагы техникалык кароо документтери жана жарактуу чыгаруу системалары болууга тийиш; кыймылдаткычты узак убакыт бош иштетүүгө тыюу салынат.	Ар бир жеткирүү жана кыймыл учурунда	Кыймыл схемасы, жеткирүүлөр журналы, техниканын документтери, күнүмдүк контролдук баракча, сүрөттөр.
М-03	Демонтаждоо жумуштары	Урап түшүү, чаң, ызы-чуу, калдыктар, түп нуска элементтердин бузулушу жана кооптуу материалдар	Жумуштарды бекитилген ППРге же атайын методикага жана этаптык ырааттуулукка ылайык аткаруу. Тармактарды өчүрүү же коргоо; сакталып калуучу элементтерди физикалык жактан коргоо; сезимтал зоналарда кол менен же аз титирөөчү ыкмаларды колдонуу; контролдонбогон урап түшүүгө жана материалдарды ыргытууга жол бербөө. Конструкцияларды ачуудан мурда АСМдин жана сакталып калуучу маданий мурас элементтеринин болушун текшерүү.	Демонтаждоо о чейин жана анын жүрүшүндө	Методика, уруксат-наряд, баштапкы абал актысы, журнал, сүрөттөр; техникалык, автордук жана профилдик көзөмөл.
М-04	Жер жумуштары жана траншеялар	Археологиялык катмардын жана тармактардын бузулушу, адамдардын кулашы, топурактын жуулушу жана чаң	Тармактарды, чек араларды жана тереңдикти тактоо; сезимтал зоналарда кол менен же аяр ыкмаларды жана археологиялык көзөмөлдү колдонуу. Траншеяларды тосуу, жарыктандыруу жана өтмөктөр менен камсыз кылуу; топуракты макулдашылган жерлерге жайгаштыруу; суу агымын жана тамырларды коргоо; кокусунан табылган табылгаларга карата жол-жобону колдонуу; жабууларды калыбына келтирүү.	Жер жумуштарына чейин жана алардын жүрүшүндө	ППР же методика, уруксат-наряд, тармактардын схемасы, жашыруун жумуштардын актылары, сүрөттөр.
М-05	Чаң жана абанын сапаты	Чаңдын жана чыгаруулардын кызматкерлерге, келүүчүлөргө, экспонаттарга жана объектерге таасири	Булганган агынды сууну пайда кылбастан беттерди нымдоо; чачылма материалдарды жана калдыктарды жабуу; кесүү учурунда жергиликтүү чаң кармоочу жабууларды колдонуу; ылдамдыкты чектөө; жолдорду тазалоо; жарактуу техниканы колдонуу; калдыктарды өрттөөгө тыюу салуу. Шамал болгондо, даттануу түшкөндө же чаң көзгө көрүнөөрлүк тараганда чараларды күчөтүү же операцияны токтотуу.	Чаң пайда кылуучу жумуштар учурунда	Күнүмдүк контролдук баракча, сүрөттөр, даттануулар журналы, зарыл болгон учурда өлчөөлөр.

Код (М-чара)	Этап, жумуштун түрү же аспект	Негизги тобокелдик же мүмкүн болгон таасир	Подрядчынын милдеттүү чаралары	Аткаруу мезгили	Аткарылышын ырастоо жана контроль
М-06	Ызы-чуу	Ыңгайсыздык, музейдик жана зыярат кылуучу ишмердиктин бузулушу, жаныбарларга таасир	Ызы-чуу жаратуучу жумуштарды саат 07:00дөн 18:00гө чейин жана макулдашылган график боюнча аткаруу; тынч убакытты, диний иш-чараларды жана келүүчүлөрдүн эң көп мезгилин эске алуу. Жарактуу жабдууларды колдонуу, сезимтал жерлерге ызы-чуудан коргоочу экрандарды орнотуу жана түнкүсүн ызы-чуу жаратуучу жумуштарга жол бербөө. Даттануу түшкөндө баалоо жүргүзүп, ыкманы же графикти өзгөртүү.	Ызы-чуу жаратуучу жумуштардын жүрүшүндө	График, билдирүүлөр, журнал, даттануулар, зарыл болгон учурда өлчөөлөр.
М-07	Суу, суу буруу жана агынды суулар	Суу каптоо, топурактын жуулушу, булгануу, маданий мурас жана үнкүр объектеринин нымданышы	Суу агып чыгууларын жоюу; убактылуу линияларды коргоо; участктор ачылганга чейин суу бурууну уюштуруу. Сууну тарыхый, аска же археологиялык объектерге багыттабоо. Цемент жана жабдууларды жууган сууларды жерге, арыктарга жана жаан сууларынын тармагына төгүүгө тыюу салуу. Иштеп турган суу бурууну этап-этабы менен сактоо жана ачык каналдарды тосуу. Тармактарды көмгөнгө чейин сыноо.	Туруктуу түрдө жана тармактар ишке киргизилгенге чейин	Схемалар, текшерүү журналы, сыноо актылары, сүрөттөр.
М-08	Күйүүчү-майлоочу жана химиялык материалдар	Төгүлүү, өрт, топурактын же суунун булганышы, буулар	Курулуш аянтчасында күйүүчү майды топтоого жана сактоого тыюу салынат; техникага май куюу, аны жуу жана техникалык тейлөө комплекстен тышкары адистештирилген объектерде жүргүзүлөт. Башка химиялык материалдарды минималдуу жумушчу көлөмдө, жабык маркировкаланган идиштерде, экинчи кармоочу каражаттар жана коопсуздук паспорттору менен сактоо. Төгүлүүлөрдү токтоосуз локалдаштыруу жана документтештирүү.	Жеткирүүдө, сактоодо жана пайдаланууда	Материалдардын жана коопсуздук паспортторунун реестри, кароолордун жана төгүлүүлөрдүн журналы, булганган материалдарды өткөрүп берүү документтери.
М-09	Курулуш жана тиричилик калдыктары	Булгануу, дренаждын бүтөлүшү, өрт жана визуалдык таасир	Жумуштар башталганга чейин калдыктардын агымдарын жана кабыл алуучу уюмдарды аныктоо. Минералдык, тиричилик, органикалык, суюк, химиялык жана кооптуу калдыктарды бөлүү; маркировкаланган же түстүү идиштерди колдонуу; убактылуу топтоо жайларын тосулган жана жуулуп кетүүдөн корголгон абалда кармоо. Күн сайын тазалоо. Калдыктарды өрттөөгө жана уруксатсыз жайгаштырууга тыюу салуу. Өткөрүп берүүнү документтер менен ырастоо; коопсуз инерттик материалдарды макулдашуудан кийин гана кайра колдонуу.	Туруктуу түрдө; топтолушуна жараша чыгаруу	План, калдыктар журналы, келишимдер, талондор, накладнойлор же актылар, сүрөттөр.
М-10	АСМ жана башка кооптуу эски материалдар	Кооптуу чаң жана булгануу	Демонтажга чейин шектүү материалдарды текшерүү. Шектенүү пайда болгондо жумуштарды токтотуп, зонаны тосуу. Кесүүгө, майдалоого, кургак тазалоого жана кайра колдонууга тыюу салуу. АСМ ырасталганда бекитилген методиканы, нымдоону, тиешелүү СИЗди, кол менен демонтаждоону, таңгактоону, маркировкалоону жана документтештирип өткөрүп берүүнү колдонуу. АСМ булактардын таралышына жол бербеген бекем, герметикалык таңгакка салынат; баштыктар колдонулганда кош таңгак же бекитилген методикада каралган ага тендеш ыкма колдонулат.	Демонтажга чейин жана анын жүрүшүндө	ПУАСМ контролдук баракчасы, баалоонун же анализдин натыйжалары, сүрөттөр, өткөрүп берүү документтери.

Код (М-чара)	Этап, жумуштун түрү же аспект	Негизги тобокелдик же мүмкүн болгон таасир	Подрядчынын милдеттүү чаралары	Аткаруу мезгили	Аткарылышын ырастоо жана контроль
М-11	Жашыл өсүмдүктөр жана биоартүрдүүлүк	Дарактардын, уялардын жана баш калкалоочу жайлардын бузулушу, өрт	Тазалоо, жер жумуштары жана имараттарга кийлигишүү башталганга чейин 3–5 күн мурда дарактарды, чатырларды, оюктарды жана баш калкалоочу жайларды визуалдык текшерүү. Сакталып калуучу дарактарды жана алардын тамыр зоналарын коргоо; аңчылыкка, жаныбарларды кармоого жана өсүмдүктөрдү бузууга тыюу салуу. Активдүү уя же баш калкалоочу жай табылганда адистин чечимине чейин жумушту токтотуу; көбөйүүнүн маанилүү мезгилинде ызы-чууну чектөө. Дарактарды кыюу каралган эмес; эгерде ага өзүнчө уруксат берилсе, план даярдап, жергиликтүү түрлөр менен 1:5 катышында компенсациялык отургузуу жүргүзүү.	Жумуштарга чейин жана алардын жүрүшүндө	Текшерүү актысы, схема, сүрөттөр, адистин корутундусу, колдонулушуна жараша отургузуу планы.
М-12	Маданий мурас зоналарындагы жумуштарга карата жалпы талаптар	Объекттин өзгөчө универсалдуу баалуулугунун атрибуттарынын бузулушу, түп нуска материалдардын жоголушу, аймактын визуалдык жана ыйык бүтүндүгүнүн бузулушу	Минималдуу кийлигишүү, аныктык, шайкештик, кайтарымдуулук, визуалдык токтоолук жана аймактын ыйык мүнөзүн урматтоо принциптерин сактоо. Бекитилген методика жана уруксат-наряд боюнча гана иштөө; баштапкы абалды каттоо; коргоону орнотуу; уруксатсыз бургулоого, бекитүүгө, оор техника колдонууга жана материалдарды жыйноого жол бербөө. Маданий мурас объекттеринин абалы жана корголушу боюнча күнүмдүк журнал жүргүзүү жана КТ/КНден өтүү. Методикалар колдонулушуна жараша техникалык жана автордук көзөмөл, АРИС, НИАМК жана Маданият министрлиги тарабынан каралат.	Сезимтал операцияга чейин, анын жүрүшүндө жана андан кийин	Методика, уруксат-наряд, абал актысы, маданий мурас объекттеринин абалы жана корголушу боюнча күнүмдүк журнал, фотоархив, КТ/КН жазуулары.
М-13	Кокусунан табылган табылгалар жана маданий мурас боюнча инциденттер	Археологиялык объекттердин, адамдын сөөгүнүн же башка баалуулуктардын жоголушу	Жумуштарды токтоосуз токтотуу, жерди тосуу жана кайтаруу, табылган нерсени жылдырбоо жана тазалабоо. Курулуш аянтчасынын жетекчисине, техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКка токтоосуз билдирүү. АРИС мыйзамдарда, уруксат документтеринде жана ПУКНда белгиленген тартипте жана мөөнөттө Маданият министрлигине жана колдонулушуна жараша тиешелүү жергиликтүү органдарга жазуу жүзүндөгү билдирүү жөнөтөт. Профилдик адистин катышуусу менен баалоо жүргүзүү жана материалдарды архивдөө. Жумуштарды компетенттүү органдын жазуу жүзүндөгү чечими алынгандан кийин гана кайра баштоо.	Табылга же инцидент болгондо	Табылга формасы, билдирүүлөр, сүрөттөр, эксперттик корутунду, жазуу жүзүндөгү уруксат.
М-14	Келүүчүлөрдүн, зыяратчылардын жана НИАМК кызматкерлеринин коопсуздугу	Жаракаттар, агымдардын кагылышуусу жана маршруттардын жеткиликсиздиги	Агымдарды физикалык жактан бөлүү; кооптуу зоналарды туруктуу тосуу жана жарыктандыруу; коопсуз жана жеткиликтүү айланып өтүүчү маршруттарды, эки тилдеги белгилерди жана белги берүүчүлөрдү камсыз кылуу; авариялык кирүүнү сактоо. Маршруттарды ар бир сменанын алдында, өзгөртүүлөрдөн кийин жана иш-чаралардын алдында текшерүү. Эл топтолгондо же агымдар кагылышканда транспортту же кооптуу жумуштарды токтотуу.	Туруктуу түрдө	Кирүү схемасы, күнүмдүк контролдук баракча, кирүү жана эл топтолуу журналы, билдирүүлөр жана сүрөттөр.

Код (М-чара)	Этап, жумуштун түрү же аспект	Негизги тобокелдик же мүмкүн болгон таасир	Подрядчынын милдеттүү чаралары	Аткаруу мезгили	Аткарылышын ырастоо жана контроль
М-15	Эмгек шарттары, Жүрүм-турум кодекси жана СЭН/СД	Расмий эмес эмгек, басмырлоо, ыдык көрсөтүү жана чыр-чатактар	Кызматкерлерди расмий жумушка алуу, жашын текшерүү, балдар эмгегине, мажбурлап иштетүүгө жана басмырлоого тыюу салуу. Кызматкерлердин даттанууларын кароо механизмдин, жумуш убактысын эсепке алууну, санитардык шарттарды жана биринчи жардамга жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу. Ар бир кызматкер Жүрүм-турум кодексине кол коёт; СЭН/СДга, алкогольго, баңгизаттарга, вандализмге, урматтабаган жүрүм-турумга жана маданий баалуулуктар менен уруксатсыз иштөөгө тыюу салынат.	Жумушка киргизгенге чейин жана туруктуу түрдө	Кадрдык документтер, кодекстер, окутуу жана даттануулар журналдары; техникалык көзөмөл жана АРИС тарабынан текшерүү.
М-16	Жалпы ОТиТБ талаптары	Жаракаттар жана кесиптик таасирлер	Тобокелдиктерди баалоо, коопсуз ыкмаларды жана СИЗди колдонуу; кооптуу зоналарды тосуу; шаймандарды, секилерди, электр жана жүк көтөрүүчү жабдууларды текшерүү. Аптекаларды, биринчи жардам көрсөтүүгө үйрөтүлгөн кызматкерлерди, ичүүчү сууну, дааратканаларды, кол жуу жайларын, байланышты, жарыктандырууну жана кооптуу жумушту токтотуу укугун камсыз кылуу.	Туруктуу түрдө	ОТиТБ планы, тобокелдиктерди баалоо, журналдар, уруксаттар, СИЗ берүү жана биринчи жардам боюнча жазуулар.
М-17	Бийиктикте, жантайыңкы жерлерде жана тоо жолундагы жумуштар	Кулап түшүү, таш кулоо, топурактын жылышы жана материалдардын түшүшү	Участоктун туруктуулугун жана аба ырайын баалоо; сертификатталган секилерди жана тепкичтерди, коопсуздандыруучу системаларды жана шаймандарды бекитүүнү колдонуу; төмөнкү зонаны тосуу; куткаруу планын даярдоо. Шамалда, жаан-чачында, көрүү начарлаганда, топурак жылганда же таш кулоо коркунучунда жумуштарды токтотуу.	Жумуштардын алдында жана жүрүшүндө	Методика, уруксат-наряд, текшерүү журналы, куткаруу планы, сүрөттөр.
М-18	Үңкүр жана чектелүү мейкиндиктер	Желдетүүнүн жетишсиздиги, эвакуациянын кыйынчылыгы, суу жана электр коркунучу	Атайын методика жана уруксат-наряд боюнча иштөө; кирүү жана чыгууну, колдонулушуна жараша атмосфераны, желдетүүнү, жарыктандырууну, байланышты жана байкоочу адамдын болушун контролдоо; кабелдерди нымдуулуктан коргоо; куткаруу планын даярдоо. Суу киргенде, желдетүү, байланыш же жарыктандыруу иштен чыкканда кызматкерлерди токтоосуз эвакуациялоо.	Ар бир кирүү учурунда	Методика, уруксат-наряд, кирүү журналы, текшерүүлөрдүн натыйжалары, куткаруу планы.
М-19	От колдонулуучу, электр-техникалык жана жүк көтөрүүчү жумуштар	Өрт, электр тогу менен жабыркоо жана жүктүн түшүшү	От колдонулуучу жумуштарды күйүүчү материалдарды коргоо, өрт өчүргүчтөр жана өрттү байкоочу адам менен наряд боюнча аткаруу. Убактылуу электр тармактарын жерге туташтыруу, коргоочу өчүрүү түзүлүштөрү жана кабелдерди коргоо менен камсыз кылуу. Жүк көтөрүүнү квалификациялуу кызматкерлер тарабынан план боюнча жүргүзүү, зонаны тосуу жана жүктүн астында болууга тыюу салуу.	Операцияларга чейин жана алардын жүрүшүндө	Наряддар, текшерүү журналдары, квалификациялык документтер, жүк көтөрүү планы.
М-20	Өзгөчө кырдаалдар жана авариялык жооп кайтаруу	Өрт, жер титирөө, таш кулоо, урап түшүү, суу каптоо жана маданий мурастын бузулушу	Актуалдуу планды, байланыштарды, эвакуация схемаларын, өрт өчүргүчтөрдү, биринчи жардам каражаттарын жана машыгууларды камсыз кылуу. Жер титирөөдөн, таш кулоодон, өрттөн, урап түшүүдөн же суу кирүүдөн кийин текшерүү жүргүзүлмөйүнчө жумуштарды кайра баштабоо. Маданий мурас боюнча авариялык жооп кайтаруунун жана убактылуу кайтарымдуу стабилдештирүүнүн өзүнчө протоколун киргизүү.	Туруктуу түрдө жана окуя болгондо	План, схемалар, текшерүү жана машыгуу журналдары, отчеттор жана кароо актылары.

Код (М-чара)	Этап, жумуштун түрү же аспект	Негизги тобокелдик же мүмкүн болгон таасир	Подрядчынын милдеттүү чаралары	Аткаруу мезгили	Аткарылышын ырастоо жана контроль
М-21	Маалымат берүү жана даттануулар	Маалыматтын жетишсиздиги, чыр-чатактар жана таасирлердин өз убагында аныкталбашы	МОС АРИС аркылуу даттануу берүү тартиби жана байланыш маалыматтары көрсөтүлгөн актуалдуу маалыматтык такталарды орнотуу; чектөөлөр, ызы-чуу жаратуучу жумуштар жана маршруттардын өзгөрүшү жөнүндө НИАМКка жана пайдалануучуларга алдын ала билдирүү. Бардык кайрылууларды каттоо, купуялуулукту камсыз кылуу жана маданий мураска коркунуч, кирүүнүн бузулушу же мүлктүн бузулушу жөнүндө даттанууларды токтоосуз текшерүү.	Жумуштарга чейин жана туруктуу түрдө	Такталар, билдирүүлөр, даттануулар реестри, жооптор жана түзөтүүчү иш-аракеттер.
М-22	Ресурстук натыйжалуулук жана материалдар	Сууну жана энергияны ашыкча керектөө, калдыктар жана шайкеш эмес материалдар	Материалдарды график боюнча жеткирүү; суу агып чыгууларын алдын алуу; колдонулбаган жабдууларды өчүрүү; суу үнөмдөөчү чечимдерди колдонуу. Бардык көрүнүүчү материалдар, түстөр жана текстуралар бекитилген долбоордук жана маданий мурасты коргоо талаптарына ылайык келүүгө тийиш; материалдарды кайра колдонуу текшерүүдөн жана макулдашуудан кийин гана жүргүзүлөт.	Туруктуу түрдө	Жеткирүүлөр журналы, материалдарды макулдашуу актылары, суу агып чыгуулар жана кайра колдонуу боюнча жазуулар.
М-23	Демобилизация жана өткөрүп берүү	Калган калдыктар, бузулуулар жана жабылбаган милдеттенмелер	Убактылуу объекттерди, материалдарды жана калдыктарды алып салуу; жабууларды, дренажды, маршруттарды жана жашылдандырууну калыбына келтирүү; жыйынтыктоочу фотофиксация жана биргелешкен кароо жүргүзүү; шайкешсиздиктерди жана даттанууларды жабуу. Аткаруу документтерин, маданий мурас боюнча архивди, журналдарды, актыларды, сыноолорду жана нускамаларды өткөрүп берүү.	Участок аяктагандан кийин жана кабыл алууга чейин	Жыйынтыктоочу контролдук баракча, жумуштарга чейинки жана кийинки сүрөттөр, калдыктар боюнча документтер, актылар жана архив.
М-24	Үңкүр музейи, аска беттери жана гидрология	Нымдуулук, суу өтүүлөр, суу агымынын өзгөрүшү, аска жана табигый беттердин, петроглифтердин жана музейдик элементтердин бузулушу	Маданий мурасты коргоо жана ОТиТБ боюнча өзүнчө атайын методика даярдоо; суу, нымдуулук, жаракалар жана аска беттери боюнча баштапкы жана учурдагы каттоону жүргүзүү. Экспонаттарды жана табигый элементтерди коргоо; атайын бекитилген долбоордук чечимсиз жана сезимтал операцияга уруксат-нарядсыз асканы бургулоого, анкер орнотууга, торкреттөөгө, герметик колдонууга же башка кийлигишүүгө жол бербөө. Дренажды жумуштарга чейин, алардын жүрүшүндө, андан кийин жана жаан-чачындан соң контролдоо; сезимтал операцияларда профилдик адистин катышуусун жана башка негизги этаптарда үзгүлтүксүз контролду камсыз кылуу.	Жумуштарга чейин, алардын жүрүшүндө жана андан кийин	Методика, уруксат-наряд, нымдуулук жана суу журналы, сыноо актылары, сүрөттөр, профилдик адистердин корутундулары.
М-25	Тоо жолу жана Бабур мечити	Түп нуска тепкичтердин же таш кыналмаларынын жоголушу, эрозия, таш кулоо жана зыярат кылуу тажрыйбасынын бузулушу	Түп нуска тепкичтерди, таш кыналмаларды, жабууларды жана жол элементтерин инвентаризациялоо жана картага түшүрүү; аларды ордунда сактоо жана өзүнчө макулдашуусуз жаап салбоо же алмаштырбоо. Кыска участоктор менен иштөө, коопсуз өтмөктү күн сайын калыбына келтирүү, жантайыңкы жерлерди жана торлорду контролдоо, көзгө ашыкча урунган чечимдерге жол бербөө; графикти зыярат кылуу режимине ылайыкташтыруу.	Ар бир участокко чейин, анын жүрүшүндө жана андан кийин	Түп нуска элементтердин картасы, методика, жол жана кирүү журналы, сүрөттөр, КТ актылары.
М-26	Асаф ибн Бурхия күмбөзү жана Ыйык зоналар	Тарыхый материалдын бузулушу, титирөө, нымдуулук жана каада-салттык пайдалануунун бузулушу	Өзүнчө бекитилген консервациялык документтерсиз тарыхый материалды тазалоого, оңдоого, бекитүүгө, ачууга же башка кийлигишүүгө жол бербөө. Материалдарды жыйноого жана оор техникага тыюу салуу; титирөөнү, сууну жана нымдуулукту контролдоо; урматтоо менен кирүү мүмкүнчүлүгүн сактоо жана жумуштарды НИАМК жана диний иш-чаралар менен координациялоо.	Жумуштарга чейин жана алардын жүрүшүндө	Методика, уруксат-наряд, маданий мурас объекттеринин абалы, корголушу жана кирүү боюнча күнүмдүк журнал, сүрөттөр, профилдик корутунду.

Код (М-чара)	Этап, жумуштун түрү же аспект	Негизги тобокелдик же мүмкүн болгон таасир	Подрядчынын милдеттүү чаралары	Аткаруу мезгили	Аткарылышын ырастоо жана контроль
М-27	Коло доорундагы конуш, петроглифтер жана мүмкүн болгон көмүү зоналары	Археологиялык калдыктардын жана аска беттеринин бузулушу, талап-тоноо жана эрозия	Тыюу салынган жана кирүү чектелген зоналарды белгилөө; оор техникага, бургулоого жана материалдарды жыйноого жол бербөө. Бастырманы демонтаждоону, кайра көмүүнү жана башка кийлигишүүлөрдү бекитилген методика боюнча туруктуу археологиялык көзөмөл алдында аткаруу. Кол менен иштөө ыкмаларын, таза инерттик материалдарды жана бөлүүчү геотекстилди бекитилген чечимде каралган учурда гана колдонуу; белгилерди катмарды бузбастан орнотуу.	Жумуштарга чейин, алардын жүрүшүндө жана андан кийин	Зоналардын картасы, методика, уруксат-наряд, археологиялык журнал, сүрөттөр жана кабыл алуу актысы.
М-28	Бетон жумуштары, пайдубалдар жана тирөөч дубалдар	Цементтүү агынды суулар, титирөө, дренаждын өзгөрүшү жана визуалдык таасир	Бетонду аралаштырууну жана жабдууну жууну агынды сууларды кармоочу уруксат берилген жайларда гана жүргүзүү; жабууларды, тарыхый жана аска беттерин коргоо; дренаждык тешиктерди жана убактылуу туруктуулукту контролдоо. Аз титирөөчү ыкмаларды жана шайкеш жасалгалоону колдонуу. Аска же тарыхый беттерге торкреттөө, анкер жана бекитүү иштерин атайын бекитилген методика боюнча гана жүргүзүү.	Жумуштарды жүрүшүндө	ППР же методика, жашыруун жумуштардын актылары, сүрөттөр, дренажды контролдоо.
М-29	Жол жабуулары, унаа токтотуучу жайлар, бордюрлар жана гольф-карлардын маршруттары	Чаң, ысык асфальт, тыгыздоодон пайда болгон титирөө, кыймыл жана визуалдык таасир	Жумуштарды этап-этабы менен аткаруу, айланып өтүүчү жолдорду жана кирүүнү сактоо; фрезерленген материалдарды макулдашылган объектке чыгаруу; ысык асфальт менен иштегенде СИЗ колдонуу. Маданий мурас зоналарында уруксатсыз жана мониторингсиз титирөөчү тыгыздоого тыюу салуу; материалдар, түстөр, четтер жана жабуунун сүрөтү бекитилүүгө тийиш. Смена аяктагандан кийин участка тазалоо.	Жол жумуштарын жүрүшүндө	Методика, титирөө боюнча уруксат-наряд, калдыктар боюнча документтер, сүрөттөр жана кабыл алуу актылары.
М-30	Тышкы тармактар, канализация, сугаруу жана жаан сууларынын системасы	Тармактардын же археологиялык катмардын бузулушу, суу агып чыгуу жана суу каптоо	Колдонуудагы тармактарды жана археологиялык чектөөлөрдү тактоо; траншеяларды тосуу; этаптуулук аркылуу иштеп турган суу бурууну сактоо; тармактарды көмгөнгө чейин сыноо; суу агып чыкканда авариялык чараларды караштыруу; агынды сууларды жерге төкпөө; жашыруун жумуштарды каттоо.	Жумуштарга чейин жана алардын жүрүшүндө	Схемалар, сыноо жана жашыруун жумуштардын актылары, сүрөттөр жана аткаруу документтери.
М-31	Электр менен камсыздоо, жарыктандыруу, видео көзөмөл, кубаттоо түзүлүштөрү жана күн панелдери	Электр жана өрт коркунучу, бекитүүлөр аркылуу маданий мурастын бузулушу, жарык булгануусу жана чагылуу	Жумуштарды квалификациялуу адистер өчүрүү жана блокировкалоо, жерге туташтыруу жана нымдан коргоо менен аткарышат. Трассалар жана бекитүүлөр тарыхый же аска беттерин бузбоого тийиш. Тышкы жарыктандыруу жылуу, төмөн деңгээлдеги, адатта 2700–3000 К, багытталган жана экрандалган болууга тийиш; кабыл алууга чейин чагылуу жана визуалдык таасир текшерилет. Кубаттоо станцияларын жана күн панелдерин бекитилген долбоор боюнча гана жайгаштыруу.	Монтаждоо жана ишке киргизүү учурунда	Уруксаттар, сыноо актылары, трассалардын схемасы, жарыктандырууну жана чагылууну текшерүү, ишке киргизүү актылары.

Код (М-чара)	Этап, жумуштун түрү же аспект	Негизги тобокелдик же мүмкүн болгон таасир	Подрядчынын милдеттүү чаралары	Аткаруу мезгили	Аткарылышын ырастоо жана контроль
М-32	Курулуш титирөөсүн башкаруу	Маданий мурас объекттеринде жана курулмаларда жаракалардын, деформациялардын жана бузулуулардын пайда болушу	Подрядчы титирөөчү жумуштар башталганга чейин алдын ала потенциалдуу таасирге дуушар болуучу объекттердин базалык текшерүүсүн жүргүзүп, Курулуш титирөөсүн башкаруу планын кароого берет. План мониторинг чекиттерин, приборлорду, калибрлөө талаптарын, сыноо операцияларын, өлчөө жыштыгын жана белгиленген тартипте бекитилген эскертүүчү жана чектүү маанилерди аныктоого тийиш. Жумуштардын жүрүшүндө мониторинг бекитилген Планга ылайык жүргүзүлөт. Эскертүүчү мааниге жакындаганда титирөөнүн интенсивдүүлүгү азайтылат же ыкма өзгөртүлөт. Чектүү мааниге жеткенде, жаңы жаракалар, сыныктар же деформациялар пайда болгондо же колдонуудагылары чоңойгондо, ошондой эле титирөө таасирин көрсөткөн даттануу түшкөндө операция токтоосуз токтотулат. Жумуштарды мониторингдин натыйжаларын талдоодон, объекттерди кароодон, түзөтүүчү чараларды аткаруудан, даярдыкты кайра текшерүүдөн жана милдеттүү контролдук чекитти документ түрүндө жабуудан кийин гана кайра баштоо.	Титирөөчү жумуштарга чейин жана алардын жүрүшүндө	Базалык текшерүү отчету, план, калибрлөө документтери, «ылдамдык-убакыт» графиктери, билдирүүлөр жана жумуштарды кайра баштоого уруксат.
М-33	Убактылуу курулмалар жана визуалдык бүтүндүк	Визуалдык башаламандыктын топтолушу, көрүнүштөрдүн, ыйык маршруттардын жана кирүү мейкиндиктеринин тосулушу	Тосмолорду, контейнерлерди, дааратканаларды, кызматкерлердин эс алуу зоналарын, генераторлорду, жарыктандырууну, кампаларды, топуракты, тоскоолдуктарды жана такталарды бекитилген зоналарга гана жайгаштыруу. Токтоо жана кайтарымдуу чечимдерди колдонуу; тарыхый же аска беттерине бекитпөө; тарыхый көрүнүштөрдү жана кирүүлөрдү тоспоо. Колдонулбаган элементтерди үзгүлтүксүз алып салуу.	Жайгаштыруу уга чейин жана жума сайын	Схема, сүрөттөр, жумалык визуалдык кароо, НИАМК жана көзөмөл менен макулдашуу.
М-34	Келүүчүлөрдү, зыяратчыларды жана ыйык атмосфераны башкаруу	Ашыкча жүктөлүү, каада-салттык практикалардын бузулушу, эл топтолуу, ызы-чуу жана ыйык мүнөздү кабылдоонун начарлашы	Жумуштарды келүүчүлөрдүн эң көп мезгилин, тынч убакытты жана диний иш-чараларды эске алуу менен этаптарга бөлүү; убактылуу айланып өтүүчү жолдорду макулдашуу; курулуш жана зыярат агымдарын бөлүү; эл топтолууну, белгиленген маршруттардан тышкары жүрүүнү жана кызматкерлердин жүрүм-турумун контролдоо. Ыйык зоналарда ашыкча ызы-чууга, жарнамага, ачык жарыкка жана визуалдык башаламандыкка жол бербөө.	Туруктуу түрдө жана иш-чаралардын алдында	График, агымдардын схемасы, кирүү жана эл топтолуу журналы, билдирүүлөр, даттануулар жана сүрөттөр.
М-35	Экспонаттар, кыймылдуу маданий баалуулуктар жана архивдөө	Бузулуу, булгануу, документтердин жоголушу	Жумуштарга чейин зонадагы экспонаттарды жана кыймылдуу баалуулуктарды НИАМК менен биргеликте аларды бекитилген жол-жобо боюнча коргоо жана жайгаштыруу камсыз кылуу. Кызматкерлерге алар менен өз алдынча иштешке жол бербөө. Бардык жумуштардын, табылгалардын, сүрөттөрдүн, кат алышуулардын, сунуштардын жана чечимдердин архивин жүргүзүү; архивди АРИС системасына өткөрүп берүү.	Жумуштарга жүрүшүндө жана	Инвентаризация же өткөрүп берүү схемасы, журнал, фотоархив жана тизме.

6.4. Кошумча чараларды колдонуу

10-таблица милдеттүү чаралардын минималдуу курамын аныктайт жана курулуш аянтчасынын иш жүзүндөгү шарттарына байланыштуу зарыл болгон кошумча аракеттерди көрүү боюнча подрядчынын милдетин чектебейт.

Кошумча чаралар төмөнкү учурларда иштелип чыгууга тийиш: жумуштардын жүрүшүндө баштапкы документтерде эске алынбаган тобокелдиктер аныкталганда; колдонулуп жаткан чаралар зарыл натыйжаны камсыз кылбаганда; кайталанган негиздүү даттануулар түшкөндө; маданий мурас объекттеринин абалында өзгөрүүлөр аныкталганда; инцидент же олуттуу шайкешсиздик болгондо; долбоордук чечимдер, жумуш аткаруу ыкмалары, техника же жумуштардын ырааттуулугу өзгөргөндө; техникалык көзөмөл, АРИС, автордук көзөмөл, профилдик адис же мамлекеттик орган өз компетенциясынын чегинде тиешелүү талап бергенде.

Адамдарга, курчап турган чөйрөгө же маданий мураска түздөн-түз коркунуч болгондо биринчи кезекте жумуштарды токтотуу жана таасирди локалдаштыруу чаралары көрүлөт. Документтерди кайра кароо кооптуу операцияны улантуунун негизи катары пайдаланылбоого тийиш.

Кошумча чаралар подрядчынын ПУОССун, ППРди, атайын методиканы, түзөтүүчү иш-аракеттер планын же башка колдонулуучу документти актуалдаштыруу аркылуу таризделет.

6.5. Белгиленген чаралардан четтөө

Подрядчы 10-таблицадагы чараларды өз алдынча жокко чыгарууга, кыскартууга же алмаштырууга укуксуз.

Чараны өзгөртүү жөнүндө сунуш төмөнкүлөрдү ырастоочу негиздеме менен коштолууга тийиш: альтернативдүү чечим мыйзамдарга жана долбоордук документтерге ылайык келет; коргоо деңгээлин төмөндөтпөйт; ПУКНдын жана ОВКНдын талаптарын эске алат; келүүчүлөр, кызматкерлер же маданий мурас объекттери үчүн кошумча тобокелдик жаратпайт; текшерүүгө жана документтер менен ырастоого мүмкүн.

Өзгөртүлгөн чара долбоордо белгиленген тартипте каралып, жазуу жүзүндө макулдашылгандан кийин гана колдонулат.

Макулдашылган чарадан алдын ала кароосуз иш жүзүндө четтөө шайкешсиздик болуп саналат. Маданий мурастын бузулуу тобокелдиги, коопсуздукка коркунуч же милдеттүү уруксаттын жоктугу болгон учурда тиешелүү операция токтоосуз токтотулууга тийиш.

6.6. Мониторинг менен байланышы

10-таблицадагы чаралардын аткарылышы подрядчынын ички контролуна жана техникалык көзөмөлдүн текшерүүсүнө жатат.

М-01–М-35 чараларынын коддору мониторинг планында, күнүмдүк жана жумалык контролдук баракчаларда, шайкешсиздиктер реестринде, түзөтүүчү иш-аракеттер пландарында, уруксат-наряддарда жана подрядчынын айлык отчетторунда колдонулат.

Кийинки бөлүмдө көрсөтүлгөн чаралардын аткарылышын мониторингдөөнүн предмети, ыкмалары, мезгилдүүлүгү жана документтештирүү тартиби аныкталат.

7. ПУОССТУН АТКАРЫЛЫШЫН МОНИТОРИНГДӨӨ, ШАЙКЕШСИЗДИКТЕР ЖАНА ТҮЗӨТҮҮЧҮ ИШ-АРАКЕТТЕР

7.1. Мониторингдин максаты

ПУОССтун аткарылышын мониторингдөө белгиленген чаралар курулуш аянтчасында иш жүзүндө колдонулуп жаткандыгын жана курчап турган чөйрөнү, кызматкерлерди, келүүчүлөрдү, зыяратчыларды жана маданий мурас объекттерин коргоонун зарыл деңгээлин камсыз кылгандыгын ырастоого арналган.

Мониторинг маалыматтарды чогултуу же мезгилдүү отчетторду даярдоо менен гана чектелбейт. Ал жумуштарды күнүмдүк башкаруунун бир бөлүгү болуп саналат жана төмөнкүлөрдү өз убагында аныктоону камсыз кылууга тийиш:

- макулдашылган жумуш аткаруу ыкмаларынан жана жумуштардын чек араларынан четтөөлөрдү;
- каралган коргоо чараларынын жетишсиздигин;
- сезимтал объекттердин абалынын начарлашын;
- кызматкерлер жана үчүнчү жактар үчүн кооптуу шарттарды;
- булганууну, төгүлүүлөрдү жана калдыктар менен талаптагыдай эмес иштөөнү;
- жабуулардын, инженердик тармактардын, жашыл өсүмдүктөрдүн жана мүлктүн бузулушун;
- даттанууларды, чыр-чатактарды жана кирүү чектөөлөрүн;
- жумуштарды токтотууну же жумуш аткаруу ыкмасын өзгөртүүнү талап кылган жагдайларды.

Мониторинг системасы курулуш аянтчасынын иш жүзүндөгү абалын ушул ПУОССтун, подрядчынын ПУОССун, ППРдин, атайын методикалардын, уруксат-наряддардын, ПУКНдын, ОВКНдын жана бекитилген долбоордук документтердин талаптары менен салыштырууга негизделүүгө тийиш.

Экологиялык жана социалдык тобокелдиктин жалпы категориясы «олуттуу» экендигин эске алуу менен мониторинг сезимтал операцияларга, баштапкы абалды каттоого, милдеттүү контролдук чекиттерге, фотофиксацияга жана кийинки этаптарга өтүүнү документтер менен ырастоого күчөтүлгөн көңүл бурууну карашы керек.

7.2. Контролдоо деңгээлдери

Талаптардын аткарылышын контролдоо өз ара байланышкан бир нече деңгээлде жүргүзүлөт.

Алгачкы контроль подрядчы тарабынан жүргүзүлөт. Ал жумушчу зоналарды күн сайын кароону, бекитилген ыкмалардын сакталышын текшерүүнү, журналдарды жүргүзүүнү жана аныкталган кемчиликтерди токтоосуз жоюуну камтыйт.

Техникалык көзөмөл чаралардын иш жүзүндө аткарылышын көз карандысыз текшерет, милдеттүү контролдук чекиттерге катышат, шайкешсиздиктерди каттайт жана алардын жабылышын ырастайт.

АРИС кичи долбоордун милдеттенмелеринин аткарылышына жалпы контроль жүргүзөт, олуттуу жана кайталануучу бузууларды карайт, тандалма текшерүүлөргө катышат жана отчеттуулуктун толуктугун контролдойт.

НИАМК кирүү мүмкүнчүлүгүнө, комплекстин иштөө режимине, объекттердин абалына жана жумуштардын келүүчүлөргө жана зыяратчыларга тийгизүүчү таасирине байланышкан маселелердин мониторингине катышат.

Автордук көзөмөл жана профилдик адистер жумуштар долбоордук чечимдерге, тарыхый конструкцияларга, археологиялык участкаларга, аска беттерине, петроглифтерге жана башка сезимтал элементтерге таасир этиши мүмкүн болгон учурларда текшерүүлөргө тартылат.

Мамлекеттик органдар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген ыйгарым укуктарынын чегинде контроль жүргүзөт.

Көрсөтүлгөн катышуучулардын контролу подрядчынын ички контролун алмаштырбайт жана аны талаптарды туруктуу сактоо жоопкерчилигинен бошотпойт.

7.3. Мониторинг жүргүзүү тартиби

Мониторинг визуалдык кароолорду, документтерди жана жазууларды текшерүүнү, фотофиксацияны, учурдагы абалды баштапкы абал менен салыштырууну, контролдук чекиттердин аткарылышын текшерүүнү жана зарыл болгон учурда инструменталдык өлчөөлөрдү камтууга тийиш.

Инструменталдык өлчөөлөр төмөнкү учурларда жүргүзүлөт:

- алар долбоордук документтерде, ПУКНда, ОВКНда же атайын методикада каралса;
- визуалдык контроль таасирди ишенимдүү баалоого мүмкүндүк бербесе;
- титирөө, ызы-чуу, чаң же башка таасирдин белгилери аныкталса;
- негиздүү даттануулар түшсө;
- техникалык көзөмөл, АРИС, профилдик адис же мамлекеттик орган тиешелүү талап берсе.

Мониторингдин жыштыгы жумуштардын мүнөзүнө ылайык келүүгө тийиш. Кооптуу жана сезимтал операциялар алар аткарылганга чейин, аткарылып жаткан учурда жана аяктагандан кийин түздөн-түз контролдонот. Курулуш аянтчасынын жалпы шарттары подрядчы тарабынан күн сайын жана техникалык көзөмөл тарабынан үзгүлтүксүз текшерилет.

11-таблица. ПУОСС-тун чараларынын аткарылышын мониторингдөө план

Текшерилүүчү аспект жана чаралардын коддору	Негизги көрсөткүчтөр	Контролдоо ыкмасы жана жыштыгы	Подрядчынын жазуулары	Текшерүүчү тарап
Курулуш аянтчасын уюштуруу жана коопсуздук, М-01, М-14	Тосмолор, белгилер, өтмөктөр, авариялык кирүү жана агымдарды бөлүү	Күн сайын; чек аралар өзгөргөндөн кийин; иш-чаралардын алдында	Күнүмдүк контролдук баракча, сүрөттөр, кирүү журналы	Техникалык көзөмөл; НИАМК
Транспорт, М-02	Маршрут, ылдамдык, белги берүүчү, жүктү жабуу, техниканын документтери жана кыймылдаткычтын бош иштеши	Ар бир жеткирүүдө; смена ичинде тандалма түрдө	Жеткирүүлөр журналы, техниканын документтери, сүрөттөр	Техникалык көзөмөл
Демонтаждоо жана жер жумуштары, М-03, М-04	Методикага ылайыктык, чек аралар, терендик, маданий мурас объекттерин жана тармактарды коргоо, траншеялар	Жумуш башталганга чейин; сезимтал операцияларда туруктуу; этап аяктагандан кийин	Журнал, уруксат-наряд, жашыруун жумуштардын актылары, сүрөттөр	Техникалык, автордук жана профилдик көзөмөл
Чаң жана ызы-чуу, М-05, М-06	Көзгө көрүнгөн чаң, нымдоо, материалдарды жабуу, жумуш убактысынын 07:00–18:00 чегинде сакталышы, экрандар жана даттануулар	Күн сайын; даттануу же тобокелдик болгондо өлчөөлөр	Контролдук баракча, график, даттануулар, өлчөөлөрдүн натыйжалары	Техникалык көзөмөл; НИАМК
Титирөө, М-32	Баштапкы абал, мониторинг чекиттери, калибрлөө, бөлүкчөлөрдүн чокулук ылдамдыгы, эскертүүчү жана чектүү маанилер, жаракалар	Базалык текшерүү — алдын ала жана титирөөчү жумуштар башталганга чейин; олуттуу титирөөдө бир мүнөттөн ашпаган интервал менен үзгүлтүксүз мониторинг; операция аяктагандан кийин кароо	Отчет, план, графиктер, окуялар журналы, сүрөттөр	Инженер, маданий мурас боюнча адис; АРИС; колдонулушуна жараша Маданият министрлиги
Суу жана дренаж, М-07, М-24, М-30	Суу агып чыгуулары, суу өтүүлөр, нымдуулук, суу агымынын багыты, дренаждын абалы жана сыноолор	Күн сайын; жаан-чачынга чейин жана андан кийин; гидроизоляция учурунда; тармактарды көмгөнгө чейин	Суу жана нымдуулук журналы, сыноо актылары, сүрөттөр	Техникалык көзөмөл; профилдик адис
Күйүүчү-майлоочу жана химиялык материалдар, М-08	Курулуш аянтчасында күйүүчү майдын жоктугу, маркировка, идиштер, экинчи кармоочу каражаттар жана коопсуздук паспорттору	Материалдар келгенде; жума сайын; төгүлүү болгондо токтоосуз	Реестр, кароо баракчалары, төгүлүүлөр журналы	Техникалык көзөмөл
Калдыктар жана АСМ, М-09, М-10	Калдыктарды бөлүү, идиштер, топтоо жайлары, өрттөөнүн жоктугу жана өткөрүп берүү документтери	Күн сайын; ар бир чыгарууда; шектүү материалдар ачылганда	Калдыктар журналы, актылар, сүрөттөр, ПУАСМ	Техникалык көзөмөл; АРИС тандалма түрдө
Биоартүрдүүлүк, М-11	Дарактар, тамырлар, уялар, баш калкалоочу жайлар жана көбөйүү мезгилиндеги чектөөлөр	Жумуштар башталганга чейин 3–5 күн мурда; тазалоо же демонтаждоо учурунда; объект табылгандан кийин	Текшерүү актысы, сүрөттөр, корутунду	Подрядчынын экологу же зарыл болгон учурда тартылган адис жана техникалык көзөмөл

Текшерилүүчү аспект жана чаралардын коддору	Негизги көрсөткүчтөр	Контролдоо ыкмасы жана жыштыгы	Подрядчынын жазуулары	Текшерүүчү тарап
Маданий мурас зоналарындагы жалпы жумуштар, М-12, М-13, М-35	Объекттердин абалы, аныктык, методика, КТ/КН, табылгалар, экспонаттар жана архив	Операцияга чейин, анын жүрүшүндө жана андан кийин; сезимтал жумуштар жүргүзүлгөн күндөрү күнүмдүк журнал	Абал актысы, маданий мурас объекттеринин абалы жана корголушу боюнча күнүмдүк журнал, уруксат-наряддар, фотоархив	Техникалык жана автордук көзөмөл, НИАМК, профилдик адис, колдонулушуна жараша Маданият министрлиги
Үңкүр музейи, М-24	Суу жана нымдуулук, жаракалар, аска беттери, петроглифтер, желдетүү жана экспонаттар	Негизги этаптарда туруктуу же үзгүлтүксүз; жаан-чачындан жана суу пайда болгондон кийин	Атайын журнал, сүрөттөр, өлчөөлөр, актылар	Техникалык көзөмөл, НИАМК, профилдик адистер
Тоо жолу, М-25	Түп нуска элементтер, жантайыңкы жерлер, торлор, эрозия, коопсуз өтмөк жана маршруттан тышкары жүрүү	Күн сайын; жаан-чачындан же шамалдан кийин; участок келүүчүлөр үчүн ачылганга чейин	Жол жана кирүү журналы, карта, сүрөттөр	Техникалык көзөмөл; НИАМК
Күмбөз жана ыйык зоналар, М-26, М-34	Жаракалар, нымдуулук, ызы-чуу, каада-салттык кирүү, эл топтолуу жана ыйык атмосфера	Жумуштарга чейин жана алардын жүрүшүндө; активдүү жумуштарда күн сайын; иш-чаралардын алдында	Маданий мурас объекттеринин абалы, корголушу жана кирүү боюнча күнүмдүк журнал, сүрөттөр, даттануулар	НИАМК, техникалык көзөмөл, маданий мурас боюнча адис
Коло доорундагы конуш жана петроглифтер, М-27	Чек аралар, техниканын жана материалдардын жоктугу, калдыктардын абалы, көзөмөл жана табылгалар	Жумуштардын жүрүшүндө туруктуу; ар бир этапка чейин жана андан кийин	Археологиялык журнал, уруксат-наряд, сүрөттөр	Археолог же профилдик адис, техникалык көзөмөл, НИАМК
Убактылуу элементтер жана визуалдык таасир, М-31, М-33, М-34	Визуалдык башаламандык, көрүнүштөрдүн тосулушу, жарыктандыруу жана чагылуу, такталар жана эл топтолуу	Жума сайын; жарыктандыруу ишке киргизилгенде кечки убакта; өзгөрүүлөрдөн кийин	Визуалдык контролдук баракча, сүрөттөр, келүүчүлөр журналы	Техникалык көзөмөл; НИАМК; АРИС тандалма түрдө
Эмгек жана ОТиТБ, М-15–М-20	Кызматкерлердин документтери, Жүрүм-турум кодекси, СИЗ, жабдуулар, уруксаттар жана авариялык даярдык	Жумушка алууда; күн сайын; кооптуу операцияларга чейин; инциденттен кийин	Реестрлер, журналдар, уруксат-наряддар жана отчеттор	Подрядчы, техникалык көзөмөл, АРИС
Маалымат берүү жана даттануулар, М-21	Такталар, билдирүүлөр, каттоо, мөөнөттөр жана түзөтүүчү иш-аракеттер	Жума сайын жана ар бир даттануу боюнча	Реестр, жооптор жана ырастоолор	Техникалык көзөмөл; АРИС
Ресурстар жана материалдар, М-22	Суу агып чыгуулары, керектөө, материалдардын шайкештиги жана үлгүлөрдү макулдашуу	Жума сайын; материалдарды кабыл алууда	Журнал, макулдашуулар, актылар	Подрядчы жана техникалык же автордук көзөмөл
Демобилизация, М-23	Убактылуу объекттерди жана калдыктарды алып салуу, калыбына келтирүү, шайкешсиздиктерди жабуу жана архив	Ар бир участок аяктагандан кийин жана кабыл алууга чейин	Жыйынтыктоочу контролдук баракча, сүрөттөр, актылар жана архив	Техникалык көзөмөл, АРИС, НИАМК

Мониторингдин натыйжалары текшерүү жүргүзүлгөн күндөгү участоктун иш жүзүндөгү абалын чагылдырууга тийиш. Кароо жүргүзбөстөн же ырастоочу материалдарсыз талаптарга шайкештик жөнүндө формалдуу белгилерди коюуга жол берилбейт.

7.3.1. Маданий мурастын өлчөнүүчү мониторинги

Маданий мурастын мониторинги физикалык бузулууларды текшерүү менен гана чектелбөөгө тийиш. Участокко жараша аска беттери жана гидрология, археологиялык зоналар жана петроглифтер, эстеликтердин айланасы, жолдордун абалы жана белгиленген маршруттардан тышкары жүрүү, келүүчүлөрдүн топтолушу, ыйык атмосферага тийгизилген таасир, убактылуу курулмалар, визуалдык башаламандык, жарыктандыруу жана чагылуу, дааратканалардын абалы, багыттоо системасы жана мобилдүүлүк системалары текшерилет.

Ар бир көрсөткүч боюнча атайын методикада баштапкы абал, мониторингдин жыштыгы, жооптуу адам, четтөө критерийи жана талап кылынган иш-аракет белгиленет.

Реставрациялык же курулуш жумуштарынын ар бир негизги этабынан кийин подрядчы техникалык көзөмөл менен биргеликте жумуштарга чейинки жана кийинки абалды салыштырган маданий мурас боюнча көзөмөл отчеттун даярдайт.

7.4. Күнүмдүк, жумалык жана мезгилдүү контроль

Подрядчы бардык активдүү жумушчу зоналарды смена башталганга чейин жана жумуштардын жүрүшүндө күн сайын карайт.

Күнүмдүк контроль тосмолордун жана белгилердин абалын, өтмөктөрдүн жана маршруттардын коопсуздугун, СИЗдин болушун жана колдонулушун, жумушчу орундардын жана техниканын абалын, калдыктар жана химиялык материалдар менен иштөөнү, чаңдын, төгүлүүлөрдүн жана агып чыгуулардын болушун, биринчи жардам жана өрт өчүрүү каражаттарынын даярдыгын, макулдашылган жумуш аткаруу ыкмаларынын сакталышын, таасир зонасындагы сезимтал объекттердин абалын, жаңы даттанууларды, эскертүүлөрдү жана инциденттерди камтууга тийиш.

Сезимтал жумуштар аткарылган күндөрү маданий мурас боюнча кошумча жазуу жүргүзүлөт. Анда операциянын түрү, объекттин абалы, аныкталган өзгөрүүлөр, аткарылган коргоо чаралары жана фотофиксация көрсөтүлөт.

Жумасына кеминде бир жолу подрядчы жана техникалык көзөмөл активдүү участокторду биргелешип карап чыгат. Зарыл болгон учурда кароого АРИС, НИАМК, автордук көзөмөл жана профилдик адистер катышат.

Биргелешкен кароодо мурда берилген эскертүүлөрдүн аткарылышы, алдыдагы операцияларга даярдык, сезимтал зоналардын абалы, кирүүнү уюштуруу, ППРдин жана атайын методикалардын сакталышы, даттануулар жана инциденттер, ошондой эле кошумча чаралардын зарылдыгы каралат.

Биргелешкен кароонун натыйжалары протокол, контролдук баракча же журналдагы жазуу менен таризделет. Документте аныкталган маселелер, жооптуу адамдар жана аларды жоюу мөөнөттөрү көрсөтүлөт.

7.5. Контролдук чекиттер

Жогорку экологиялык, социалдык жана техникалык тобокелдик менен, ошондой эле маданий мурас үчүн тобокелдик менен байланышкан жумуштарда контролдук чекиттер колдонулат.

Милдеттүү контролдук чекит — текшерүү жүргүзүлүп, даярдык документ түрүндө ырасталмайынча андан кийинки жумуштарды улантууга жол берилбеген этап.

Милдеттүү байкоо жүргүзүүчү контролдук чекит — подрядчы техникалык көзөмөлгө жана башка каралган катышуучуларга операция аткарылып жатканда катышууга мүмкүнчүлүк берүү үчүн алдын ала билдирүүгө тийиш болгон этап.

12-таблица. Контролдук чекиттердин түрлөрү.

Контролдук чекиттин түрү	Максаты	Колдонуу тартиби
Милдеттүү контролдук чекит	Критикалык мааниге ээ болгон шарттардын аткарылышы ырасталганга чейин жумуштарды баштоого же улантууга жол бербөө	Подрядчы процессти белгиленген этапта токтотот. Жумуштарды кароо жүргүзүлүп, чекиттин жабылгандыгы жөнүндө жазуу жүзүндөгү жазуу таризделгенден кийин гана улантууга жол берилет.
Милдеттүү байкоо жүргүзүүчү контролдук чекит	Маанилүү операция аткарылып жатканда техникалык көзөмөлдүн же профилдик адистин катышуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу	Подрядчы белгиленген мөөнөттө билдирүү жөнөтөт. Билдирүү алган катышуучу келе албаса, жумуштарды улантуу тартиби документ түрүндө аныкталат.
Операция аяктагандан кийинки контролдук чекит	Бузулуулар жок экендигин жана калыбына келтирүү чаралары аткарылгандыгын ырастоо	Кайталап кароо жүргүзүлөт, баштапкы абал менен салыштырылат жана натыйжа документ түрүндө таризделет.

Контролдук чекиттердин тизмеси ППРде, атайын методикада же уруксат-нарядда белгиленет.

Сезимтал жумуштар үчүн контролдук чекиттер баштапкы абалды каттоону ырастоону, орнотулган коргоо чараларын текшерүүнү, конструкциялар же топурак ачылгандан кийинки кароону, бургулоого, анкер орнотууга же титирөөчү жабдууларды колдонууга чейинки текшерүүнү, ар бир этап аяктагандан кийинки

кароону, жаңы жаракалардын, деформациялардын, суу өтүүлөрдүн жана башка өзгөрүүлөрдүн жоктугун ырастоону, ошондой эле жабууларды калыбына келтирүүгө же жашыруун жумуштарды жабууга уруксат берүүнү камтышы мүмкүн.

Подрядчы контролдук чекиттин катышуучуларына алдын ала билдирүүгө милдеттүү. Каралган текшерүүсүз жумуштарды аткаруу шайкешсиздик болуп саналат.

7.6. Шайкешсиздиктерди аныктоо жана каттоо

Ушул ПУОССун, подрядчынын ПУОССун, ПУКНдын жана ОВКНдын, долбоордук документтердин, ППРдин жана атайын методикалардын, уруксат-наряддын, уруксаттардын жана макулдашуулардын шарттарынын, келишимдин талаптарынын, ошондой эле ыйгарым укуктуу органдардын милдеттүү көрсөтмөлөрүнүн жана чечимдеринин ар кандай бузулушу шайкешсиздик болуп саналат.

Шайкешсиздик подрядчы, техникалык көзөмөл, АРИС, НИАМК, автордук көзөмөл, профилдик адис же мамлекеттик орган тарабынан аныкталышы мүмкүн.

Аныкталган шайкешсиздик каттоого алынат жана анда датасы жана жери, бузулган талап, иш жүзүндөгү абалдын сүрөттөлүшү, түздөн-түз жана мүмкүн болгон кесепеттер, талап кылынган түзөтүүчү иш-аракет, жооптуу адам, аткаруу мөөнөтү, текшерүүнүн макамы, жабылган күнү жана жабуунун негизи көрсөтүлөт.

Шайкешсиздик аныкталганда подрядчы биринчи кезекте түздөн-түз коркунучту жоёт, андан кийин анын себебин талдайт жана кайталанууга жол бербөөчү чараларды көрөт.

7.7. Шайкешсиздиктердин категориялары

Шайкешсиздиктин категориясы иш жүзүндөгү жана мүмкүн болгон таасирди, бузуунун кайталанышын, участоктун сезимталдыгын жана подрядчынын кемчиликти ыкчам жоюу мүмкүнчүлүгүн эске алуу менен аныкталат.

13-таблица. Шайкешсиздиктердин категориялары жана жооп кайтаруу тартиби.

Категория	Мүнөздөмөсү	Талап кылынган иш-аракеттер
Критикалык шайкешсиздик	Адамдын өмүрүнө же ден соолугуна түздөн-түз коркунуч; маданий мурастын бузулушу же бузулуу тобокелдигинин жогору болушу; олуттуу булгануу; сезимтал операция үчүн милдеттүү уруксаттын жоктугу; олуттуу инцидентти жашыруу	Таасир тийген жумуштарды токтоосуз токтотуу, коопсуздукту камсыз кылуу, техникалык көзөмөлгө жана АРИСке шашылыш билдирүү, иликтөө жүргүзүү, түзөтүүчү иш-аракеттердин жазуу жүзүндөгү планын даярдоо жана жумуштарды кайра баштоого уруксат алуу.
Олуттуу шайкешсиздик	Таасирге алып келиши мүмкүн болгон милдеттүү чаранын олуттуу бузулушу; системалуу кайталануу; жумуштарды макулдашылбаган ыкма менен аткаруу; кирүүнүн бузулушу же олуттуу даттануу	Белгиленген кыска мөөнөттө жоюу; зарыл болгон учурда операцияны чектөө же токтотуу; себебин текшерүү жана техникалык көзөмөл тарабынан жабылгандыгын ырастоо.
Анча олуттуу эмес шайкешсиздик	Түздөн-түз олуттуу коркунуч жаратпаган, бирок оңдоону талап кылган локалдык кемчилик	Макулдашылган мөөнөттө оңдоо жана кийинки кароодо текшерүү.
Байкоо	Азырынча бузуу болуп саналбаган, бирок шайкешсиздикке алып келиши мүмкүн болгон же жакшыртууну талап кылган шарт	Алдын алуучу чара көрүү, байкоо жүргүзүү жана кийинки кароодо текшерүү.

Эгерде подрядчы бузууну белгиленген мөөнөттө жойбосо, бузуу кайталанса же иш жүзүндөгү шарттар начарласа, шайкешсиздиктин категориясы жогорулатылышы мүмкүн.

Анча олуттуу эмес бузуулар системалуу түрдө ачык бойдон калбашы керек. Кайталанган майда кемчиликтер ички контролдоо системасынын жетишсиздигин көрсөтөт жана олуттуу шайкешсиздик катары каралат.

7.8. Түзөтүүчү жана алдын алуучу иш-аракеттер

Түзөтүүчү иш-аракет көрүнүп турган бузууну гана эмес, анын себебин да жоюуга тийиш.

Шайкешсиздиктин мүнөзүнө жараша подрядчы участоктун коопсуз абалын калыбына келтирүүгө, калдыктарды же булганууну алып салууга, тосмону же маршрутту калыбына келтирүүгө, жараксыз жабдууну алмаштырууга, кошумча нускама берүүгө, ППРди же атайын методиканы кайра карап чыгууга, көзөмөлдү күчөтүүгө, жумуштардын ырааттуулугун же убактысын өзгөртүүгө, квалификациялуу адисти тартууга, кошумча текшерүү жүргүзүүгө, бузулган объектти калыбына келтирүүгө, тартиптик чараларды колдонууга жана подрядчынын ПУОССун актуалдаштырууга тийиш.

Олуттуу жана критикалык шайкешсиздиктер үчүн подрядчы түзөтүүчү иш-аракеттердин жазуу жүзүндөгү планын даярдайт. План бузуунун сүрөттөлүшүн, анын себептерин талдоону, токтоосуз жооп кайтаруу чараларын, узак мөөнөттүү чараларды, жооптуу адамдарды, аткаруу мөөнөттөрүн, зарыл ресурстарды жана аткарылышын ырастоо ыкмасын камтууга тийиш.

Мониторинг бузуу али боло электигин, бирок колдонулуп жаткан чаралар жетишсиз болуп калышы мүмкүн экендигин көрсөткөн учурда алдын алуучу иш-аракеттер көрүлөт.

7.9. Шайкешсиздиктерди текшерүү жана жабуу

Шайкешсиздик түзөтүүчү иш-аракеттердин иш жүзүндө аткарылышы текшерилгенден кийин гана жабылган деп эсептелет.

Эгерде бузуунун мүнөзү курулуш аянтчасын кароону, инструменталдык текшерүүнү, адистин корутундусун же объекттин калыбына келтирилгендигин ырастоону талап кылса, подрядчы берген сүрөт же жазуу жүзүндөгү билдирүү өз алдынча шайкешсиздикти жабуу үчүн жетиштүү негиз болуп саналбайт.

Шайкешсиздиктин жабылышы шайкешсиздиктер реестриндеги жазуу, техникалык көзөмөлдүн ыйгарым укуктуу адисинин кол тамгасы, кайталап кароо актысы, фотофиксация, өлчөөнүн же сыноонун натыйжасы, профилдик адистин корутундусу жана талап кылынган учурда мамлекеттик органдын чечими менен таризделет.

Маданий мураска таасир эткен шайкешсиздиктер профилдик адистин жана ПУКНда, ОВКНда, методикада же уруксат-нарядда каралган башка катышуучулардын катышуусу менен жабылууга тийиш.

АРИС критикалык, олуттуу жана кайталануучу шайкешсиздиктердин жабылышын контролдойт.

7.10. Жумуштарды токтотуу

Адамдарга, айлана-чөйрөгө, маданий мураска же операцияны мыйзамдуу аткарууга түздөн-түз коркунуч пайда болгондо жумуштар токтоосуз токтотулууга тийиш.

Жумуштарды токтотууга төмөнкүлөр негиз болуп саналат: кокусунан табылган; маданий мурас объектисинин бузулушу же абалынын начарлашынын белгилери; жаңы же чоңойгон жаракалар, деформациялар, сыныктар же чөгүүлөр; күтүлбөгөн суу пайда болушу, суу каптоо же суу агымынын өзгөрүшү; жантайыңкы жердин туруктуулугунун бузулушу, топурактын жылышы же таш кулоо; кооптуу заттын төгүлүшү; тосмосу жок ачык кооптуу зона; эмгекти коргоо боюнча олуттуу инцидент; жумуштарды макулдашылган зонанын чегинен тышкары аткаруу; макулдашылбаган ыкманы же жабдууну колдонуу; милдеттүү уруксаттын, методиканын же уруксат-наряддын жоктугу; активдүү уянын, жаныбар жашаган жайдын же башка сезимтал объекттин табылышы; түздөн-түз коркунучту же бузулууну көрсөткөн олуттуу даттануу; вандализм, уурдоо же маданий мурас объектисине уруксатсыз кийлигишүү.

Токтотуу тобокелдик менен байланышкан участкага жана операцияны камтууга тийиш. Зарыл болгон учурда кененирээк зонага кирүү чектелет.

Жумуштарды токтотуу подрядчыны участкага кайтарууну камсыз кылуудан, кооптуу абалды стабилдештирүүдөн, таасирдин андан ары жайылышынын алдын алуудан жана жооптуу катышуучуларга токтоосуз билдирүүдөн бошотпойт.

7.11. Жумуштарды кайра баштоо

Жумуштарды кайра баштоого төмөнкү шарттар аткарылгандан кийин жол берилет:

1. түздөн-түз коркунуч жоюлду;
2. окуянын себеби аныкталды;
3. зарыл түзөтүүчү чаралар аткарылды;
4. бузулган же таасир тийген участок текшерилди;
5. документтер, методикалар жана уруксаттар актуалдаштырылды;
6. кызматкерлерге кошумча нускама берүү жүргүзүлдү;
7. даярдык кайталап текшерилди;
8. ыйгарым укуктуу тараптын жазуу жүзүндөгү ырастоосу алынды.

Эгерде жумуштарды токтотуу кокусунан табылган табылгага, маданий мурас объектисине, милдеттүү мамлекеттик уруксатка же мамлекеттик органдын чечимине байланыштуу болсо, жумуштар тиешелүү расмий чечим алынгандан кийин гана кайра башталат.

Жумуштар кайра башталгандан кийин ушундай эле бузуу кайталанса, операция кайрадан токтотулуп, жумуш аткаруу ыкмасы толугу менен кайра каралышы керек.

7.12. Мониторингдин натыйжаларын документтештирүү

Мониторингдин натыйжалары подрядчы тарабынан системалаштырылган түрдө сакталууга жана техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана башка ыйгарым укуктуу катышуучуларга жеткиликтүү болууга тийиш.

Жазуулардын минималдуу топтому күнүмдүк контролдук баракчаларды, маданий мурас объекттеринин абалы жана корголушу боюнча күнүмдүк журналды, калдыктар, химиялык материалдар жана төгүлүүлөр боюнча журналдарды, нускама берүүлөрдүн жана жабдууларды текшерүүнүн журналдарын, уруксат-наряддардын реестрин, биргелешкен кароолордун протоколдорун, шайкешсиздиктердин реестрин, түзөтүүчү иш-аракеттер пландарын, инциденттер жөнүндө отчетторду, даттануулар реестрин, фотофиксацияны, контролдук чекиттердин жана кайталап кароолордун актыларын камтыйт.

Жазууларда дата, участок, жооптуу адам жана текшерүүнүн натыйжасы көрсөтүлүүгө тийиш. Оңдоолор баштапкы жазуунун көзөмөлдөнүүчү тарыхы сакталып калгандай жүргүзүлүүгө тийиш.

Мониторинг, шайкешсиздиктер, инциденттер жана түзөтүүчү иш-аракеттер жөнүндө жыйынтык маалымат подрядчынын айлык отчеттуулугуна киргизилет.

8. КЫЗЫКДАР ТАРАПТАРГА МААЛЫМАТ БЕРҮҮ, ДАТТАНУУЛАРДЫ КАРОО ЖАНА ОТЧЕТТУУЛУК

8.1. Жалпы жоболор

Иштеп жаткан музей комплексинин аймагында курулуш жумуштарын аткаруу подрядчынын, техникалык көзөмөлдүн, АРИСтун, НИАМКтын жана аймактын пайдалануучуларынын ортосунда туруктуу маалымат алмашууну талап кылат.

Маалымат берүү социалдык тобокелдиктерди башкаруу чараларынын бири болуп саналат жана кирүү режиминдеги өзгөрүүлөр, кооптуу зоналардын жайгашуусу, ызы-чуу жаратуучу жумуштардын графиги, келүүчүлөргө жана комплекстин ишине таасир этиши мүмкүн болгон башка жагдайлар жөнүндө маалымат тиешелүү таасир пайда болгонго чейин кызыкдар тараптарга жеткирилишин камсыз кылууга тийиш.

Курулуш мезгилиндеги кызыкдар тараптар менен өз ара аракеттенүү Долбоордун Кызыкдар тараптар менен өз ара аракеттенүү планын ишке ашыруунун уландысы болуп саналат жана кичи долбоорду даярдоо этабында өткөрүлгөн коомдук консультациялар менен гана чектелбейт. Жумуштар башталгандан кийин курулуштун иш жүзүндөгү уюштурулушу, убактылуу чектөөлөр жана коопсуздук чаралары жөнүндө актуалдуу маалыматты үзгүлтүксүз берүү өзгөчө мааниге ээ болот.

Подрядчы курулуш аянтчасынын деңгээлинде маалымат берүүгө жана анын ишинен түздөн-түз таасир алган адамдар менен өз ара аракеттенүүгө жооп берет.

АРИС Долбоордун даттанууларды кароо механизминин иштешин, Долбоордун деңгээлинде маалыматты ачыктоону жана подрядчы тарабынан белгиленген талаптардын аткарылышын контролдоону камсыз кылат.

Техникалык көзөмөл маалымат берүүнүн өз убагында жана жетиштүү аткарылышын текшерет. НИАМК музей комплексинин иштөө режими, аймакка келүү, маданий жана диний иш-чараларды өткөрүү менен координацияны камсыз кылат.

Маалымат берүү жана даттанууларды кароо системасы келүүчүлөр, зыяратчылар, НИАМКтын кызматкерлери, жергиликтүү калк, подрядчынын кызматкерлери жана жумуштардан таасир алышы мүмкүн болгон башка адамдар үчүн жеткиликтүү болууга тийиш.

Кайрылуу же даттануу арыз ээсин куугунтуктоого, анын абалын начарлатууга же мыйзамдарда жана Долбоордо каралган башка коргонуу жолдоруна жетүүсүн чектөөгө алып келбөөгө тийиш.

8.2. Курулуш башталганга чейин маалыматты ачыктоо

Биринчи курулуш аянтчасы ачылганга чейин подрядчы АРИС, техникалык көзөмөл жана НИАМК менен биргеликте жумуштарды коопсуз жана уюшкан түрдө баштоо үчүн зарыл маалыматты ачыктоону камсыз кылууга тийиш.

Төмөнкү маалыматтар ачыкталууга тийиш:

- кичи долбоордун аталышы жана жумуштардын кыскача сүрөттөлүшү;
- заказчы, подрядчы жана техникалык көзөмөл жөнүндө маалымат;
- курулуштун болжолдуу мөөнөттөрү;
- биринчи жумушчу участоктордун жайгашкан жери;
- кирүүгө күтүлгөн убактылуу чектөөлөр;
- каралган коопсуз маршруттар;
- келүүчүлөрдүн курулуш участокторунун жанында жүрүү эрежелери;
- кайрылуулар жана даттануулар үчүн байланыш маалыматтары;
- түздөн-түз коркунуч же инцидент жөнүндө билдирүү тартиби;
- ПУОСС жана башка ачык документтер менен таанышууга мүмкүн болгон жер.

Маалымат кызыкдар тараптар менен өз ара аракеттенүү үчүн Долбоордо колдонулган тилдерде түшүнүктүү жана жеткиликтүү формада берилүүгө тийиш.

Маалыматты ачыктоо ыкмасы маалыматтын мүнөзүн жана таасир тийген адамдардын чөйрөсүн эске алуу менен аныкталат жана документтерди расмий ресурстарда жайгаштырууну, маалыматтык такталарды орнотууну, жарыяларды таратууну, НИАМК аркылуу билдирүүнү жана конкреттүү маршруттун же объекттин пайдалануучуларына түздөн-түз маалымат берүүнү камтышы мүмкүн.

Маалыматтык материалдар негизги талаптарды түшүнүүнү кыйындаткан ашыкча техникалык маалыматты камтыбоого тийиш. Ошол эле учурда алар келүүчүгө жумушчу зона кайда жайгашканын, кайсы маршрут жеткиликтүү экенин, кимге кайрылуу керектигин жана даттанууну кантип берүүгө болорун аныктоого мүмкүндүк берүүгө тийиш.

Долбоордун ОВОСС боюнча коомдук консультациялар 2026-жылдын 1-июлунда «Сулайман-Тоо» НИАМКтын аймагында өткөрүлгөн. Протокол, катышуучулардын тизмеси, фотоматериалдар, жарыя жана презентациялык материалдар ОВОСС документтеринин курамында сакталат.

Курулуш мезгилинде өз ара аракеттенүү максаттуу билдирүүлөр, жумушчу жолугушуулар жана жумуштардын иш жүзүндө аткарылышы боюнча кайрылууларды кабыл алуу түрүндө улантылууга тийиш.

8.3. Жумуштарды аткаруу мезгилинде маалымат берүү

Курулуш аянтчасындагы маалымат жумуштардын бүткүл мезгилинде актуалдуу абалда сакталууга тийиш. Подрядчы график, участоктордун чек аралары, маршруттар, байланыш маалыматтары же даттануу берүү тартиби өзгөргөндө маалыматты жаңылоого милдеттүү.

14-таблица. Курулуш мезгилинде ачыкталууга тийиш болгон маалымат

Маалымат берүүнүн предмети	Негизги мазмуну	Маалымат берүүнүн мөөнөтү жана ыкмасы	Жооптуу тарап
Жаңы жумушчу участкату ачуу	Жайгашкан жери, жумуштардын мүнөзү, башталыш жана болжолдуу аяктоо даталары, чек аралар жана коопсуздук чаралары	Участок ачылганга чейин; маалыматтык такта жана НИАМКка билдирүү	Подрядчы
Кирүүнү убактылуу өзгөртүү	Жабылуучу маршрут, чектөөнүн узактыгы, коопсуз айланып өтүүчү жол, кыймылы чектелген адамдар жана авариялык кызматтар үчүн кирүү	Маршрут өзгөргөнгө чейин алдын ала; белгилер, схема жана таасир тийген пайдалануучуларга түз билдирүү	Подрядчы НИАМК менен биргеликте
Ызы-чуу, титирөө же башка ыңгайсыздык жаратуучу жумуштар	Операциянын түрү, болжолдуу узактыгы жана таасирди азайтуу чаралары	Эгерде операция музейдин ишине, келүүчүлөргө же зыярат кылууга таасир этиши мүмкүн болсо, ал башталганга чейин	Подрядчы
Техниканын кыймылы жана ири жеткирүүлөр	Жеткирүү убактысы, таасир тийүүчү маршрут жана убактылуу коопсуздук чаралары	Жеткирүүгө чейин; НИАМК жана техникалык көзөмөл менен координация	Подрядчы
Графикти өзгөртүү	Комплекстин пайдалануучуларына таасир этүүчү жаңы мөөнөттөр, участктор же жумуш режими	Өзгөртүү бекитилгенден кийин жана өзгөртүлгөн график боюнча жумуштар башталганга чейин	Подрядчы
Авариялык кырдаал же түздөн-түз коркунуч	Жабылган зона, убактылуу чектөөлөр жана коопсуз аракеттенүү тартиби	Алгачкы коопсуздук камсыз кылынгандан кийин токтоосуз	Подрядчы, техникалык көзөмөл жана АРИС
Кайрылуу жана даттануу берүү каналдары	Байланыш адамы, телефон, электрондук жана жазуу жүзүндөгү каналдар, анонимдүү кайрылуу мүмкүнчүлүгү	Бардык активдүү участктордо туруктуу түрдө	Подрядчы жана АРИС
Участоктогу жумуштардын аякташы	Чектөөлөрдү алып салуу, маршрутту калыбына келтирүү жана калган убактылуу шарттар	Участоктун коопсуздугу ырасталгандан кийин	Подрядчы техникалык көзөмөл жана НИАМК менен биргеликте

Подрядчы маалыматтык такталардын, көрсөткүчтөрдүн жана эскертүүчү белгилердин сакталышын, көрүнүктүүлүгүн жана окумдуулугун камсыз кылууга тийиш. Бузулган, эскирген же иш жүзүндөгү кыймыл уюштуруусуна карама-каршы келген материалдар токтоосуз алмаштырылууга тийиш.

Маалымат берүү физикалык коопсуздук чараларын алмаштырбайт. Эгерде кооптуу зона тосулбаса, маршрут коопсуз болбосо же келүүчү жумушчу зонага көзөмөлсүз кире алса, эскертүү белгисин орнотуу жетиштүү чара болуп саналбайт.

8.4. НИАМК жана комплекстин пайдалануучулары менен координация

НИАМК курулуш жумуштары менен аймакты үзгүлтүксүз пайдалануунун ортосундагы учурдагы координациянын негизги катышуучусу болуп саналат.

Подрядчы НИАМКка келүүчүлөрдүн жана кызматкерлердин кирүүсүнө, зыярат маршруттарына, иш-чараларды өткөрүүгө, музей жайларынын иштешине, жарыктандыруу жана инженердик системалардын режимине, өрт жана авариялык кирүүгө, ызы-чуу менен чандын деңгээлине жана жанаша объекттердин абалына таасир этиши мүмкүн болгон пландаштырылган жумуштар жөнүндө актуалдуу маалымат берүүгө тийиш.

Алдыдагы мезгилге карата жумуштардын планы үзгүлтүксүз координациялык кеңешмелерде талкууланууга тийиш. Өзгөчө көңүл кирүү жайын же маршрутту убактылуу жабууга, техниканын коомдук зоналар аркылуу өтүшүнө, ызы-чуу жаратуучу жабдууларды колдонууга жана маданий мурас объекттеринин жанында сезимтал операцияларды аткарууга бурулат.

Аймакты пайдалануу режими боюнча НИАМКтын пикирин алуу техникалык, долбоордук же мамлекеттик макулдашууну алмаштырбайт, эгерде мындай макулдашуу талап кылынса. Ошол эле учурда подрядчы кирүүгө жана комплекстин ишине таасир этүүчү жумуштарды НИАМК менен алдын ала координациялоосуз баштабоого тийиш.

НИАМКтын кызматкерлеринен, келүүчүлөрдөн жана зыяратчылардан алынган сунуштар, эскертүүлөр жана маалыматтар иш жүзүндөгү таасирди мониторингдөөнүн булактарынын бири катары каралууга тийиш. Кайталанган кайрылуулар чаралардын жетишсиздигин көрсөтүшү мүмкүн жана жумуштарды уюштурууну кайра кароого негиз болуп саналат.

8.5. Кызыкдар тараптардын даттанууларын кароо механизми

Курулуштун бүткүл мезгилинде Долбоордун кызыкдар тараптарынын даттанууларын кароо механизми иштөөгө тийиш. Анын максаты кичи долбоорду ишке ашырууга жана подрядчынын ишине байланышкан маселелерди кабыл алуунун, каттоонун, кароонун жана чечүүнүн жеткиликтүү, ачык жана өз убагындагы тартибин камсыз кылуу болуп саналат.

Даттанууларды кароо механизми өз ара байланышкан эки деңгээлде иштейт:

- подрядчы камсыз кылган курулуш аянтчасынын деңгээлинде;
- АРИС иштеп жаткан Кайтарым байланыш механизми аркылуу камсыз кылган Долбоордун деңгээлинде.

Подрядчы даттанууларды кароо механизминин аянтчалык деңгээлин камсыз кылууга жана келүүчүлөр, зыяратчылар, НИАМКтын кызматкерлери, жергиликтүү калк жана курулуш жумуштарынан таасир алган башка адамдар үчүн жеткиликтүү жооптуу адамды дайындоого милдеттүү.

Аянтчалык деңгээлде подрядчы оозеки, жазуу жүзүндөгү, телефондук жана электрондук кайрылууларды кабыл алууну, кайрылууларды подрядчынын журналына каттоону, кайрылуунун мазмунун жана шашылыштыгын алгачкы баалоону, адамдын өмүрүнө, ден соолугуна, келүүчүлөрдүн коопсуздугуна, курчап турган чөйрөгө же маданий мураска коркунуч болгондо токтоосуз чара көрүүнү, подрядчынын ишине тиешелүү маселелерди кароону жана жоюуну, катталган кайрылууларды АРИСтун Кайтарым байланыш механизми аркылуу Долбоордун даттанууларды кароо механизминен өткөрүп берүүнү, түзөтүүчү иш-аракеттерди аткарууну жана документтештирүүнү, АРИСке кароонун макамы жана аткарылган чаралар жөнүндө маалымат берүүнү камсыз кылат.

Аянтчалык деңгээл АРИСтун Кайтарым байланыш механизмдин алмаштырбайт жана арыз ээсинин АРИСке, НИАМКка, техникалык көзөмөлгө, мамлекеттик органдарга же сотко түздөн-түз кайрылуу укугун чектебейт.

Подрядчыга түшкөн бардык кайрылуулар, анын ичинде курулуш аянтчасында түздөн-түз чечилген кайрылуулар, борборлоштурулган эсепке алуу жана мониторинг үчүн катталып, АРИСке өткөрүлүүгө тийиш.

Даттануулар кирүүнүн убактылуу чектелишине же тосулушуна, келүүчүлөрдүн жана зыяратчылардын коопсуздугуна, ызы-чууга, чаңга, титирөөгө жана булганууга, курулуш транспортунун кыймылына, мүлктүн бузулушуна, маданий мурас объекттерине таасирге, кызматкерлердин жүрүм-турумуна, аймакты маданий же диний максатта пайдалануунун бузулушуна, маалыматтын жоктугуна, мурда макулдашылган чаралардын аткарылбашына жана башка экологиялык жана социалдык маселелерге тиешелүү болушу мүмкүн.

15-таблица. Кайрылууларды жана даттанууларды кабыл алуу жана кароонун жалпы тартиби.

Этап	Иш-аракеттердин мазмуну	Жооптуу тарап
Кабыл алуу	Кайрылуу кандай формада берилгенине карабастан кабыл алынат. Мүмкүн болгон учурда арыз ээсине андан аркы кароо тартиби түшүндүрүлөт.	Подрядчы, НИАМК, техникалык көзөмөл же АРИС
Каттоо	Кайрылуу подрядчынын жооптуу адамы тарабынан аянтчалык журналга катталат жана АРИСтун Кайтарым байланыш механизми аркылуу Долбоордун даттанууларды кароо механизминде өткөрүлөт.	Подрядчынын жооптуу адамы, андан ары Долбоордун механизминде өткөрүү менен
Алгачкы баалоо	Түздөн-түз коркунучтун, маданий мураска, коопсуздукка, кирүүгө, мүлккө таасирдин же СЭН/СД белгилеринин болушу аныкталат.	Подрядчы, техникалык көзөмөл жана АРИС өз компетенциясынын чегинде
Токтоосуз жооп кайтаруу	Түздөн-түз коркунуч болгондо кирүү чектелет, тиешелүү жумуштар токтотулат жана коопсуздук чаралары көрүлөт.	Подрядчы
Кароо	Подрядчы өз компетенциясынын чегиндеги маселелерди карайт жана жоёт. Башка тараптардын катышуусун талап кылган маселелер техникалык көзөмөлгө жана АРИСке өткөрүлөт.	Подрядчы жана техникалык көзөмөл АРИСтун контролу алдында
Чараларды аныктоо	Түзөтүүчү иш-аракет, жооптуу адам жана аткаруу мөөнөтү белгиленет.	Подрядчы; колдонулушуна жараша техникалык көзөмөл жана АРИС менен макулдашуу
Арыз ээсине маалымат берүү	Долбоордун даттанууларды кароо жол-жобосуна ылайык кабыл алынган чечим жана аткарылган же пландаштырылган аракеттер жөнүндө маалымат берилет.	Даттанууларды кароо механизминин жооптуу тарабы
Жабуу	Подрядчы аткарылган чаралардын ырастоосун берет. Кайрылуу натыйжа текшерилип, байланыш маалыматтары болгон учурда арыз ээсине билдирилгенден кийин Долбоордун механизминин тартибинде жабылат.	АРИС подрядчынын жана техникалык көзөмөлдүн катышуусу менен
Талдоо	Кайталанган жана бир түрдөгү кайрылуулар системалуу кемчиликтерди аныктоо үчүн талданат.	Подрядчы, техникалык көзөмөл жана АРИС

Кароонун мөөнөттөрү Долбоордун даттанууларды кароо жол-жобосу менен аныкталат.

Коопсуздукка түздөн-түз коркунучту, маданий мурастын бузулушун, олуттуу булганууну же авариялык кирүүнүн тосулушун көрсөткөн даттануулар кечиктирилбестен каралат жана кадимки административдик мөөнөттүн аякташын күтпөйт.

Даттануунун реестрде жабылышы тиешелүү бузууну жоюуну алмаштырбайт. Эгерде кайрылуу ПУОССтун шайкешсиздигине байланыштуу болсо, түзөтүүчү иш-аракеттер аткарылгандыгы ырасталганга чейин ал шайкешсиздиктердин реестринде да чагылдырылууга тийиш.

8.6. Кызматкерлердин даттануулар

Подрядчы өзүнүн кызматкерлери жана бардык подрядчылардын кызматкерлери үчүн жеткиликтүү болгон кызматкерлердин даттанууларын кароонун өзүнчө механизмин түзүүгө тийиш.

Кызматкерлердин механизми эмгек келишимдери жана эмгек акы, жумуш убактысы жана эс алуу, жашоо шарттары, эгерде алар берилсе, эмгекти коргоо жана СИЗ менен камсыз кылуу, басмырлоо, жетекчилердин жана башка кызматкерлердин жүрүм-туруму, ыдык көрсөтүү жана зомбулук, тартиптик чаралар, кооптуу жумушту аткаруудан баш тартуу укугу жана эмгек мамилелерине байланышкан башка маселелерди камтууга тийиш.

Даттануу берүү тартиби ар бир кызматкерге киришүүчү нускама берүү учурунда түшүндүрүлүүгө тийиш. Түз баш ийүү линиясынан тышкары купуя кайрылуу мүмкүнчүлүгү камсыз кылынышы керек.

Даттануу берүү, кооптуу шарт жөнүндө билдирүү же түздөн-түз коркунуч болгондо жумуштан баш тартуу жумуштан бошотууга, эмгек акыны азайтууга, начар шарттарга которууга же башка жооп аракеттерине алып келбөөгө тийиш.

Кызматкерлердин даттануулары калктын кайрылууларынан өзүнчө жүргүзүлөт. Ошол эле учурда алардын саны, тематикасы жана макамы жөнүндө жеке маалыматтар көрсөтүлбөгөн жыйынтык маалымат подрядчынын айлык отчетуна киргизилет.

8.7. Купуя кайрылуулар жана СЭН/СД

Сексуалдык эксплуатация жана зомбулук же сексуалдык ыдык көрсөтүү жөнүндө маалымат камтылган кайрылуулар подрядчы тарабынан даттанууларды кароонун кадимки тартибинде иликтенбөөгө тийиш.

Мындай билдирүү алынганда арыз ээсинин коопсуздугу жана купуялуулугу камсыз кылынууга, мындай кайрылуулар менен иштөөгө ыйгарым укугу жок адамдарга окуянын толук баянын айтып берүү талап кылынбоого, арыз ээсинин ким экендиги ачыкталып калышы мүмкүн болгон аракеттерге жол берилбөөгө, кайрылуу Долбоордо белгиленген купуя канал аркылуу токтоосуз өткөрүлүүгө, жеткиликтүү адистештирилген колдоо кызматтары жөнүндө маалымат берилүүгө жана жазууга жеткиликтүү адамдардын чөйрөсү чектелүүгө тийиш.

Жалпы журналдарга жана отчетторго Долбоордун жол-жоболорунда каралган көлөмдө гана жеке маалыматтар көрсөтүлбөгөн маалымат киргизилет. Арыз ээсинин аты, жагдайлардын толук сүрөттөлүшү жана ким экендигин аныктоого мүмкүндүк берген башка маалыматтар подрядчынын кадимки отчеттуулугуна киргизилбейт.

Подрядчы билдирүүнүн аныктыгын өз алдынча текшербейт жана арыз ээси менен болжолдонгон укук бузуучунун ортосунда жараштыруу уюштурбайт.

8.8. Ыкчам билдирүүлөр

Айрым окуялар мезгилдүү отчеттуулуктун белгиленген тартибине карабастан токтоосуз билдирүүнү талап кылат.

Аларга олуттуу таасирге алып келиши мүмкүн болгон, профилдик адистин катышуусун талап кылган же подрядчынын ыйгарым укуктарынын чегинен чыккан окуялар кирет.

16-таблица. Ыкчам билдирүүгө тийиш болгон окуялар

Окуя	Подрядчынын алгачкы аракеттери	Кимге билдирүү керек
Өлүмгө алып келген, оор же оор кесепетке алып келиши мүмкүн болгон инцидент	Жумуштарды токтотуу, биринчи жардам көрсөтүү, окуя болгон жердин коопсуздугун камсыз кылуу жана зарыл маалыматтарды сактоо	Техникалык көзөмөлгө жана АРИСке токтоосуз; колдонулушуна жараша шашылыш жана мамлекеттик кызматтарга
Маданий мурастын бузулушу же бузулуу коркунучу	Тиешелүү операцияны токтотуу, зонаны тосуу жана макулдашылбаган кийлигишүүсүз убактылуу стабилдештирүү	Курулуш аянтчасынын жетекчисине, техникалык көзөмөлгө, АРИСке, НИАМКка жана профилдик адиске токтоосуз. АРИС мыйзамдарда, уруксат документтеринде жана ПУКНда белгиленген тартипте Маданият министрлигине жана колдонулушуна жараша жергиликтүү органдарга жазуу жүзүндө билдирет.
Кокусунан табылган табылга	Жумуштарды токтотуу, жерди тосуу жана кайтаруу, табылгаларды жылдырбоо	Курулуш аянтчасынын жетекчисине, техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКка токтоосуз. АРИС ушул ПУОССтун 4-тиркмесине ылайык ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарга билдирет. Жумуштар компетенттүү органдын жазуу жүзүндөгү чечиминен кийин гана кайра башталат.
Өрт, урап түшүү, таш кулоо, жер титирөө же эвакуация	Жооп кайтаруу планын аткаруу, адамдарды чыгаруу жана кирүүнү чектөө	Шашылыш кызматтарга, техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКка
Олуттуу төгүлүү же булгануу	Булакты токтотуу, таралууну локалдаштыруу, суу агымдарын жана сезимтал участокторду коргоо	Техникалык көзөмөлгө жана АРИСке; колдонулушуна жараша мамлекеттик органдарга
Күтүлбөгөн кирүү чектөөсү же мүлктүн бузулушу	Коопсуз кирүүнү калыбына келтирүү же жумуштарды чектөө, абалды каттоо	Техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКка
Олуттуу даттануу же чыр-чатак	Коопсуздукту камсыз кылуу жана түздөн-түз коркунуч жараткан аракетти токтотуу	Техникалык көзөмөлгө жана АРИСке
СЭН/СД боюнча кайрылуу	Купуялуулукту камсыз кылуу жана адистештирилген канал аркылуу өткөрүп берүү	Долбоордун дайындалган купуя байланыш адамына
Мамлекеттик органдын текшерүүсү же көрсөтмөсү	Кирүүгө жана документтерге жетүүнү камсыз кылуу, текшерүүгө тоскоол болбоо	Техникалык көзөмөлгө жана АРИСке
Жумуш аткаруу ыкмасын уруксатсыз өзгөртүү же жумуш чек арасынан чыгуу	Тиешелүү операцияны токтотуу	Техникалык көзөмөлгө жана АРИСке

Маданий мураска байланышкан инцидент же кокусунан табылган боюнча ыкчам билдирүү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарга жазуу жүзүндө билдирүүнүн белгиленген тартибин алмаштырбайт. Мындай билдирүү АРИС тарабынан мыйзамдарда, уруксат берүүчү документтерде, ПУКНда жана ушул ПУОССтун 4-тиркемесинде белгиленген тартипте жана мөөнөттө камсыз кылынат.

Жооптун жоктугу жумуштарды улантууга уруксат катары каралбайт. Компетенттүү органдын жазуу жүзүндөгү чечими талап кылынат.

Подрядчы өзүнүн иликтөөсү аяктаганга чейин билдирүүнү кечиктирбөөгө тийиш. Алгачкы маалыматтар жаңы маалымат алынган сайын такталат.

Дүйнөлүк банкка жана мамлекеттик органдарга билдирүү АРИС тарабынан долбоордук макулдашууларга жана колдонулуучу мыйзамдарга ылайык жүргүзүлөт. Бул подрядчыны мыйзамдарда түздөнтүз ага жүктөлгөн милдеттерден, анын ичинде шашылыш кызматтарды чакыруудан жана каралган учурларда компетенттүү органдарга билдирүүдөн бошотпойт.

8.9. Подрядчынын мезгилдүү отчеттуулугу

Отчеттуулук ПУОССун аткарылышын системалуу ырастоого арналган жана күнүмдүк контролду, ыкчам билдирүүлөрдү жана баштапкы жазууларды алмаштырбоого тийиш.

Отчеттуулуктун негизин контролдук баракчалар, журналдар, актылар, уруксат-наряддар, кароолордун протоколдору, калдыктардын, даттануулардын, инциденттердин жана шайкешсиздиктердин реестрлери, өлчөөлөрдүн жана сыноолордун натыйжалары жана фотофиксация түзөт.

Подрядчы келишимде белгиленген мөөнөттө ПУОССун аткарылышы боюнча айлык отчет берет. Техникалык көзөмөл отчеттун курулуш аянтчасынын иш жүзүндөгү абалына жана баштапкы документтерге ылайык келишин текшерет. Жыйынтыктоочу отчет менен текшерүүлөрдүн ырасталган натыйжаларынын ортосунда айырмачылык болсо, баштапкы жазууларга жана техникалык көзөмөлдүн натыйжаларына артыкчылык берилет.

Отчетто активдүү участкторду, жүргүзүлгөн текшерүүлөрдү, сандык маалыматтарды жана документтик ырастоолорду көрсөтпөстөн «талаптар аткарылууда», «чаралар көрүлдү» же «бузуулар аныкталган жок» деген сыяктуу жалпы формулировкалар менен чектелүүгө жол берилби.

Таблица 17. Минимальное содержание ежемесячного отчета подрядчика по выполнению ПУОСС-КО

Раздел отчета	Минимальное содержание
Общая информация	Отчетный период, активные участки, численность работников, субподрядчики и основные выполненные работы.
Статус выполнения мер	Сводка по кодам М-01–М-35 с указанием выполненных, частично выполненных, неприменимых и просроченных мер.
Проверки	Количество внутренних осмотров, совместных обходов и проверок технического надзора; основные результаты.
Разрешения и контрольные точки	Выданные, действующие и закрытые разрешения-допуски; выполненные обязательные контрольные точки.
Культурное наследие	Чувствительные операции, результаты наблюдений, изменения состояния, исходная и повторная фотофиксация.
Несоответствия	Количество по категориям, описание существенных вопросов, сроки и статус корректирующих действий.
Инциденты и остановки	Инциденты, опасные события, приостановки и возобновления работ, случайные находки и события по культурному наследию.
Жалобы	Количество обращений населения и работников по тематике, статус рассмотрения и закрытия; без раскрытия конфиденциальных данных.
Охрана труда	Проведенные инструктажи, обучение, осмотры, выдача СИЗ, первая помощь и основные показатели безопасности.
Отходы и опасные материалы	Образованные и переданные отходы по видам, подтверждающие документы, разливы и обращение с подозрительными АСМ.
Информирование	Проведенные уведомления, изменения маршрутов, информационные мероприятия и взаимодействие с НИАМК.
Фотоматериалы	Подписанные фотографии ключевых мер, выявленных проблем и выполненных корректирующих действий.
План на следующий период	Предстоящие участки, опасные и чувствительные операции, необходимые согласования и контрольные точки.
Отчетность по культурному наследию	Ежедневный журнал состояния и охраны объектов культурного наследия, результаты КТ/КН, отчеты после основных этапов, мониторинг воды/влажности и вибрации, визуальное воздействие, архив находок и согласований.

Айлык отчетко олуттуу маалыматтарды ырастоо үчүн зарыл документтер тиркелет. Эгерде келишимде бардык формаларды отчетко милдеттүү тиркөө каралбаса, күнүмдүк жазуулардын толук топтому курулуш аянтчасында сакталып, талап боюнча берилет.

8.10. Техникалык көзөмөлдүн жана АРИСтун отчеттуулугу

Техникалык көзөмөл ПУОССун аткарылышын өзүнүн мезгилдүү отчеттуулугунда чагылдырат жана подрядчы берген маалыматтарды кайталоо менен гана чектелбейт.

Техникалык көзөмөлдүн отчету курулуш аянтчасынын иш жүзүндөгү абалына көз карандысыз баа берүүнү, подрядчынын ички контролунун сапатын, милдеттүү чаралардын аткарылышын, жумуштарга уруксат берүү шарттарынын жана контролдук чекиттердин сакталышын, олуттуу жана кайталануучу шайкешсиздиктердин абалын, даттанууларга жана инциденттерге жооп кайтаруунун өз убагында аткарылышын, чараларды күчөтүү же профилдик адистерди тартуу зарылдыгын камтууга тийиш.

АРИС подрядчынын жана техникалык көзөмөлдүн отчеттуулугун, өзүнүн текшерүүлөрүнүн натыйжаларын жана даттанууларды кароо механизминин маалыматтарын Долбоордун отчеттуулугун даярдоо жана Дүйнөлүк банкка маалымат берүү үчүн колдонот.

Айырмачылыктар аныкталганда АРИС маалыматтарды тактоону, кошумча текшерүү жүргүзүүнү, шайкешсиздиктин категориясын кайра кароону же өзүнчө түзөтүүчү иш-аракеттер планын даярдоону талап кылууга укуктуу.

8.11. Документтерди сактоо жана өткөрүп берүү

Подрядчы жумуштардын бүткүл мезгилинде экологиялык жана социалдык документтерди системалаштырылган түрдө сактоону камсыз кылууга тийиш.

Документтер объект, участок жана дата боюнча идентификацияланууга, жоголуудан жана уруксатсыз өзгөртүүдөн корголууга, техникалык көзөмөлгө жана АРИСке жеткиликтүү болууга, актуалдуу редакцияда берилүүгө жана тиешелүү чара, уруксат, шайкешсиздик же операция менен байланыштырылууга тийиш.

Жумуштар аяктагандан кийин подрядчы жыйынтыктоочу документтердин курамында ПУОССтун аткарылышы жөнүндө акыркы отчетту, уруксаттардын жана макулдашуулардын реестрин, жабылгандыгы ырасталган шайкешсиздиктердин реестрин, инциденттер жана жумуштарды токтотуу жөнүндө маалыматтарды, баштапкы жана жыйынтыктоочу абал актыларын, сезимтал операциялар боюнча материалдарды, калдыктарды өткөрүп берүү документтерин, даттануулар боюнча жеке маалыматтар көрсөтүлбөгөн жыйынтык маалыматты, өлчөөлөрдүн жана сыноолордун натыйжаларын, фотофиксацияны, ошондой эле өткөрүлүп берилген объекттерди андан ары күтүү жана пайдалануу үчүн НИАМКка зарыл документтерди өткөрүп берет.

Курулуш жумуштарынын аякташы подрядчыны ачык бойдон калган шайкешсиздиктерди, бузулууларды жана келишимди аткарууга байланышкан негиздүү даттанууларды жоюудан бошотпойт.

Ачык маселелер акыркы кабыл алууга чейин жабылууга же мөөнөттөрү жана жоопкерчилиги белгиленген макулдашылган иш-аракеттер планына киргизилүүгө тийиш.

9. КЫЗЫКДАР ТАРАПТАРГА МААЛЫМАТ БЕРҮҮ, АРЫЗ-ДАТТАНУУЛАРДЫ КАРОО ЖАНА ОТЧЕТТҮҮЛҮК

9.1. Жалпы жоболор

Иштеп жаткан музей комплексинин аймагында курулуш иштерин жүргүзүү подрядчы, техникалык көзөмөл, АРИС, НИАМК жана аймакты пайдалануучулардын ортосунда туруктуу маалымат алмашууну талап кылат. Маалымат берүү социалдык тобокелдиктерди башкаруу боюнча чаралардын бири болуп саналат жана кирүү режиминин өзгөрүшү, кооптуу зоналардын жайгашуусу, ызы-чуу менен коштолгон иштердин графиги жана музей комплексине келүүчүлөргө жана анын ишине таасир этиши мүмкүн болгон башка жагдайлар тиешелүү таасир пайда болгонго чейин кызыкдар тараптарга жеткирилишин камсыз кылууга тийиш.

Курулуш иштерин жүргүзүү мезгилинде кызыкдар тараптар менен өз ара аракеттенүү Долбоордун Кызыкдар тараптар менен өз ара аракеттенүү планынын алкагында жүзөгө ашырылат жана кичи долбоорду даярдоо этабында өткөрүлгөн коомдук консультациялар менен гана чектелбейт. Курулуш иштери башталгандан кийин курулуш иштеринин иш жүзүндөгү уюштурулушу, убактылуу чектөөлөр жана коопсуздук чаралары жөнүндө актуалдуу маалыматты үзгүлтүксүз берүү өзгөчө мааниге ээ болот.

Подрядчы курулуш аянтчасынын деңгээлинде маалымат берүүгө жана анын ишмердигинен түздөн-түз таасирлениши мүмкүн болгон адамдар менен өз ара аракеттенүүгө жооп берет. АРИС Долбоордун арыз-даттанууларды кароо механизминин иштешин, Долбоордун деңгээлинде маалыматты ачыкка чыгарууну жана подрядчы тарабынан белгиленген талаптардын аткарылышын көзөмөлдөөнү камсыз кылат. Техникалык көзөмөл маалымат берүүнүн өз убагында жана жетиштүү деңгээлде жүргүзүлүшүн текшерет, ал эми НИАМК музей комплексинин иштөө режими, аймакка кирип-чыгуу жана маданий жана диний иш-чараларды өткөрүү менен байланышкан маселелер боюнча координацияны камсыз кылат.

Маалымат берүү жана арыз-даттанууларды кароо системасы келүүчүлөр, зыяратчылар, НИАМКнын кызматкерлери, жергиликтүү калк, подрядчынын жумушчулары жана жүргүзүлүп жаткан иштерден таасирлениши мүмкүн болгон башка адамдар үчүн жеткиликтүү болууга тийиш. Кайрылуу же даттануу арыз ээсин куугунтуктоого, анын абалынын начарлашына же мыйзамда жана Долбоордо каралган башка укуктук коргонуу механизмдерине жетүүсүн чектөөгө алып келбөөгө тийиш.

9.2. Курулуш иштери башталганга чейин маалыматты ачыкка чыгаруу

Биринчи курулуш аянтчасы ишке киргизилгенге чейин подрядчы АРИС, техникалык көзөмөл жана НИАМК менен биргеликте иштерди коопсуз жана уюшкан түрдө баштоо үчүн зарыл болгон маалыматтын ачыкка чыгарылышын камсыз кылууга тийиш.

Төмөнкү маалыматтар ачыкка чыгарылууга тийиш: кичи долбоордун аталышы жана жүргүзүлө турган иштердин кыскача сүрөттөлүшү; заказчы, подрядчы жана техникалык көзөмөл жөнүндө маалымат; курулуш иштеринин болжолдуу мөөнөттөрү; алгачкы жумушчу участоктордун жайгашуусу; кирүүгө киргизилиши мүмкүн болгон убактылуу чектөөлөр; каралган коопсуз маршруттар; курулуш участокторуна жакын жерде келүүчүлөрдүн жүрүм-турум эрежелери; кайрылуулар жана арыз-даттануулар үчүн байланыш маалыматтары; түздөн-түз коркунуч же инцидент жөнүндө билдирүү тартиби; ПҮОСС жана башка ачыкка чыгарылуучу документтер менен таанышууга боло турган жер жөнүндө маалымат.

Маалымат түшүнүктүү жана жеткиликтүү формада, Долбоор кызыкдар тараптар менен өз ара аракеттенүүдө колдонгон тилдерде берилиши керек. Маалыматты ачыкка чыгаруу ыкмасы анын мүнөзүнө жана таасирлениши мүмкүн болгон адамдардын тобуна жараша аныкталат жана расмий ресурстарда документтерди жайгаштырууну, маалыматтык стенддерди, кулактандырууларды, НИАМК аркылуу билдирүүлөрдү жана белгилүү бир маршрутту же объекти пайдалануучуларга түздөн-түз маалымат берүүнү камтышы мүмкүн. Маалыматтык материалдар негизги талаптарды кабыл алууну кыйындаткан ашыкча көлөмдөгү техникалык маалыматтарды камтыбашы керек. Ошол эле учурда келүүчү жумушчу зона кайда жайгашканын, кайсы маршрут жеткиликтүү экенин, кимге кайрылуу керектигин жана арыз-даттанууну кантип берүүгө болорун аныктай алышы үчүн жетиштүү маалыматты камтууга тийиш.

Кичи долбоордун ОВОСС материалдары боюнча коомдук консультациялар 2026-жылдын 1-июлунда НИАМКнын «Сулайман-Тоо» аймагында өткөрүлгөн. Жыйындын протоколу, катышуучулардын тизмеси, фотоматериалдар, кулактандыруу жана презентациялык материалдар ОВОСС документтеринин курамында сакталат.

Курулуш иштерин жүргүзүү мезгилинде өз ара аракеттенүү максаттуу билдирүүлөрдү берүү, жумушчу жолугушууларды өткөрүү жана иштердин иш жүзүндөгү аткарылышына байланыштуу кайрылууларды кабыл алуу формасында улантылууга тийиш.

9.3. Иштерди аткаруу мезгилинде маалымат берүү

Курулуш аянтчасындагы маалымат иштер жүргүзүлүп жаткан бардык мезгилде актуалдуу абалда кармалышы керек. Подрядчы иш графиги, участоктордун чектери, маршруттар, байланыш маалыматтары же арыз-даттанууларды берүү тартиби өзгөргөн учурда тиешелүү маалыматтарды жаңыртып турууга милдеттүү.

Таблица 1. Курулуш иштерин жүргүзүү мезгилинде ачыкка чыгарылууга тийиш болгон маалымат

Маалымат берүү	Негизги мазмуну	Маалымат берүү мөөнөтү жана ыкмасы	Жооптуу тарап
Жаңы жумушчу участкачу ачуу	Жайгашкан жери, жүргүзүлө турган иштердин мүнөзү, башталышы жана болжолдуу аяктоо даталары, участоктун чектери жана коопсуздук чаралары.	Участок ачылганга чейин; маалыматтык стендде жайгаштыруу жана НИАМК аркылуу билдирүү.	Подрядчы.
Кирүү мүмкүнчүлүгүн убактылуу өзгөртүү	Жабыла турган маршрут, чектөөнүн узактыгы, коопсуз айланып өтүүчү жол, кыймылы чектелген адамдар жана авариялык кызматтар үчүн жеткиликтүүлүк.	Маршрут өзгөртүлгөнө чейин алдын ала; белгилерди, схеманы жайгаштыруу жана таасирленүүчү пайдалануучуларга түздөн-түз билдирүү.	НИАМК менен биргеликте подрядчы.
Ызы-чуу, вибрация жараткан же башка ыңгайсыздык алып келүүчү иштер	Жүргүзүлө турган иштин түрү, болжолдуу узактыгы жана таасирин азайтуу боюнча чаралар.	Иш башталганга чейин, эгерде ал музейдин ишине, келүүчүлөргө же зыярат кылууга таасир этиши мүмкүн болсо.	Подрядчы.
Техниканын жүрүшү жана ири көлөмдөгү материалдарды жеткирүү	Жеткирүүнүн убактысы, таасирленүүчү маршрут, убактылуу коопсуздук чаралары.	Жеткирүүгө чейин; НИАМК жана техникалык көзөмөл менен координациялоо.	Подрядчы.
Иш графигинин өзгөрүшү	Комплексти пайдалануучуларга таасир этүүчү жаңы мөөнөттөр, участоктор же иштөө режим.	Өзгөртүү бекитилгенден кийин жана өзгөртүлгөн график боюнча иштер башталганга чейин.	Подрядчы.
Кырсыктык кырдаал же түздөн-түз коркунуч	Жабык зона, убактылуу чектөөлөр жана коопсуз аракеттенүүнүн тартиби.	Баштапкы коопсуздук чаралары камсыздалгандан кийин дароо.	Подрядчы, техникалык көзөмөл жана АРИС.
Кайрылууларды жана арыз-даттанууларды берүү каналдары	Жооптуу байланыш адамы, телефон номери, электрондук жана жазуу жүзүндөгү кайрылуу каналдары, ошондой эле жашыруун кайрылуу мүмкүнчүлүгү.	Иш жүргүзүлүп жаткан бардык активдүү участоктордо туруктуу негизде.	Подрядчы жана АРИС.
Участоктогу иштердин аякташы	Чектөөлөрдү алып салуу, маршрутту калыбына келтирүү, калган убактылуу шарттар.	Участоктун коопсуздугу ырасталгандан кийин.	Техникалык көзөмөл жана НИАМК менен биргеликте подрядчы.

Подрядчы стенддердин, көрсөткүчтөрдүн жана эскертүүчү белгилердин сакталышын, көрүнүктүүлүгүн жана окумдуулугун камсыз кылууга тийиш. Бузулган, эскирген же кыймылды иш жүзүндө уюштурууга карама-каршы келген маалыматтык материалдар дароо алмаштырылууга тийиш.

Маалымат берүү физикалык коопсуздук чараларын алмаштырбайт. Эскертүү белгисинин жайгаштырылышы кооптуу зона тосмолонбогон, маршрут коопсуз эмес же келүүчү адам жумуш жүргүзүлүп жаткан аймакка көзөмөлсүз кирип кетиши мүмкүн болгон учурда жетиштүү чара болуп эсептелбейт.

9.4. НИАМК жана комплексти пайдалануучулар менен координациялоо

НИАМК курулуш иштерин аймакты мындан ары да пайдалануу менен өз ара байланыштыруучу күнүмдүк координациянын негизги катышуучусу болуп саналат. Подрядчы НИАМКга келүүчүлөрдүн жана кызматкерлердин кирип-чыгуусуна; зыярат кылуу маршруттарына; иш-чараларды өткөрүүгө; музей жайларынын иштөөсүнө; жарыктандыруу жана инженердик системалардын иштөө режимине; өрт өчүрүүчү жана авариялык кызматтардын кирип-чыгуусуна; ызы-чуунун жана чандын деңгээлине; жанаша жайгашкан объекттердин абалына таасир этиши мүмкүн болгон пландаштырылган иштер жөнүндө актуалдуу маалымат берүүгө тийиш.

Алдыдагы мезгилге карата иштердин планы үзгүлтүксүз өткөрүлүүчү координациялык жыйындарда талкууланууга тийиш. Кире беришти же маршрутту убактылуу жабууну; техниканын коомдук зоналар аркылуу өтүшүн; ызы-чуу жаратуучу жабдууларды колдонууну же маданий мурас объекттеринин жанында өзгөчө этияттыкты талап кылган иштерди жүргүзүүнү караган иштерге өзгөчө көңүл бурулууга тийиш.

Аймакты пайдалануу режимине байланыштуу маселелер боюнча НИАМКнын пикирин алуу, эгерде мындай макулдашуу талап кылынса, техникалык, долбоордук же мамлекеттик макулдашууларды алмаштырбайт. Ошол эле учурда подрядчы НИАМК менен алдын ала координация жүргүзбөстөн, комплекске кирип-чыгууга жана анын ишине таасир этүүчү иштерди баштабашы керек.

НИАМКнын кызматкерлеринен, келүүчүлөрдөн жана зыяратчылардан алынган сунуштар, эскертүүлөр жана маалыматтар иш жүзүндөгү таасирди мониторингдөөнүн булактарынын бири катары каралууга тийиш. Кайра-кайра келип түшкөн кайрылуулар көрүлүп жаткан чаралардын жетишсиз экендигин көрсөтүшү мүмкүн жана иштерди уюштурууну кайра кароого негиз болуп саналат.

9.5. Кызыкдар тараптардын арыз-даттанууларын кароо механизми

Курулуш иштеринин бүткүл мезгилинде Долбоордун кызыкдар тараптардын арыз-даттанууларын кароо механизми иштеп турууга тийиш. Анын максаты — кичи долбоорду ишке ашырууга жана подрядчынын ишмердигине байланыштуу маселелерди кабыл алуунун, каттоонун, кароонун жана жөнгө салуунун жеткиликтүү, ачык-айкын жана өз убагында жүргүзүлүшүн камсыз кылуу.

МОС/МРЖ өз ара байланышкан эки деңгээлде иштейт:

- курулуш аянтчасынын деңгээлинде — подрядчы тарабынан камсыз кылынат;
- Долбоордун деңгээлинде АРИС тарабынан АРИСтин колдонуудагы Кайтарым байланыш механизми (МОС) аркылуу камсыз кылынат.

Подрядчы МОС/МРЖнын курулуш аянтчасынын деңгээлин камсыз кылууга жана келүүчүлөр, зыяратчылар, НИАМКнын кызматкерлери, жергиликтүү калк жана курулуш иштеринен таасирленген башка адамдар үчүн жеткиликтүү жооптуу адамды дайындоого милдеттүү.

Курулуш аянтчасынын деңгээлинде подрядчы төмөнкүлөрдү камсыз кылат:

- оозеки, жазуу жүзүндөгү, телефон аркылуу жана электрондук түрдө берилген кайрылууларды кабыл алууну;
- кайрылууларды подрядчынын журналында каттоону;
- кайрылуунун мазмунуна жана шашылыштыгына баштапкы баа берүүнү;
- адамдардын өмүрүнө, ден соолугуна, келүүчүлөрдүн коопсуздугуна, айлана-чөйрөгө же маданий мураска коркунуч жаралган учурда тез арада чара көрүүнү;
- подрядчынын ишмердигине тиешелүү маселелерди кароону жана чечүүнү;
- катталган кайрылууларды АРИСтин МОСу аркылуу Долбоордун МРЖсына өткөрүп берүүнү;
- оңдоо чараларынын аткарылышын жана документтештирилишин;
- карап чыгуунун статусу жана көрүлгөн чаралар жөнүндө маалыматты АРИСке берүүнү.

МОС/МРЖнын курулуш аянтчасынын деңгээли АРИСтин МОСун алмаштырбайт жана арыз ээсинин түздөн-түз АРИСке, НИАМКга, техникалык көзөмөлгө, мамлекеттик органдарга же сотко кайрылуу укугун чектебейт. Подрядчыга келип түшкөн бардык кайрылуулар, анын ичинде түздөн-түз курулуш аянтчасында чечилген кайрылуулар да катталууга жана борборлоштурулган эсепке алуу жана мониторинг жүргүзүү үчүн АРИСке өткөрүлүп берилүүгө тийиш.

Даттануулар төмөнкү маселелерге байланыштуу болушу мүмкүн: кирүүгө убактылуу чектөө киргизүү же кирүүгө бөгөт коюу; келүүчүлөрдүн жана зыяратчылардын коопсуздугу; ызы-чуу, чаң, вибрация жана булгануу; курулуш транспортунун кыймылы; мүлккө келтирилген зыян; маданий мурас объектилерине таасир этүү; жумушчулардын жүрүм-туруму; аймакты маданий же диний максатта пайдалануу талаптарынын бузулушу; маалыматтын жоктугу; мурда макулдашылган чаралардын аткарылбашы; башка экологиялык жана социалдык маселелер.

Таблица 2. Кайрылууларды жана арыз-даттанууларды кабыл алуунун жана кароонун жалпы тартиби

Этап	Аткарылуучу иш-аракеттердин мазмуну	Аткарылуучу иш-аракеттердин мазмуну
Кабыл алуу	Кайрылуу аны берүүнүн формасына карабастан кабыл алынат. Мүмкүн болгон учурда арыз ээсине аны андан ары кароонун тартиби түшүндүрүлөт.	Подрядчы, НИАМК, техникалык көзөмөл же АРИС.
Каттоо	Кайрылуу подрядчынын жооптуу адамы тарабынан курулуш аянтчасынын журналында катталат жана АРИСтин МОСу аркылуу Долбоордун МРЖсына өткөрүлүп берилет.	Подрядчынын жооптуу адамы, Долбоордун МРЖсына өткөрүп берүү менен.
Баштапкы баалоо	Түздөн-түз коркунучтун бар-жогу, маданий мураска таасир этүү, коопсуздукка, кирип-чыгууга же мүлккө таасир этүү, ошондой эле СЭН/СД белгилеринин болушу аныкталат.	Подрядчы, техникалык көзөмөл жана АРИС — өздөрүнүн компетенциясынын чегинде.
Тез арада чара көрүү	Түздөн-түз коркунуч болгон учурда кирүү чектелет, таасирленген иштер убактылуу токтотулат жана коопсуздук чаралары көрүлөт.	Подрядчы.
Кароого алуу	Подрядчы өзүнүн компетенциясынын чегинде маселени карайт жана чечет. Башка тараптардын катышуусун талап кылган маселелер техникалык көзөмөлгө жана АРИСке өткөрүлүп берилет.	АРИСтин көзөмөлүндө подрядчы жана техникалык көзөмөл.
Чараларды аныктоо	Оңдоо чарасы, жооптуу адам жана аткаруу мөөнөтү белгиленет.	Подрядчы; зарыл болгон учурда техникалык көзөмөл жана АРИС менен макулдашуу жүргүзүлөт.
Арыз ээсине маалымат берүү	Кабыл алынган чечим жана көрүлгөн же пландаштырылган чаралар жөнүндө Долбоордун МРЖ процедураларына ылайык маалымат берилет.	МРЖ үчүн жооптуу тарап.
Жабуу	Подрядчы көрүлгөн чаралардын аткарылгандыгын ырастаган маалыматты берет. Кайрылууну жабуу Долбоордун МРЖ тартибине ылайык, натыйжа текшерилгенден жана арыз ээсине, анын байланыш маалыматтары болгон учурда, маалымат берилгенден кийин жүргүзүлөт.	Подрядчынын жана техникалык көзөмөлдүн катышуусунда АРИС.
Талдоо	Кайра-кайра жана окшош мазмундагы кайрылуулар системалуу кемчиликтерди аныктоо максатында талданат.	Подрядчы, техникалык көзөмөл жана АРИС.

Кароонун мөөнөттөрү Долбоордун МРЖ процедурасы менен аныкталат. Коопсуздукка түздөн-түз коркунуч келтирилгенин, маданий мураска зыян келтирилгенин, олуттуу булганууну же авариялык кирүү жолунун бөгөттөлүшүн көрсөткөн даттануулар кечиктирилбестен каралууга жана кадимки административдик мөөнөттүн аякташын күтпөөгө тийиш.

Даттанууну реестрде жабуу тиешелүү бузууну жоюуну алмаштырбайт. Эгерде кайрылуу ПУОСС талаптарына ылайык келбеген жагдайга байланыштуу болсо, оңдоо чараларынын аткарылгандыгы ырасталганга чейин ал бир эле учурда талаптарга ылайык келбөө учурларынын реестринде да чагылдырылууга тийиш.

9.6. Жумушчулардын даттануулары

Подрядчы өзүнүн персоналы жана бардык субподрядчылардын жумушчулары үчүн жеткиликтүү болгон өзүнчө арыз-даттанууларды кароо механизмин түзүүгө тийиш.

Жумушчулардын МРЖсы эмгек келишимдери жана эмгек акы; жумуш убактысы жана эс алуу убактысы; эгерде берилсе, жашоо шарттары; эмгекти коргоо жана жеке коргонуу каражаттары менен камсыз кылуу; басмырлоо; жетекчилердин жана башка жумушчулардын жүрүм-туруму; сексуалдык асылуу жана зомбулук; тартиптик чаралар; кооптуу ишти аткаруудан баш тартуу укугу; эмгек мамилелерине байланыштуу башка маселелерди камтууга тийиш.

Даттануу берүү тартиби ар бир жумушчуга киришүү инструктажи учурунда жеткирилүүгө тийиш. Түздөн-түз баш ийүү тартибинен тышкары, жашыруун кайрылуу мүмкүнчүлүгү камсыз кылынууга тийиш.

Даттануу берүү, кооптуу шарт жөнүндө билдирүү же түздөн-түз коркунуч болгон учурда ишти аткаруудан баш тартуу жумуштан бошотууга, эмгек акыны азайтууга, начар шарттарга которууга же башка жооп иретиндеги аракеттерге алып келбөөгө тийиш.

Жумушчулардын даттануулары калктын кайрылууларынан өзүнчө жүргүзүлөт, бирок алардын саны, тематикасы жана статусу жөнүндө жекелештирилбеген жыйынтык маалымат подрядчынын ай сайын берилүүчү отчетуна киргизилет.

9.7. Купуя кайрылуулар жана СЭН/СД

Сексуалдык эксплуатация жана зомбулук же сексуалдык асылуу жөнүндө маалыматтарды камтыган кайрылуулар подрядчы тарабынан даттанууларды кароонун кадимки иликтөө тартибинде каралбашы керек.

Мындай билдирүү келип түшкөн учурда арыз ээсинин коопсуздугун жана купуялуулугун камсыз кылуу; мындай кайрылуулар менен иштөөгө ыйгарым укугу жок адамдардан окуянын жагдайларын кеңири баяндап берүүнү талап кылбоо; арыз ээсинин ким экендигин ачыкка чыгарууга алып келиши мүмкүн болгон аракеттерди жасабоо; кайрылууну Долбоор тарабынан белгиленген купуя канал аркылуу токтоосуз өткөрүп берүү; жеткиликтүү адистештирилген колдоо кызматтары жөнүндө маалымат берүү; жазууга жеткиликтүүлүгү бар адамдардын чөйрөсүн чектөө зарыл.

Жалпы журналдарга жана отчетторго Долбоордун процедураларында каралган көлөмдө гана жекелештирилбеген маалымат киргизилет. Арыз ээсинин аты-жөнү, жагдайлардын кеңири сүрөттөлүшү жана башка аныктоого мүмкүндүк берүүчү маалыматтар подрядчынын кадимки отчеттуулугуна киргизилбейт.

Подрядчы билдирүүнүн аныктыгын өз алдынча текшербейт жана арыз ээси менен болжолдонгон укук бузуучунун ортосунда элдешүү процессин уюштурбайт.

9.8. Ыкчам билдирүүлөр

Айрым окуялар белгиленген мезгилдүү отчеттуулукка карабастан, токтоосуз билдирүүнү талап кылат.

Мындай окуяларга олуттуу таасирге алып келиши мүмкүн болгон, адистештирилген адисти тартууну талап кылган же подрядчынын ыйгарым укуктарынын чегинен чыккан окуялар кирет.

Таблица 18. Ыкчам билдирүүгө тийиш болгон окуялар

Событие	Подрядчынын алгачкы аракеттери	Подрядчынын алгачкы аракеттери
Өлүмгө, оор же потенциалдуу оор кесепеттерге алып келген инцидент	Иштерди токтотуу, биринчи жардам көрсөтүүнү жана окуя болгон жердин коопсуздугун камсыз кылуу, зарыл маалыматтарды сактоо.	Техникалык көзөмөлгө жана АРИСке — токтоосуз; тиешелүү учурларда тез жардам жана мамлекеттик кызматтарга.
Маданий мураска зыян келтирүү же зыян келтирүү коркунучу	Таасирленген операцияны токтотуу, зонаны тосмолоо жана макулдашылбаган кийлигишүүсүз анын туруктуулугун камсыз кылуу.	Участоктун жетекчисине, техникалык көзөмөлгө, АРИСке, НИАМКга жана тиешелүү адиске токтоосуз билдирилет. АРИС мыйзамдарда, уруксат берүүчү документтерде жана ПУКНда белгиленген тартипте жана мөөнөттөрдө Маданият министрлигине жана зарыл болгон учурда тиешелүү жергиликтүү органдарга жазуу жүзүндө билдирүүнү камсыз кылат.
Күтүүсүз табылга	Иштерди токтотуу, табылган жерди тосмолоо жана кайтарууну камсыз кылуу, табылган буюмду жылдырбоо.	Участоктун жетекчисине, техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКга токтоосуз билдирилет. АРИС ушул ПУОССтин 4-тиркемесине ылайык ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарга билдирүүнү камсыз кылат. Иштерди кайра баштоого компетенттүү органдын жазуу жүзүндөгү чечими алынгандан кийин гана жол берилет.
Өрт, урап түшүү, таш кулоо, жер титирөө же эвакуация	Реакция кылуу планын аткаруу, адамдарды коопсуз жерге чыгаруу, кирүүнү чектөө.	Тез жардам жана башка экстрендик кызматтар, техникалык көзөмөл, АРИС жана НИАМК.

Событие	Подрядчынын алгачкы аракеттери	Подрядчынын алгачкы аракеттери
Олуттуу төгүлүү же булгануу	Булгануунун булагын токтотуу, жайылышын чектөө, агынды сууларды жана сезимтал участкторду коргоо.	Техникалык көзөмөл жана АРИС; тиешелүү учурларда мамлекеттик органдар.
Кирүүгө күтүүсүз чектөө киргизүү же мүлккө зыян келтирүү	Коопсуз кирип-чыгууну калыбына келтирүү же иштерди чектөө, объекттин абалын каттоо.	Техникалык көзөмөл, АРИС жана НИАМК.
Олуттуу даттануу же жаңжал	Коопсуздукту камсыз кылуу, түздөн-түз коркунуч жараткан аракетти токтотуу.	Техникалык көзөмөл жана АРИС.
СЭН/СД боюнча кайрылуу	Купуялуулукту камсыз кылуу жана кайрылууну адистештирилген канал аркылуу өткөрүп берүү.	Долбоор тарабынан дайындалган купуя байланыш адамы.
Мамлекеттик органдын текшерүүсү же көрсөтмөсү	Кирүүгө жана документтерге жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу, текшерүүгө тоскоолдук кылбоо.	Техникалык көзөмөл жана АРИС.
Иш жүргүзүү ыкмасын уруксатсыз өзгөртүү же иштердин белгиленген чегинен чыгуу	Тиешелүү операцияны токтотуу.	Техникалык көзөмөл жана АРИС.

Маданий мураска байланыштуу инцидент же күтүүсүз табылга боюнча ыкчам билдирүү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарга жазуу жүзүндө билдирүүнүн белгиленген тартибин алмаштырбайт. Мындай билдирүү АРИС тарабынан мыйзамдарда, уруксат берүүчү документтерде, ПУКНда жана ушул ПУОССтин 4-тиркемесинде белгиленген тартипте жана мөөнөттөрдө камсыз кылынат. Жооптун жоктугу иштерди улантууга уруксат катары каралбайт; компетенттүү органдын жазуу жүзүндөгү чечими талап кылынат.

Подрядчы өзүнүн иликтөөсү аяктаганга чейин билдирүүнү кийинкиге калтырбоого тийиш. Алгачкы маалыматтар жаңы маалыматтар алынган сайын такталат.

Дүйнөлүк банкка жана мамлекеттик органдарга билдирүү Долбоордук макулдашууларга жана колдонуудагы мыйзамдарга ылайык АРИС тарабынан жүргүзүлөт. Бул подрядчыны мыйзамдарда ага түздөн-түз жүктөлгөн милдеттерден, анын ичинде тез жардам жана башка экстрендик кызматтарды чакыруудан жана белгиленген учурларда компетенттүү органдарга билдирүүдөн бошотпойт.

9.9. Подрядчынын мезгилдүү отчеттуулугу

Отчеттуулук ПУОСС-КО талаптарынын аткарылышын системалуу түрдө ырастоо үчүн арналат жана күнүмдүк көзөмөлдү, ыкчам билдирүүлөрдү жана баштапкы жазууларды алмаштырбоого тийиш.

Отчеттуулуктун негизин текшерүү баракчалары; журналдар; актылар; уруксат-келишимдер; текшерүүлөрдүн протоколдору; калдыктардын, даттануулардын, инциденттердин жана талаптарга ылайык келбөө учурларынын реестрлери; өлчөөлөрдүн жана сыноолордун натыйжалары; фотофиксация түзөт.

Подрядчы ПУОСС-КО талаптарынын аткарылышы боюнча ай сайынкы отчетту келишимде белгиленген мөөнөттө берет. Техникалык көзөмөл отчеттун аянтчанын иш жүзүндөгү абалына жана баштапкы документацияга шайкештигин текшерет. Жыйынтыктоочу отчет менен текшерүүлөрдүн ырасталган натыйжаларынын ортосунда айырмачылык болгон учурда баштапкы жазууларга жана көзөмөлдүн натыйжаларына артыкчылык берилет.

Отчетто «талаптар аткарылууда», «чаралар көрүлдү» же «бузуулар аныкталган жок» деген сыяктуу жалпы формулировкалар менен гана чектелүүгө жол берилбейт. Отчетто активдүү участктор, жүргүзүлгөн текшерүүлөр, сандык маалыматтар жана документтик ырастоолор көрсөтүлүүгө тийиш.

Таблица 19. Подрядчынын ПУОСС-КО талаптарынын аткарылышы боюнча ай сайынкы отчеттунун минималдуу мазмуну

Отчеттун бөлүмү	Минималдуу мазмуну
Жалпы маалымат	Отчеттук мезгил, активдүү участктор, жумушчулардын саны, субподрядчылар жана негизги аткарылган иштер.
Чараларды аткаруунун статусу	М-01–М-35 коддору боюнча аткарылган, жарым-жартылай аткарылган, колдонулбай турган жана мөөнөтү өтүп кеткен чараларды көрсөтүү менен жыйынтык маалымат.
Текшерүүлөр	Ички текшерүүлөрдүн, биргелешкен текшерүү жүрүштөрүнүн жана техникалык көзөмөлдүн текшерүүлөрүнүн саны; негизги натыйжалар.
Уруксаттар жана контролдук пункттар	Берилген, колдонуудагы жана жабылган уруксат-келишимдер; аткарылган милдеттүү контролдук пункттар.
Маданий мурас	Өзгөчө этияттыкты талап кылган операциялар, байкоолордун натыйжалары, абалдын өзгөрүшү, баштапкы жана кайталап жүргүзүлгөн фотофиксация.
Талаптарга ылайык келбөө учурлары	Категориялар боюнча саны, олуттуу маселелердин сүрөттөлүшү, оңдоо чараларынын мөөнөттөрү жана статусу.

Отчеттун бөлүмү	Минималду мазмуну
Инциденттер жана иштерди токтотуу	Инциденттер, кооптуу окуялар, иштерди токтотуу жана кайра баштоо учурлары, күтүүсүз табылгалар жана маданий мураска байланыштуу окуялар.
Даттануулар	Тематикасы боюнча калктын жана жумушчулардын кайрылууларынын саны, кароо жана жабуу статусу; купуя маалыматтарды ачыкка чыгарбоо менен.
Эмгекти коргоо	Өткөрүлгөн инструктаждар, окутуулар, медициналык/текшерүү иш-чаралары, ЖЕКК берүү, биринчи жардам жана коопсуздуктун негизги көрсөткүчтөрү.
Калдыктар жана кооптуу материалдар	Түрлөрү боюнча пайда болгон жана өткөрүп берилген калдыктар, ырастоочу документтер, төгүлүүлөр жана шектүү АСМ менен иштөө.
Маалымат берүү	Өткөрүлгөн билдирүүлөр, маршруттардын өзгөрүшү, маалыматтык иш-чаралар жана НИАМК менен өз ара аракеттенүү.
Фото материалдар	Негизги чаралардын, аныкталган көйгөйлөрдүн жана аткарылган оңдоо чараларынын кол коюлган фотосүрөттөрү.
Кийинки мезгилге план	Алдыдагы участоктор, кооптуу жана өзгөчө этияттыкты талап кылган операциялар, зарыл макулдашуулар жана контролдук пункттар.
Маданий мурас боюнча отчеттуулук	Маданий мурас объекттеринин абалын жана корголушун күн сайын каттоо журналы, КТ/КН жыйынтыктары, негизги этаптардан кийинки отчеттор, суунун/нымдуулуктун жана вибрациянын мониторинги, визуалдык таасир, табылгалардын жана макулдашуулардын архиви.

Ай сайынky отчетко маанилүү маалыматтарды ырастоо үчүн зарыл болгон документтер тиркелет. Күн сайын жүргүзүлгөн жазуулардын толук топтому, эгерде келишимде отчетко бардык формаларды милдеттүү түрдө тиркөө каралбаса, курулуш аянтчасында сакталууга жана талап боюнча берилиши мүмкүн.

9.10. Техникалык көзөмөлдүн жана АРИСтин отчеттуулугу

Техникалык көзөмөл ПУОСС-КО талаптарынын аткарылышын өзүнүн мезгилдүү отчеттуулугунда чагылдырат жана подрядчы берген маалыматтарды кайра баяндоо менен гана чектелбейт.

Техникалык көзөмөлдүн отчетунда аянтчанын иш жүзүндөгү абалына көз карандысыз баа берүү; подрядчынын ички көзөмөлүнүн сапаты; милдеттүү чаралардын аткарылышы; уруксат берүү шарттарынын жана контролдук пункттардын сакталышы; олуттуу жана кайталанган талаптарга ылайык келбөө учурларынын абалы; даттанууларга жана инциденттерге өз убагында чара көрүү; чараларды күчөтүү же адистештирилген адистерди тартуу зарылдыгы камтылууга тийиш.

АРИС подрядчынын жана техникалык көзөмөлдүн отчетторун, өзүнүн текшерүүлөрүнүн натыйжаларын жана МРЖ боюнча маалыматтарды Долбоордун отчеттуулугун даярдоо жана Дүйнөлүк банкка маалымат берүү үчүн пайдаланат.

Айырмачылыктар аныкталган учурда АРИС маалыматтарды тактоону, кошумча текшерүү жүргүзүүнү, талаптарга ылайык келбөө учурларынын классификациясын кайра кароону же өзүнчө оңдоо чараларынын планын иштеп чыгууну талап кылууга укуктуу.

9.11. Документтерди сактоо жана өткөрүп берүү

Подрядчы иштер жүргүзүлүп жаткан бүткүл мезгилде экологиялык жана социалдык документацияны системалуу түрдө сактоону камсыз кылууга тийиш.

Документтер объект, участок жана дата боюнча идентификацияланууга; жоготуудан жана уруксатсыз өзгөртүүдөн корголууга; техникалык көзөмөл жана АРИС үчүн жеткиликтүү болууга; актуалдуу редакцияда берилүүгө; тиешелүү чара, уруксат, талаптарга ылайык келбөө учуру же операция менен байланыштырылууга тийиш.

Иштер аяктагандан кийин подрядчы жыйынтыктоочу документациянын курамында төмөнкү документтерди өткөрүп берет: ПУОСС талаптарынын аткарылышы жөнүндө акыркы отчет; уруксаттардын жана макулдашуулардын реестри; жабылгандыгын ырастаган маалыматтары менен талаптарга ылайык келбөө учурларынын реестри; инциденттер жана иштерди токтотуу жөнүндө маалыматтар; объекттин баштапкы жана акыркы абалы боюнча актылар; өзгөчө этияттыкты талап кылган операциялар боюнча материалдар; калдыктарды өткөрүп берүү боюнча документтер; даттануулар боюнча жекелештирилбеген жыйынтык маалымат; өлчөөлөрдүн жана сыноолордун натыйжалары; фотофиксация; өткөрүлүп берилген объекттерди мындан ары кармоо жана пайдалануу үчүн НИАМКга зарыл болгон документтер.

Курулуш иштеринин аякташы подрядчыны келишимди аткарууга байланыштуу ачык бойдон калган талаптарга ылайык келбөө учурларын, зыяндарды жана негиздүү даттанууларды жоюу милдетинен бошотпойт. Ачык калган маселелер акыркы кабыл алууга чейин жабылууга же белгиленген мөөнөттөрү жана жоопкерчилиги көрсөтүлгөн макулдашылган иш-аракеттер планына киргизилүүгө тийиш.

ТИРКЕМЕ-1. ПОДРЯДЧЫНЫН ПУОССУНА КАРАТА МИНИМАЛДУУ ТАЛАПТАР

1. Тиркеменин максаты

Бул тиркеме ар бир подрядчы өзүнүн келишимдик жумуш көлөмүнө карата мобилизацияга чейин даярдоого милдеттүү болгон ПУОСС-КОНун минималдуу мазмунун белгилейт. ПУОСС-КО бир же бир нече объектти жана участокту камтышы мүмкүн.

Негизги ПУОСС кичи долбоор боюнча милдеттенмелерди жана бардык подряддык уюмдарга карата колдонулуучу минималдуу чараларды белгилейт. Подрядчынын ПУОСС-КОсу бул талаптарды келишимдин иш жүзүндөгү көлөмүн, участктордун жайгашуусун, календардык графикти, колдонулуучу технологияларды, техниканы, кызматкерлерди жана субподрядчыларды эске алуу менен жумуштарды уюштуруунун конкреттүү системасына айландырууга тийиш.

Подрядчынын ПУОСС-КОсунун милдети негизги документтин текстин кайталоо эмес, талаптар конкреттүү курулуш аянтчасында кандайча аткарыларын баяндоо болуп саналат.

Документтен төмөнкүлөр так түшүнүктүү болууга тийиш:

- ар бир чара кайсы жерде колдонулат;
- анын аткарылышы үчүн ким жооп берет;
- ал качан жана кандай жыштыкта аткарылат;
- кандай ресурстар каралган;
- аткарылышы кайсы документтер менен ырасталат;
- ички текшерүүнү ким жүргүзөт;
- кандай шарттар жумуштарды токтотууну талап кылат;
- аныкталган шайкешсиздиктер кандайча жоюлат.

«Подрядчы талаптарды сактайт», «калдыктар тиешелүү тартипте чыгарылат» же «жумуштар коопсуз аткарылат» деген сыяктуу жалпы билдирүүлөр конкреттүү жол-жоболорду, жерлерди, жооптуу адамдарды жана ырастоочу жазууларды көрсөтпөсө, ПУОССту жетиштүү деңгээлде ылайыкташтыруу катары каралбайт.

2. Макамы жана колдонуу тартиби

Подрядчынын ПУОСС-КОсу тиешелүү подрядчынын милдеттүү жумушчу документи болуп саналат жана төмөнкүлөргө жайылтылат:

- подрядчынын өзүнүн кызматкерлерине;
- бардык субподрядчыларга;
- жеткирүүчүлөргө жана айдоочуларга;
- убактылуу кызматкерлерге;
- иши келишимди аткарууга байланышкан башка адамдарга.

Субподрядчыларды тарткан подрядчы тиешелүү талаптарды төмөнкү документтерге киргизүү үчүн жооп берет:

- субподрядчылар менен түзүлгөн келишимдерге;
- жумуштарды аткаруу долбоорлоруна;
- атайын методикаларга;
- жумушчу нускамаларга;
- окутуу программаларына.

Подрядчынын ПУОСС-КОсу физикалык мобилизация башталганга чейин кароого берилүүгө тийиш.

Адамдардын коопсуздугуна, маданий мураска, уруксат берүүчү документтерге, кирүүнү уюштурууга жана булгануунун алдын алууга тиешелүү эскертүүлөр жоюлганга чейин тиешелүү жумуштарды баштоого жол берилбейт.

Подрядчынын ПУОСС-КОсун техникалык көзөмөлдүн жана АРИСтун кароосу документтин толуктугу жана ишке ашырылышы үчүн жоопкерчиликти аларга өткөрүп бербейт.

Подрядчы документтин иш жүзүндөгү шарттарга ылайык келиши жана анын курулуш аянтчасында аткарылышы үчүн жоопкерчилигин сактайт.

3. Подрядчынын ПУОСС-КОсун даярдоо

Документ подрядчынын адистери тарабынан өндүрүштүк кызматкерлер менен биргеликте иштелип чыгууга тийиш.

Аны курулуш аянтчасынын жетекчисинин, инженерлердин, ОТиТБ боюнча адистин жана участктордун жетекчилеринин катышуусуз экологиялык маселелер боюнча адис гана даярдаса, чаралар иш жүзүндөгү технология жана график менен шайкеш келбей калышы мүмкүн.

Документти даярдаганга чейин подрядчы төмөнкүлөрдү аткарууга тийиш:

1. негизги ПУОССту, ОВОССту, ПУКНды, ОВКНды, ПСДны, техникалык спецификацияларды жана келишимди изилдөө;
2. бардык участкторду кароо;
3. сезимтал зоналарды жана чектөөлөрдү аныктоо;
4. календардык графикти зарыл изилдөөлөр, макулдашуулар жана контролдук чекиттер менен салыштыруу;
5. колдонулуучу уруксаттарды аныктоо;
6. кооптуу жана сезимтал операциялардын тизмесин белгилөө;

7. талап кылынган адистердин курамын аныктоо;
8. контролдоо жана отчеттуулук формаларын тандоо.

4. Подрядчынын ПУОСС-КОсунун милдеттүү түзүмү

4.1. Титулдук бөлүк жана документти контролдоо

Титулдук бөлүктө төмөнкү маалыматтар көрсөтүлүүгө тийиш:

- кичи долбоордун жана келишимдин аталышы;
- подрядчынын аталышы;
- документ камтыган объекттер жана участоктор;
- редакциянын номери жана датасы;
- документти даярдаган жана текшерген адистер жөнүндө маалымат;
- документтин техникалык көзөмөл жана АРИС тарабынан каралышы жөнүндө маалымат;
- өзгөртүүлөр таблицасы.

Ар бир редакция өзүнчө идентификацияланууга тийиш.

Курулуш аянтчасында идентификацияланбаган ар башка версияларды бир учурда колдонууга жол берилбейт.

П1-1-таблица. Подрядчынын ПУОСС-КОсунун редакцияларын эсепке алуу

Редакция	Дата	Чыгаруунун же өзгөртүүнүн себеби	Даярдаган	Подрядчы тарабынан текшерген	Кароо макамы

4.2. Келишимдин көлөмү жана жумуш участоктору

Бул бөлүмдө подрядчынын келишимине кирген объекттердин жана жумуштардын гана кыскача мүнөздөмөсү берилет.

Төмөнкүлөр көрсөтүлүүгө тийиш:

- ар бир участоктун аталышы;
- каралган жумуш түрлөрү;
- болжолдуу мөөнөттөр жана жумуштардын узактыгы;
- кызматкерлердин максималдуу саны;
- субподрядчылар;
- техниканын негизги түрлөрү;
- жанаша жайгашкан иштеп жаткан объекттер;
- коомдук жана зыярат маршруттары;
- сезимтал маданий мурас объекттери.

ПСДдагы техникалык маалыматтарды толугу менен кайталап жазуу талап кылынбайт. Экологиялык жана социалдык чараларга таасир этүүчү маалыматтар бөлүп көрсөтүлүүгө тийиш.

4.3. Уюштуруу түзүмү

Бул бөлүмдө төмөнкү адамдар көрсөтүлгөн башкаруу схемасы берилет:

- курулуш аянтчасынын жетекчиси;
- экологиялык жана социалдык маселелер боюнча адис;
- ОТиТБ боюнча адис;
- маданий мурас үчүн жооптуу адам;
- өз ара аракеттенүү жана даттануулар үчүн жооптуу адам;
- калдыктар жана кооптуу материалдар үчүн жооптуу адам;
- биринчи жардам, өрт коопсуздугу жана өзгөчө кырдаалдар үчүн жооптуу адамдар;
- участоктордун жетекчилери;
- аларды алмаштыруучу адамдар.

Ар бир адам боюнча төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- кызмат орду;
- байланыш маалыматтары;
- квалификациясы;
- ыйгарым укуктары;
- алмаштыруу тартиби.
- Ошондой эле төмөнкү аракеттерди ким аткарууга укуктуу экени аныкталууга тийиш:
- кооптуу жумушту токтотуу;
- уруксат-нарядга кол коюу;

- шайкешсиздикти каттоо;
- инцидент жөнүндө АРИСке жана техникалык көзөмөлгө билдирүү;
- даттанууларды кабыл алуу;
- ички түзөтүүчү иш-аракеттин аткарылышын ырастоо.

4.4. Колдонулуучу талаптардын реестри

Подрядчы анын ПУОСС-КОсуна талаптары киргизилген документтердин тизмесин берүүгө тийиш.

Тизмеге төмөнкүлөр кирет:

- негизги ПУОСС;
- ПУКН;
- ОВКН;
- ПСД;
- техникалык спецификациялар;
- уруксаттар жана корутундулар;
- келишимдик талаптар;
- Кыргыз Республикасынын колдонулуучу ченемдери;
- Дүйнөлүк банктын талаптары.

Ар бир документ боюнча:

- ал кайсы жумуш түрлөрүн жөнгө сала тургандыгы;
- анын талаптары подрядчынын ПУОСС-КОсунун кайсы жеринде чагылдырылгандыгы көрсөтүлөт.

Бул бөлүмгө М-01–М-35 чараларынын колдонулуш матрицасы тиркелүүгө тийиш.

Ар бир чара боюнча төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- тиешелүү объект же участок;
- колдонулуучу жумуштун түрү;
- «колдонулат» же «колдонулбайт» макамы;
- колдонулбастыктын негиздемеси;
- чара конкреттештирилген ПУОСС-КОНун бөлүмү же подрядчынын башка документи;
- жооптуу адам;
- аткарылышын ырастоонун формасы.

Келишимдик көлөм, жумуштардын чек аралары, жумуш аткаруу ыкмалары же иш жүзүндөгү шарттар өзгөргөндө матрица актуалдаштырылууга тийиш

П1-2-таблица. ПУОСС чараларынын колдонулуш матрицасы

Чаранын коду	Объект/участок	Жумуштун түрү же тобокелдик	Макамы	Колдонулбастыктын негиздемеси	ПУОСС-КОНун бөлүмү/документ	Жооптуу адам	Ырастоо

4.5. Курулуш аянтчасын уюштуруу планы

Документке окумдуу схема же схемалардын топтому тиркелет.

Аларда төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- келишимдин чек аралары;
- активдүү жумушчу зоналар;
- сезимтал зоналар;
- тыюу салынган жана кирүү чектелген зоналар;
- маданий мурас объекттери;
- келүүчүлөрдүн жана зыяратчылардын колдонуудагы маршруттары;
- убактылуу айланып өтүүчү маршруттар;
- техниканын маршруттары;
- жүк түшүрүүчү жерлер;
- материалдардын кампалары;
- калдыктарды убактылуу топтоо жайлары;
- химиялык материалдарды сактоочу жерлер;
- убактылуу курулмалар;
- санитардык-тиричилик жайлары;
- өрт өчүрүү каражаттары;
- биринчи жардам көрсөтүү пункту;

- эвакуациялык жолдор;
- авариялык кирүү;
- колдонуудагы инженердик тармактар.

Эгерде жумуштар бири-биринен алыс жайгашкан объекттерде жүргүзүлсө, ар бир участок боюнча өзүнчө схемалар даярдалат.

4.6. Шарттарды жана сезимтал объекттерди сүрөттөө

Бул бөлүм негизги ПУОССтун 3-бөлүмүндө баяндалган шарттарды конкреттештирүүгө тийиш.

Подрядчы төмөнкүлөрдүн иш жүзүндөгү жайгашуусун аныктоого милдеттүү:

- тарыхый конструкциялардын;
- археологиялык жактан сезимтал зоналардын;
- аска беттеринин жана петроглифтердин;
- ыйык участкалардын;
- келүүчүлөр көп топтолгон зоналардын;
- кооптуу жантайыңкы жерлердин;
- үңкүр жана чектелүү мейкиндиктердин;
- дарактардын;
- коргоону талап кылган башка элементтердин.

Ар бир сезимтал объект үчүн төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- мүмкүн болгон таасир булагы;
- коргоо чарасы;
- контролдоо ыкмасы;
- жумуштарды токтотуу үчүн негиз.

4.7. Мобилизацияга жана жумуштарды баштоого чейинки шарттар

Бул бөлүмдө негизги ПУОССтун 5-бөлүмүндө каралган документтердин жана шарттардын тизмеси алардын макамы менен бирге берилет.

Подрядчы төмөнкүлөрдү көрсөтүүгө тийиш:

- кайсы документтер даярдалган;
- кайсы документтер кароодо турат;
- конкреттүү участок ачылганга чейин эмнелер даярдалышы керек;
- ким жооп берет;
- кандай мөөнөт белгиленген;
- даярдык кайсы документ менен ырасталат.

4.8. Экологиялык аспекттерди башкаруу

Бул бөлүмдө төмөнкү маселелер боюнча чаралар конкреттештирилет:

- чаң;
- ызы-чуу жана титирөө;
- суу жана агынды суулар;
- калдыктар;
- кооптуу материалдар;
- техникадан күйүүчү майдын жана майлардын агып чыгышын алдын алуу;
- төгүлүүлөрдү локалдаштыруу;
- топуракты коргоо;
- ресурстарды натыйжалуу пайдалануу;
- биоартүрдүүлүк;
- аймакты калыбына келтирүү.

Ар бир аспект боюнча төмөнкүлөр көрсөтүлүүгө тийиш:

- конкреттүү жерлер;
- колдонулуучу идиштер;
- маршруттар;
- кызмат көрсөтүүчүлөр;
- эсепке алуу формалары.

Калдыктар боюнча төмөнкү маалыматтар берилет:

- күтүлгөн калдыктардын түрлөрү;
- алардын пайда болуучу жерлери;
- бөлүп чогултуу ыкмасы;
- идиштердин түрү;
- убактылуу топтоо жайы;
- чыгаруунун жыштыгы;

- калдыктар өткөрүлүп берилүүчү уюм;
- өткөрүп берүүнү ырастоочу документтер.

4.9. Эмгекти коргоо жана коопсуздук

Бул бөлүм подрядчынын ОТиТБ планы менен шайкеш келүүгө жана төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

- негизги тобокелдиктерди баалоо;
- кызматкерлерди жумушка киргизүү тартиби;
- СИЗге карата талаптар;
- жабдууларды контролдоо;
- бийиктиктеги жумуштар;
- жантайыңкы жерлердеги жумуштар;
- үңкүр жана чектелүү мейкиндиктер;
- жер жумуштары;
- от колдонулуучу жана электр-техникалык жумуштар;
- жүк көтөрүүчү операциялар;
- биринчи жардам;
- медициналык камсыздоо;
- санитардык-тиричилик шарттары;
- өзгөчө кырдаалдарга жооп кайтаруу;
- кооптуу жумушту токтотуу тартиби.

4.10. Коомдук коопсуздук жана кирүү

Подрядчы төмөнкү маселелерди баяндоого тийиш:

- коомдук жана курулуш агымдарын бөлүү;
- тосмолорду орнотуу;
- коопсуз айланып өтүүчү маршруттар;
- кыймылы чектелген келүүчүлөрдүн кирүүсү;
- техниканын кыймылын башкаруу;
- белги берүүчүлөрдү колдонуу тартиби;
- чектөөлөр жөнүндө маалымат берүү;
- авариялык кирүүнү сактоо;
- НИАМК менен координация.

4.11. Маданий мурас

Бул бөлүм ПУКНды жана ОВКНды эске алуу менен даярдалууга жана төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

- сезимтал зоналардын картасы;
- атайын методиканы талап кылган операциялардын тизмеси;
- баштапкы абалды каттоого карата талаптар;
- уруксат-наряддарды тариздөө тартиби;
- милдеттүү контролдук чекиттер;
- жазууларды жүргүзүү тартиби;
- кокусунан табылган табылгаларга карата жол-жобо;
- жумуштарды токтотуу үчүн негиздер;
- профилдик адистерди тартуу тартиби;
- жыйынтыктоочу кароо тартиби.

Маданий мурас боюнча бөлүмдө төмөнкү принциптер түздөн-түз бекитилүүгө тийиш:

- минималдуу кийлигишүү;
- аныктыкты сактоо;
- кайтарымдуулук;
- визуалдык токтоолук;
- аймакты ыйык максатта пайдаланууну коргоо;
- визуалдык башаламандыктын топтолушуна жол бербөө.

Бөлүмдө ошондой эле төмөнкүлөр камтылууга тийиш:

- Маданият министрлигинин кароосун талап кылган операциялардын жана участоктордун тизмеси;
- ПУКНга, уруксат берүүчү документтерге жана ушул ПУОССтун 4-тиркемесине ылайык АРИСке, техникалык көзөмөлгө, НИАМКка жана ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарга билдирүү тартиби.

4.12. Эмгектик жана социалдык маселелер

Бул бөлүм төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

- кызматкерлерди жумушка расмий кабыл алуу тартиби;
- кызматкерлердин жашын текшерүү;

- балдар эмгегине жана мажбурлап иштетүүгө тыюу салуу;
- басмырлоого жол бербөө;
- Жүрүм-турум кодекси;
- СЭН/СДнын алдын алуу;
- кызматкерлердин даттанууларын кароо механизми;
- келүүчүлөр менен өз ара аракеттенүү тартиби;
- тартиптик чаралар;
- субподрядчыларды башкаруу.

4.13. Окутуу

Подрядчы төмөнкү маалыматтарды камтыган окутуу матрицасын берүүгө тийиш:

- окутуунун темасы;
- максаттуу топ;
- өткөрүү жыштыгы;
- инструктордун квалификациясы;
- каттоо формасы;
- талаптарды түшүнүүнү текшерүү ыкмасы.

П1-3-таблица. Окутуу матрицасы

Тема	Кызматкерлердин категориясы	Жумушка киргизүүгө чейин	Мезгилдүү кайталоо	Максаттуу нускама берүү	Ырастоо

4.14. Мониторинг жана отчеттуулук

Бул бөлүм төмөнкүлөрдү аныктоого тийиш:

- күнүмдүк контролду;
- жумалык биргелешкен кароолорду;
- сезимтал операцияларды контролдоону;
- инструменталдык өлчөөлөрдү;
- журналдарды жүргүзүүнү;
- шайкешсиздиктерди каттоону;
- инциденттер боюнча отчеттуулукту;
- даттанууларды эсепке алууну;
- айлык отчетту;
- жазууларды сактоо тартибин.

4.15. Өзгөртүүлөрдү башкаруу

Подрядчы төмөнкүлөр өзгөргөндө ПУОСС-КОНу кайра кароо тартибин белгилөөгө милдеттүү:

- долбоордук чечим;
- жумуш аткаруу ыкмасы;
- техника;
- жумуштардын чек аралары;
- график;
- субподрядчылардын курамы;
- кызматкерлердин саны;
- кирүү шарттары;
- аныкталган тобокелдиктер;
- уруксаттардын талаптары;
- инциденттин же даттануунун натыйжалары.

Өзгөртүү таасир эткен жумуштар документтерди жаңылоо зарылдыгы бааланганга чейин улантылбоого тийиш.

5. Подрядчынын ПУОСС-КОсунун толуктугун текшерүү

П1-4-таблица. Подрядчынын ПУОСС-КОсун кароо боюнча контролдук баракча

№	Талап кылынган бөлүм же тиркеме	Берилген	Жетиштүү конкреттештирилген	Эскертүү	Макамы
1	Жумуштардын көлөмү жана участоктор				
2	Уюштуруу түзүмү				
3	Курулуш аянтчасынын жана сезимтал зоналардын схемалары				
4	Уруксаттардын реестри				
5	Экологиялык чаралар				
6	ОТиТБ жана өзгөчө кырдаалдар				
7	Маданий мурас				
8	Кирүү жана коомдук коопсуздук				
9	Даттануулар жана Жүрүм-турум кодекси				
10	Мониторинг жана отчеттуулук				

Кароо учурунда төмөнкү макамдар колдонулат:

- «кабыл алынды»;
- «шарттар менен кабыл алынды»;
- «кайра иштеп чыгуу талап кылынат»;
- «негиздемеси менен колдонулбайт».

2-ТИРКЕМЕ. МААЛЫМАТТЫК ТАКТАЛАРГА ЖАНА БЕЛГИЛЕРГЕ КАРАТА ТАЛАПТАР

1. Тиркеменин максаты

Бул тиркеме подрядчы тарабынан жумуштар башталганга чейин жана курулуштун жүрүшүндө жайгаштырылуучу кичи долбоордун маалыматтык баннерине, маалыматтык такталарга жана убактылуу белгилерге карата минималдуу талаптарды белгилейт.

Анын максаты төмөнкү жактарга түшүнүктүү жана өз убагында маалымат берүүнү камсыз кылуу болуп саналат:

- келүүчүлөргө;
- зыяратчыларга;
- НИАМКтын кызматкерлерине;
- жергиликтүү калкка;
- аймактын башка пайдалануучуларына.

Маалыматтык материалдар физикалык коопсуздук чараларын алмаштырбайт.

Кооптуу зоналар туруктуу тосмолор менен тосулууга, ал эми коопсуз маршруттар эскертүүчү белгилердин болушуна карабастан уюштурулууга тийиш.

2. Жалпы талаптар

Подрядчы тиешелүү участка токто жумуштар башталганга чейин маалыматтык такталарды жана убактылуу белгилерди орнотот.

Алардын мазмуну, орнотула турган жерлери жана дизайны АРИС, НИАМК жана техникалык көзөмөл менен макулдашылууга тийиш.

Маалыматтык такталар жана белгилер:

- жумуштардын иш жүзүндөгү чек араларына, графигине жана шарттарына ылайык келүүгө;
- жакшы көрүнүүгө жана оңой окулууга;
- жарактуу жана актуалдуу абалда кармалууга;
- келүүчүлөрдүн кыймылына тоскоол болбоого;
- авариялык кирүүгө тоскоолдук жаратпоого тийиш.
- Маалыматтык такталар жана белгилер объекттин визуалдык бүтүндүгүн начарлатпоого тийиш.
- Аларды өзүнчө уруксатсыз төмөнкү беттерге бекитүүгө жол берилбейт:
- тарыхый беттерге;
- археологиялык объекттерге;
- аска беттерине;
- башка корголуучу беттерге.

3. Маалыматтык материалдардын мазмуну

Маалыматтык материалдар алардын жайгашкан жерине жана максатына жараша төмөнкү маалыматтарды камтууга тийиш:

- кичи долбоордун жана заказчынын аталышы;
- подрядчынын аталышы жана курулуш аянтчасындагы жооптуу адамдын байланыш маалыматтары;
- жумуштардын мөөнөттөрү жана графиги;
- келүүчүлөр үчүн негизги коопсуздук чаралары;
- убактылуу айланып өтүүчү маршруттар жана кирүү чектелген зоналар;
- даттанууларды кароо механизми жөнүндө маалымат жана АРИСтун Кайтарым байланыш механизминин байланыш маалыматтары;
- жумушчу зоналарга кирүүгө тыюу салуу жана зарыл болгон учурда башка эскертүүчү белгилер.

Белгилер түшүнүктүү жана контрасттуу болууга, ошондой эле маалыматты кабыл алууга ыңгайлуу бийиктикте жайгаштырылууга тийиш.

Колдонулуучу учурларда ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын муктаждыктары эске алынууга тийиш.

Маршруттар, чектөөлөр жана байланыш маалыматтары жөнүндө маалымат кеминде кыргыз жана орус тилдеринде берилүүгө тийиш.

4. Кичи долбоордун маалыматтык баннеринин үлгүсү

Кичи долбоордун маалыматтык баннери негизги кире бериштин жанына же АРИС, НИАМК жана техникалык көзөмөл менен макулдашылган башка жерге орнотулат.

Баннер даярдалганга чейин подрядчы анда каралган бардык талааларды толтуруп, акыркы мазмунун АРИС менен макулдашууга тийиш.

АРИСтун Кайтарым байланыш механизминин байланыш маалыматтарынын актуалдуулугу текшерилүүгө тийиш.

П 2-1-сүрөт. Кичи долбоордун маалыматтык баннеринин үлгүсү.

Маалыматтык баннердин үлгүсү

1000 мм

500 мм	 КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА КООМЧУЛУКТУ ӨНҮКТҮРҮҮ ЖАНА ИНВЕСТИЦИЯЛОО АГЕНТТИГИ (АРИС) ОШ ОБЛАСТЫНДА ЖАНА ОШ ШААРЫНДА РЕГИОНДУК ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮКТҮРҮҮ ДОЛБООРУ Долбоордун аталышы: Долбоордун жалпы сумма: Коомчулуктун салымы: Аяктоо күнү: Подряддык уюм: Объектти эксплуатациялоого жооптуу тарап: Долбоорду ишке ашыруунун жүрүшү боюнча бардык суроолор боюнча кайрылуу үчүн МОС АРИС: + 996 (770) 700-522 (WhatsApp); + 996 (550) 700-522 (моб.) e-mail: bfm@aris.kg онлайн-платформа АРИС: www.op.aris.kg
--------	---

3-ТИРКЕМЕ. УРУКСАТТАРДЫН, МАКУЛДАШУУЛАРДЫН ЖАНА МИЛДЕТТҮҮ ДОКУМЕНТТЕРДИН РЕЕСТРИ

1. Тиркеменин максаты

Бул тиркеме милдеттүү документ жок болгон учурда жумуштардын башталышына жол бербөө жана заказчынын, подрядчынын, техникалык көзөмөлдүн жана мамлекеттик органдардын ортосунда жоопкерчиликти бөлүштүрүүдөгү түшүнүксүздүктү жоюу үчүн арналган.

Кичи долбоордун алкагында ар кандай макамдагы документтер колдонулат. Мамлекеттик уруксат, долбоордук макулдашуу, калдыктарды өткөрүп берүү жөнүндө келишим, ППР жана ички уруксат-наряд бири-бирин алмаштыра албайт.

Реестр төмөнкүлөрдү аныктоого мүмкүндүк берет:

- кайсы документ талап кылынарын;
- документ кайсы объектке жана жумуштун түрүнө тиешелүү экенин;
- аны алуу үчүн ким жооп берерин;
- документти ким берерин же макулдаша турганын;
- документ качан алынганын;
- анын колдонуу мөөнөтүн;
- документ кандай шарттарды камтыганын;
- бул шарттар аткарылган-аткарылбаганын;
- документти качан жаңылоо талап кылынарын.

2. Документтердин категориялары

Реестр төмөнкү документтерди камтууга тийиш:

1. мамлекеттик уруксаттарды, корутундуларды жана макулдашууларды;
2. подрядчынын ишине тиешелүү уруксаттарды жана лицензияларды;
3. калдыктар жана кооптуу материалдар боюнча документтерди;
4. долбоордук жана келишимдик макулдашууларды;
5. подрядчынын ПУОСС-КОсун жана кошумча пландарды;
6. ППРлерди жана атайын методикаларды;
7. уруксат-наряддарды;
8. мамлекеттик органдардын жана техникалык көзөмөлдүн көрсөтмөлөрүн;
9. даярдык жана контролдук чекиттер боюнча актыларды;
10. этаптардын жабылышы жөнүндө документтерди.

Документтин реестрге киргизилиши аны алуу милдети автоматтык түрдө подрядчыга жүктөлөт дегенди билдирбейт. Жооптуу тарап мыйзамдар жана келишим менен аныкталат.

3. Реестрди жүргүзүү

Реестр мобилизацияга чейин түзүлөт жана жумасына кеминде бир жолу, ошондой эле төмөнкү учурларда жаңыланат:

- жаңы документ алынганда;
- долбоор өзгөргөндө;
- жаңы участок ачылганда;
- жаңы субподрядчы тартылганда;
- уруксаттын мөөнөтү узартылганда же аяктаганда;
- көрсөтмө берилгенде;
- жумуш аткаруу ыкмасы өзгөргөндө.

Документтердин түп нускалары же күбөлөндүрүлгөн көчүрмөлөрү белгиленген жерде сакталууга тийиш.

Курулуш аянтчасында аткарылып жаткан жумуштарга түздөн-түз тиешелүү документтер жеткиликтүү болууга тийиш.

4. Документтердин макамдары

Төмөнкү макамдар колдонулат:

- колдонууда;
- кароодо;
- жумуштар башталганга чейин талап кылынат;
- мөөнөтүн узартуу талап кылынат;
- жаңылоо талап кылынат;
- колдонулушу токтотулган;
- мөөнөтү аяктаган;
- жабылган;
- негиздемеси менен колдонулбайт.

Колдонулуучу документтин макамы «талап кылынат», «мөөнөтү аяктаган» же «колдонулушу токтотулган» болсо, же документ иш жүзүндөгү жумуш аткаруу ыкмасына жана участкокко туура келбесе, жумуштар башталбоого тийиш.

ПЗ-1-таблица. Уруксаттардын, макулдашуулардын жана милдеттүү документтердин реестри

№	Документ	Категория	Объект жана жумуштун түрү	Жооптуу тарап	Ким тарабынан берилген же макулдашылган	Дата	Колдонуу мөөнөтү	Негизги шарттар	Шарттардын макамы	Сакталган жери	Талап кылынган иш-аракет

5. Документтин шарттарын текшерүү

Документтин болушу өз алдынча жетиштүү болуп саналбайт. Подрядчы жана техникалык көзөмөл анда камтылган шарттарды текшерүүгө тийиш.

Эгерде уруксатта төмөнкүлөр боюнча чектөөлөр белгиленсе:

- аймак;
- жумуштардын тереңдиги;
- жумуш аткаруу ыкмасы;
- жумуштарды аткаруу убактысы;
- колдонулуучу материалдар;
- адистин катышуусу;
- документтештирүү тартиби;
- жумуштарды аткаруу мөөнөтү,

бул чектөөлөр подрядчынын ПУОСС-КОсуна, ППРге, атайын методикага жана календардык графикке киргизилүүгө тийиш.

6. Өзгөртүүлөрдү контролдоо

Долбоор өзгөргөн учурда подрядчы мурда берилген документтердин колдонуудагы бойдон калганын аныктоого тийиш.

Эгерде жаңы жумуш аткаруу ыкмасы же жумуштардын жаңы чек арасы колдонуудагы уруксатта камтылбаса, жумуштар автоматтык түрдө улантылбоого тийиш.

ПЗ-2-таблица. Жумуштар өзгөргөн учурда уруксат берүүчү документтерди текшерүү

Өзгөртүү	Таасир тийген документтер	Жаңы уруксат же жаңылоо талап кылынабы	Жооптуу тараптын чечими	Жабылган күнү

4-ТИРКЕМЕ. КОКУСУНАН ТАБЫЛГАН ТАБЫЛГАГА ЖООП КАЙТАРУУ ЖОЛ-ЖОБОСУ

1. Максаты жана колдонуу чөйрөсү

Бул жол-жобо маданий мурас объекттеринин сакталышын камсыз кылуу жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын, Дүйнөлүк банктын «Маданий мурас» аттуу 8-социалдык-экологиялык стандартынын (СЭС 8), ПУКНдын, ОВКНдын жана ушул ПУОССтун талаптарын сактоо максатында иштелип чыккан.

Жол-жобо кичи долбоорду ишке ашырууга катышкан ар бир подрядчы, анын субподрядчылары, жеткирүүчүлөрү, айдоочулары, кызматкерлери жана башка адамдар тарабынан археологиялык, тарыхый, маданий, илимий же диний баалуулукка ээ болушу мүмкүн болгон объекттер кокусунан табылган учурда милдеттүү түрдө колдонулат.

2. Кокусунан табылган табылга деп эмнелер эсептелет

Кокусунан табылган табылгаларга төмөнкүлөр кириши мүмкүн:

- археологиялык артефакттар, керамиканын, айнектин, металлдын, жыгачтын же иштетилген таштын сыныктары;
- пайдубалдардын, дубалдардын, таш кыналмалардын, жолдордун, каналдардын, очоктордун же башка курулмалардын калдыктары;
- түсү, түзүлүшү же курамы боюнча айланадагы топурактан айырмаланган маданий катмар;
- жазуулар, белгилер, чегилген сүрөттөр, петроглифтер жана диний же сыйынуу максатындагы буюмдар;
- адамдын сөөк калдыктары, көмүлгөн жайлар же айрым сөөктөр;
- келип чыгышын подрядчынын кызматкерлери ишенимдүү аныктай албаган башка өзгөчө буюмдар же түзүлүштөр.

3. Жооп кайтаруунун этап-этабы менен аткарылуучу жол-жобосу

1-кадам. Жумуштарды токтоосуз токтотуу

Жооптуу адамдар: табылган объектти байкаган ар кандай адам.

Төмөнкү аракеттер аткарылууга тийиш:

- табылган жерден кеминде 10 метр радиустагы бардык жумуштарды токтоосуз токтотуу;
- топуракты же материалдарды кошумча жылдырбастан техниканы токтотуу;
- табылган объектке тийбөө, аны жылдырбоо, тазалабоо жана алып чыкпоо;
- табылган жерди белгилөө жана түздөн-түз жетекчиге билдирүү.

Жумуштар токтотулган баштапкы зона кеминде 10 метр радиуста белгиленет.

Табылгалардын мүнөзүн жана маданий катмардын мүмкүн болгон жайылышын эске алуу менен бул зона техникалык көзөмөл, археолог, маданий мурас боюнча адис же ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан кеңейтилиши мүмкүн.

2-кадам. Билдирүү

Жооптуу адамдар: участоктун жетекчиси же подрядчы тарабынан дайындалган башка жооптуу адам.

Төмөнкү аракеттер аткарылууга тийиш:

- курулуш аянтчасынын жетекчисине жана подрядчынын маданий мурас боюнча жооптуу адамына билдирүү;
- техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКка токтоосуз билдирүү;
- табылган датаны, убакытты, участокту, аткарылып жаткан жумуштун түрүн, кыскача сүрөттөмөнү жана көрүлгөн чаралар жөнүндө маалыматты берүү.

3-кадам. Участокту убактылуу коргоо

Төмөнкү аракеттер аткарылууга тийиш:

- убактылуу тосмо жана эскертүүчү белги орнотуу;
- техниканын кыймылын жана бөтөн адамдардын кирүүсүн токтотуу;
- зонаны көзөмөлдөө жана кайтаруу үчүн жооптуу адамды дайындоо;
- корголуучу зонадан топурактын, конструкциялардын жана материалдардын жылдырылышына жол бербөө.

Табылган объектти уруксатсыз алып чыгууга, жууга, бөлүктөргө ажыратууга, үчүнчү жактарга берүүгө же анын так жайгашкан жерин жарыялоого тыюу салынат.

Коргоо чаралары табылган объектке физикалык кийлигишүүнү камтыбоого тийиш.

4-кадам. Табылган объектти документтештирүү

Төмөнкү аракеттер аткарылууга тийиш:

- кокусунан табылган табылганы каттоо формасын толтуруу;
- табылган датаны, так убакытты, объектти, участокту жана табылга аныкталган жагдайларды каттоо;
- табылган жердин жалпы көрүнүшүн жана табылган объектти бир нече коопсуз ракурстан сүрөткө тартуу;
- GPS координаттарын же участоктун планына карата так жайгашкан жерин белгилөө;

- жумуштар токтотулган зонанын чек араларын, көрүлгөн коргоо чараларын жана билдирүү алган адамдарды көрсөтүү.

5-кадам. Ыйгарым укуктуу мамлекеттик органга билдирүү

АРИС алгачкы маалыматты алгандан кийин Кыргыз Республикасынын Маданият министрлигине жана колдонулушуна жараша тиешелүү жергиликтүү органдарга мыйзамдарда, уруксат берүүчү документтерде жана ПУКНда белгиленген тартипте жана мөөнөттөрдө жазуу жүзүндөгү билдирүүнү токтоосуз жөнөтүүнү камсыз кылат.

Подрядчы төмөнкүлөрдү берет:

- табылган объектти каттоо формасын;
- схеманы;
- сүрөттөрдү;
- башка колдо болгон маалыматтарды.

Подрядчы ошондой эле ыйгарым укуктуу өкүлдөрдүн табылган жерге кирүүсүн камсыз кылат.

6-кадам. Андан аркы аракеттер жөнүндө чечим кабыл алуу

Чечим колдонулушуна жараша профилдик адистерди тартуу менен ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан кабыл алынат.

Мүмкүн болгон чаралар төмөнкүлөрдү камтыйт:

1. табылга маданий баалуулукка ээ эмес деп аныкталса, жумуштарды кайра баштоого уруксат берүү;
2. кошумча текшерүү же археологиялык изилдөө жүргүзүү;
3. объектти убактылуу консервациялоо же корголуучу зонаны кеңейтүү;
4. жумуш аткаруу ыкмасын, маршрутту, чек араларды же долбоордук чечимди өзгөртүү;
5. табылган объектти алып чыгуу жана музейге, архивге же адистештирилген мекемеге өткөрүп

берүү;

6. объектти табылган жеринде сактоо жана кошумча чектөөлөрдү белгилөө.

7-кадам. Жумуштарды кайра баштоо

Жумуштарды компетенттүү органдын расмий жазуу жүзүндөгү чечими алынгандан жана белгиленген бардык чаралар аткарылгандан кийин гана кайра баштоого жол берилет.

Чечим төмөнкү документтерде катталууга тийиш:

- жумуштарды жүргүзүү журналында;
- маданий мурас объекттеринин абалы жана корголушу боюнча күнүмдүк журналда;
- жумуштарды токтотуу жана кайра баштоо реестринде.

Оозеки көрсөтмө жумуштарды кайра баштоо үчүн жетиштүү негиз болуп саналбайт.

4. Адамдын сөөк калдыктары табылган учурдагы өзгөчө тартип

Адамдын сөөк калдыктары же көмүлгөн жай болушу мүмкүн болгон объект табылган учурда:

- жумуштар токтоосуз токтотулат;
- зона тосулат жана кайтарууга алынат;
- сөөк калдыктары жылдырылбайт жана кошумча ачылбайт;
- подрядчы техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКка токтоосуз билдирет;
- АРИС компетенттүү мамлекеттик органдарга билдирүүнү уюштурат.

Подрядчынын кызматкерлери сөөк калдыктарын өз алдынча алып чыгууга, жылдырууга же кайра көмүүгө укуксуз.

5. Жол-жобону ишке ашыруунун негизги принциптери

- жол-жобо киришүүчү нускамага жана жер жана демонтаждоо жумуштарынын алдындагы максаттуу нускама берүүлөргө киргизилет;
- курулуш аянтчасында кыскача эскертме, актуалдуу байланыш маалыматтары жана кокусунан табылган табылганы каттоо формасы туруктуу болууга тийиш;
- ар бир табылга маданий мурас объекттеринин абалы жана корголушу боюнча күнүмдүк журналда, инциденттер жана билдирүүлөр журналында жана подрядчынын айлык отчетунда чагылдырылат;
- жол-жобону сактабоо кесепеттерине жараша олуттуу же критикалык шайкешсиздик катары каралат.

П4-1-таблица. Кокусунан табылган табылга аныкталган учурдагы аракеттердин кыскача ырааттуулугу

Кадам	Аракет
1. Жумуштарды токтотуу	Жумуштарды кеминде 10 метр радиуста токтотуу; табылгага тийбөө жана аны жылдырбоо.
2. Билдирүү	Участоктун жетекчисине, техникалык көзөмөлгө, АРИСке жана НИАМКка билдирүү.
3. Зонаны коргоо	Участокту тосуу, кирүүнү чектөө жана жооптуу адамды дайындоо.
4. Документтештирүү	Форманы толтуруу, фотофиксация жүргүзүү жана планга же координаттарга байланыштыруу.
5. Мамлекеттик органга билдирүү	АРИС алгачкы маалыматты алгандан кийин мыйзамдарда, уруксат берүүчү документтерде жана ПУКНда белгиленген тартипте жана мөөнөттөрдө Маданият министрлигине жана

Кадам	Аракет
	колдонулушуна жараша тиешелүү жергиликтүү органдарга жазуу жүзүндө токтоосуз билдирүүнү камсыз кылат.
6. Чечим	Компетенттүү орган табылгалардын макамын жана андан аркы чараларды аныктайт.
7. Жумуштарды кайра баштоо	Жумуштарды жазуу жүзүндөгү чечим алынгандан жана белгиленген шарттар аткарылгандан кийин гана улантуу.

П 4-2-таблица. Кокусунан табылган табылганы каттоо формасы

Маалыматтар	Толтурулуучу маалымат
Каттоо номери	
Табылган дата жана убакыт	
Объект жана участок	
Координаттар же планга карата жайгашкан жери	
Аткарылып жаткан жумуштун түрү	
Табылган объектти аныктаган адам	
Чечмелөөсүз фактылык сүрөттөмө	
Жумуштар токтотулган баштапкы радиус	
Тосуу жана коргоо боюнча көрүлгөн чаралар	
Фотофиксация жана схема	
Кимге жана качан билдирилди	
Подрядчы тарабынан материалдардын АРИСке берилген датасы жана убактысы	
Маданият министрлигине жана колдонулушуна жараша башка органдарга билдирилген дата жана билдирүү ыкмасы — АРИС тарабынан толтурулат	
Компетенттүү органдын чечими	
Жумуштарды кайра баштоо шарттары	
Жумуштарды кайра баштоо датасы жана негизи	
Жооптуу адамдардын кол тамгалары	

5-ТИРКЕМЕ. АСБЕСТ КАМТЫГАН МАТЕРИАЛДАРДЫ БАШКАРУУ ПЛАНЫ

1. Колдонуу чөйрөсү

Ушул Асбест камтыган материалдарды башкаруу планы (ПУАСМ) кичи долбоордун алкагында аткарылуучу бардык курулуш, оңдоо жана реконструкциялоо жумуштарына, ошондой эле жумуштарды аткарууга байланыштуу жана жайгашкан участкаларга карата колдонулат.

Подрядчы курулуш аянтчаларында жана аларга жана жайгашкан участкалардо ПУАСМдын талаптарынын сакталышы, анын ичинде асбест камтыган материалдар жана калдыктар менен коопсуз иштөө, аларды чогултуу, убактылуу сактоо, ташуу жана өткөрүп берүү үчүн жоопкерчилик тартат.

План ырасталган АСМ табылганда, ошондой эле сырткы көрүнүшү, эскилиги же колдонуу багыты боюнча курамында асбест болушу мүмкүн болгон курамы белгисиз материалдар табылганда колдонулат. Курамы аныкталганга чейин мындай материалдар АСМ болушу мүмкүн деп шектелген материалдар катары каралат.

2. АСМ табылган учурдагы шашылыш чаралар

АСМ же шектүү материал табылган учурда подрядчы төмөнкү чараларды токтоосуз көрүүгө милдеттүү:

- табылган жерден кеминде 5 метр радиустагы бардык жумуштарды токтотууга;
- кызматкерлерди кооптуу зонадан эвакуациялоого;
- сигналдык тасманы, тосмолорду жана эскертүүчү белгилерди колдонуу менен участкага кирүүнү чектөөгө;
- келүүчүлөрдүн, зыяратчылардын жана башка бөтөн адамдардын бул жерде болушуна жол бербөөгө;
- подрядчынын жооптуу адистерине, техникалык көзөмөлгө жана АРИСтун экологиялык жана социалдык маселелер боюнча адистерине билдирүүгө;
- участкага текшерүүнү жана андан аркы аракеттердин тартибин аныктоону уюштурууга.

3. Зарыл жабдуулар

АСМ менен коопсуз иштөө үчүн подрядчы төмөнкү каражаттардын болушун камсыз кылууга тийиш: сигналдык тасмалардын, тосмолордун жана эскертүүчү тактайчалардын;

- күрөктөрдүн жана башка кол шаймандарынын;
- суу булагынын жана суу бүркүүчү саптамасы бар шлангдын;
- суу куюлган идиштердин жана чүпүрөктөрдүн;
- калдыктарды кош таңгактоо үчүн бекем полиэтилен баштыктардын же башка бекем жана герметикалык таңгактын;
- тиешелүү маркировкасы бар герметикалык контейнерлердин же металл бөчкөлөрдүн.

4. Жеке коргонуу каражаттары

АСМ менен иштөөгө тартылган кызматкерлер төмөнкү жеке коргонуу каражаттары менен камсыз кылынууга тийиш:

- капюшону бар бир жолу колдонулуучу коргоочу комбинезондор;
- жабык бут кийим же боосу жок ботинкалар;
- бекем резина кол каптар;
- зарыл болгон учурда — тиешелүү коргоо классына ээ респираторлор.
- АСМ бар участкалардо тамеки тартууга, тамак-аш жана суусундук ичүүгө тыюу салынат.

5. Асбест камтыган материалдар менен иштөө тартиби

5.1. АСМдин аз көлөмүн алып салуу

АСМдин чектелген көлөмү табылган учурда төмөнкү аракеттер аткарылууга тийиш:

- көзгө көрүнгөн бардык сыныктардын жайгашкан жерлерин аныктоо;
- чандын таралышын алдын алуу үчүн материалды этияттык менен суу чачып нымдоо;
- АСМди кол менен же күрөктөрдү колдонуу менен чогултуп, кош кабаттуу бекем полиэтилен таңгакка же бекитилген методикада каралган башка герметикалык таңгакка салуу;
- булганган топуракты кол менен алып, асбест калдыктары үчүн арналган контейнерлерге салуу;
- бардык баштыктарга жана контейнерлерге эскертүүчү маркировка коюу;
- контейнерлер толгондон кийин аларды герметикалык түрдө жабуу.

Жумуштар аяктагандан кийин колдонулган жабдуулар нымдуу чүпүрөк менен тазаланат, ал эми колдонулган материалдар, чүпүрөктөр жана бир жолу колдонулуучу жеке коргонуу каражаттары асбест камтыган калдыктар катары өткөрүлүп берилет.

5.2. АСМ менен булганган топуракты алып салуу

Топурак АСМдин сыныктары менен булганган учурда төмөнкү аракеттер аткарылууга тийиш:

- участкага алдын ала нымдоо;
- булганган топуракты кеминде 300 мм тереңдикке чейин кол менен алып салуу;
- алынган материалды убактылуу ачык жерде жыйнабастан, түздөн-түз асбест калдыктары үчүн арналган контейнерлерге салуу;
- АСМ калдыктары жок экендиги ырасталгандан кийин таза топурак менен кайра толтуруу.

Алып салуунун иш жүзүндөгү тереңдиги жана чек аралары көзгө көрүнгөн сыныктардын жана булгануунун жайылышына жараша такталат. Зарыл болгон учурда булганган топурак таза катмарга жеткенге чейин андан да терең алынып салынат.

6. АСМди утилдештирүү

Асбест камтыган материалдар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына ылайык кооптуу калдыктарды жайгаштыруучу адистештирилген объектке же расмий түрдө макулдашылган башка жерге өткөрүлүп берилүүгө тийиш.

Подрядчы төмөнкүлөргө милдеттүү:

- жабылган жана маркировкаланган контейнерлердин коопсуз ташылышын камсыз кылууга;
- калдыктарды кабыл алуу жана жайгаштыруу шарттарын кабыл алуучу объектти эксплуатациялоочу уюм менен макулдашууга;
- калдыктардын өткөрүлгөндүгүн же жайгаштырылгандыгын ырастоочу документтерди алууга;
- эгерде макулдашылган жайгаштыруу схемасында контейнерлерди калыңдыгы кеминде 250 мм болгон топурак же чопо катмары менен изоляциялоо каралса, бул шарттын кабыл алуучу уюм тарабынан же анын көзөмөлү алдында аткарылышын камсыз кылууга.

Подрядчынын АСМди көмүүчү жерди өз алдынча аныктоосуна жана калдыктарды курулуш аянтчасынын аймагында жайгаштыруусуна тыюу салынат.

7. Персоналды санитардык тазалоо

Жумуштар аяктагандан кийин кызматкерлер төмөнкү аракеттерди аткарууга милдеттүү:

бут кийимди нымдуу чүпүрөк менен тазалоого;

- бир жолу колдонулуучу жеке коргонуу каражаттарын булганган тарабын ичине каратып, этияттык менен чечүүгө;
- колдонулган жеке коргонуу каражаттарын жана чүпүрөктөрдү герметикалык баштыктарга салууга;
- бир жолу колдонулуучу респираторлор колдонулган болсо, аларды кооптуу калдыктар катары өткөрүп берүүгө;
- жумушчу зонадан чыгар алдында колдорун жана дененин ачык жерлерин жакшылап жууга.

8. Контролдоо жана документтештирүү

АСМ менен иштөө боюнча жумуштар подрядчынын жооптуу адистеринин контролу алдында жүргүзүлөт жана техникалык көзөмөл тарабынан текшерилет. АРИС ПУАСМдын талаптарынын аткарылышына жалпы контроль жүргүзөт.

Жумуштар аяктагандан кийин подрядчы төмөнкүлөргө милдеттүү:

- аймакты визуалдык кароодон өткөрүүгө;
- участка тазалоо жөнүндө акт түзүүгө;
- тазалоо процессинин жана натыйжаларынын фотофиксациясы менен отчетту АРИСке берүүгө;
- калдыктардын өткөрүлүп берилгендигин ырастоочу документтерди тиркөөгө.

9. Окутуу жана маалымдоо

Зарыл болгон учурда экологиялык жана социалдык маселелер боюнча адистер подрядчынын кызматкерлерин окутууну уюштурушат.

Окутуу төмөнкү маселелерди камтууга тийиш:

- асбесттин ден соолукка тийгизген таасиринин тобокелдиктери жөнүндө маалыматты;
- АСМ менен коопсуз иштөө талаптарын;
- ПУАСМды ишке ашыруу тартибин;
- аймакты тазалоо жана калдыктарды өткөрүп берүү жол-жоболорун;
- кызматкерлерге жана келүүчүлөргө таасир тийгизүүнүн алдын алуу чараларын.

10. Каржылоо

ПУАСМды ишке ашырууга байланыштуу бардык чыгымдар, анын ичинде жеке коргонуу каражаттары менен камсыз кылуу, АСМди чогултуу, таңактоо, ташуу, убактылуу сактоо, кызматкерлерди окутуу жана материалдарды өткөрүп берүү боюнча чыгымдар подрядчы тарабынан курулуш жумуштарынын наркында каралууга тийиш.

П5-1-таблица. Асбест камтыган материалдар менен иштөөгө карата негизги талаптар

Элемент	Талап
Алдын ала кароо	Эски жабууларды, түтүктөрдү, чатыр жана жылуулоочу элементтерди демонтаждоого чейин подрядчы шектүү материалдардын болушун текшерет.
Жумуштарды токтотуу	Шектүү материал табылганда текшерүү жүргүзүлүп, андан аркы аракеттер аныкталганга чейин жумуштар кеминде 5 метр радиуста токтотулат.
Кируүнү чектөө	Участок тосулат, кызматкерлер чыгарылат, келүүчүлөрдүн жана башка бөтөн адамдардын кирүүсүнө жол берилбейт.
Чанды контролдоо	Материал нымдалат; кургак тазалоого, үйлөтүп тазалоого жана контролсуз майдалоого тыюу салынат.
Жеке коргонуу каражаттары	Бир жолу колдонулуучу коргоочу кийим, жабык бут кийим, кол каптар жана тобокелдиктин деңгээлине ылайык респираторлор колдонулат.

Элемент	Талап
АСМдин аз көлөмү	Материал кол менен чогултулат, бекем баштыктарга же герметикалык контейнерлерге салынып, маркировкаланат.
Булганган топурак	Топурак нымдалып, убактылуу ачык жерде жыйналбастан, кеминде 300 мм тереңдикке чейин кол менен алынып салынат.
Калдыктарды өткөрүп берүү	АСМ документтик ырастоо менен адистештирилген же расмий түрдө макулдашылган объектке өткөрүлүп берилет.
Санитардык тазалоо	Шаймандар жана бут кийим нымдуу ыкма менен тазаланат; колдонулган жеке коргонуу каражаттары жана чүпүрөктөр булганган калдыктар катары таңгакталат.
Документтештирүү	Тазалоо актысы, фотоотчет жана калдыктарды өткөрүп берүү документтери даярдалат.
Каржылоо	Бардык чыгымдар подрядчы тарабынан жумуштардын наркына киргизилет.

6-ТИРКЕМЕ. СЕЗИМТАЛ ЖУМУШТАР ҮЧҮН АТАЙЫН МЕТОДИКА ЖАНА УРУКСАТ-НАРЯД

1. Тиркеменин максаты

Бул тиркеме маданий мураска, келүүчүлөрдүн коопсуздугуна, жантайыңкы жерлердин туруктуулугуна, үңкүр объекттерине же башка сезимтал элементтерге таасир тийгизиши мүмкүн болгон операцияларды пландаштыруунун, аларга уруксат берүүнүн, контролдоонун жана жабуунун күчөтүлгөн тартибин белгилейт.

Анын максаты мындай операциянын кадимки курулуш жумушу катары каралбашын жана жалпы ППРдин негизинде гана башталбашын камсыз кылуу болуп саналат.

Атайын методика операция кандайча аткарыларын баяндайт. Уруксат-наряд операция башталганга чейин каралган бардык шарттар иш жүзүндө аткарылгандыгын ырастайт.

2. Атайын методиканы талап кылган операциялар

Атайын методика, атап айтканда, төмөнкү операциялар үчүн даярдалат:

- сезимтал зонадагы жер жумуштары;
- сакталып калуучу конструкциялардын жанындагы демонтаждоо;
- бургулоо жана анкер орнотуу;
- сокку уруучу жана титирөөчү жумуштар;
- аска беттеринин жана петроглифтердин жанындагы жумуштар;
- тарыхый материалдарга кийлигишүү;
- нымдуулук режимине таасир тийгизүүчү гидроизоляция жана дренаж жумуштары;
- маданий мурас объекттеринин жанында курулуш секилерин жана убактылуу бекиткичтерди орнотуу;
- жантайыңкы жерлердеги жумуштар;
- Үңкүр музейиндеги жумуштар;
- чектелүү мейкиндиктердеги жумуштар;
- маанилүү маршрутту убактылуу жабуу;
- авариялык стабилдештирүү;
- ПУКН, ОВКН, техникалык көзөмөл же профилдик адис тарабынан аныкталган башка операциялар.

3. Атайын методиканын мазмуну

П 6-1-таблица. Атайын методиканын минималдуу мазмуну

Бөлүм	Мазмуну
Операцияны идентификациялоо	Объект, участок, чек аралар, жумуштун түрү жана даталар.
Негиз	ПСД, ПУКН, ОВКН, чиймелер жана уруксаттар.
Баштапкы абал	Сүрөттөмө, схема, жаракалар, бузулуулар жана сүрөттөр.
Сезимтал элементтер	Маданий мурас объекттери, жабуулар, аска беттери, маршруттар жана инженердик тармактар.
Жумуштардын көлөмү	Кийлигишүүнүн так көлөмү жана чектери.
Ырааттуулук	Даярдоодон калыбына келтирүүгө чейинки этап-этабы менен баяндоо.
Техника жана шаймандар	Түрү, массасы, кубаттуулугу, колдонуу ыкмасы жана чектөөлөрү.
Материалдар	Курамы, шайкештиги, сактоо жана даярдоо жери.
Кызматкерлер	Жетекчи, квалификациялуу кызматкерлер жана профилдик адистер.
Тобокелдиктер	Экологиялык, социалдык, ОТиТБ тобокелдиктери жана маданий мурас үчүн тобокелдиктер.
Коргоо чаралары	Тосмолор, экрандар, бекиткичтер, суудан, чандан жана титирөөдөн коргоо.
Контролдук чекиттер	Текшерүүнү жана жумуштарды улантууга уруксатты талап кылган этаптар.
Мониторинг	Эмне байкалары, ким тарабынан, кандай жыштыкта жана кандай документ менен катталары.
Токтотуу критерийлери	Операцияны токтотууну талап кылган конкреттүү белгилер.
Жооп кайтаруу	Бузулуу, табылга, суу өтүү, төгүлүү же даттануу болгон учурдагы аракеттер.
Аяктоо	Кароо, сүрөткө тартуу, калыбына келтирүү жана уруксат-нарядды жабуу.

4. Методиканы кароо тартиби

Подрядчы методиканы алдын ала кароого берет.

Аны кароого төмөнкүлөр катышат:

- техникалык көзөмөл;
- автордук көзөмөл;
- маданий мурас боюнча адис;
- ОТиТБ боюнча адис;
- кирүү жана аймакты пайдалануу режими боюнча НИАМК;
- АРИС;
- ПУКНда же уруксат берүүчү документте каралган башка тараптар.

Бардык эскертүүлөр жумуштар башталганга чейин жоюлууга тийиш.

Методиканын макулдашылышы операцияны баштоого автоматтык түрдө уруксат берилгендигин билдирбейт. Операция башталганга чейин курулуш аянтчасынын жана бардык каралган чаралардын иш жүзүндөгү даярдыгы текшерилүүгө тийиш.

Төмөнкү зоналардагы жумуштар үчүн методика колдонулуучу уруксат берүү режимине жараша техникалык жана автордук көзөмөл, АРИС, НИАМК жана Маданият министрлиги тарабынан каралууга тийиш:

- тоо жолу жана Бабур мечитинин айланасы;
- Үңкүр музейи жана анын аска беттери менен кошулган участоктору;
- петроглифтер жана мүмкүн болгон көмүү зоналары;
- күмбөздүн айланасы;
- Коло доорундагы конуштун аймагы.

Мындай кароо аяктаганга чейин уруксат-наряд таризделбейт.

5. Контролдук чекиттер системасы

Сезимтал операция үчүн милдеттүү контролдук чекиттер жана милдеттүү байкоо жүргүзүүчү контролдук чекиттер белгиленет.

Контролдук чекиттердин конкреттүү топтому операциянын мүнөзүн эске алуу менен атайын методикада аныкталат.

П6-2-таблица. Типтүү контролдук чекиттер

Код	Контролдук чекит	Талап кылынган ырастоо
КТ-1	Документтерди текшерүү	Методика, чиймелер жана уруксат берүүчү документтер колдонууда.
КТ-2	Баштапкы абалды каттоо	Акт, схема жана сүрөттөр макулдашылган.
КТ-3	Сезимтал объекттерди коргоо	Тосмолор жана коргоочу элементтер орнотулган.
КТ-4	Кызматкерлердин даярдыгы	Нускама берүүдөн өткөндүгү, квалификациясы жана СИЗ менен камсыз болгондугу ырасталган.
КТ-5	Техниканын жана материалдардын даярдыгы	Жарактуулугу, чектөөлөрү жана шайкештиги текшерилген.
КТ-6	Конструкция же катмар ачылгандан кийинки кароо	Жумуштар улантылганга чейин иш жүзүндөгү абал текшерилген.
КТ-7	Критикалык аралык этапты текшерүү	Бузулуулар жок экендиги ырасталган.
КТ-8	Операциянын жыйынтыктоочу кароосу	Учурдагы абал баштапкы каттоо менен салыштырылган.
КТ-9	Калыбына келтирүү жана жабуу	Участок калыбына келтирилген жана документтер таризделген.
КН-1	Милдеттүү байкоо жүргүзүүчү контролдук чекит	Ыйгарым укуктуу катышуучуларга алдын ала билдирилген жана аларга операцияга катышуу мүмкүнчүлүгү берилген.

Ар бир операцияга бардык контролдук чекиттер колдонулбайт.

Методикада төмөнкүлөр аныкталууга тийиш:

- колдонулуучу контролдук чекиттер;
- билдирүү жөнөтүү мөөнөтү;
- текшерүүгө катышууга тийиш болгон адамдар.

6. Жумуштарды токтотуу үчүн негиздер

Уруксат-нарядда жумуштарды токтотууну талап кылган конкреттүү белгилер көрсөтүлүүгө тийиш.

Аларга төмөнкүлөр кирет:

- жаңы жараканын пайда болушу;
- колдонуудагы жараканын чоңоюшу;
- сынык же кабырчык пайда болушу;
- деформация;
- чөгүү;
- суунун күтүүсүз пайда болушу;

- конструкциянын же жантайыңкы жердин туруктуулугунун бузулушу;
- күтүлбөгөн көңөйдүн табылышы;
- кокусунан табылган табылга;
- коргоочу жабдуунун иштен чыгышы;
- макулдашылган чек арадан чыгуу;
- макулдашылбаган шайманды колдонуу;
- келүүчүнүн кооптуу зонага кириши;
- методикада көрсөтүлгөн башка шарт.

Көрсөтүлгөн белгилердин бири пайда болгондо:

- операция токтоосуз токтотулат;
- зона кийинки таасирден корголот;
- жооптуу катышуучуларга билдирүү жөнөтүлөт.

Жумуштарды кайра баштоо ушул ПУОССтун 7-бөлүмүндө белгиленген тартипке ылайык жүргүзүлөт.

7. Уруксат-наряддын формасы

Пб-3-таблица. Сезимтал операцияны аткарууга уруксат-наряд

Маалымат	Толтурулуучу маалымат
Уруксат-наряддын номери	
Объект жана участок	
Операциянын аталышы	
Чек аралар	
Башталуучу дата жана убакыт	
Колдонуу мөөнөтү	
Бекитилген методика	
Колдонулуучу уруксаттар	
Баштапкы абалды каттоо	
Жооптуу жетекчи	
Профилдик адистер	
Бригаданын курамы	
Техника жана шаймандар	
Коргоо чаралары	
Колдонулуучу КТ жана КН	
Жумуштарды токтотуу критерийлери	
Байланыш тартиби	
Кошумча шарттар	

П 6-4-таблица. Сезимтал операцияга даярдыкты текшерүү

Шарт	Аткарылды	Аткарылган жок	Колдонулбайт	Ырастоо
Документтер колдонууда				
Зона белгиленген				
Баштапкы абал катталган				
Коргоо чаралары орнотулган				
Кызматкерлерге нускама берилген				
Техника текшерилген				
Авариялык жооп кайтаруу каражаттары даяр				
Байкоочу адистерге билдирилген				

По результатам проверки операция разрешается, разрешается с конкретно указанными условиями либо не разрешается. Решение подписывается уполномоченными представителями подрядчика, технического надзора и другими обязательными участниками, определенными методикой.

Таблица П6-5. Участники рассмотрения и закрытия чувствительной операции

Функция	Обязательное участие	Ф.И.О./организация	Подпись/дата
Ответственный руководитель подрядчика	Всегда		
Специалист(ы) подрядчика по ОТиТБ и экологическим и социальным вопросам	По применимости		
Технический надзор	Всегда		
Авторский надзор	При затрагивании проектного решения/материала		
НИАМК	При влиянии на доступ, режим и состояние объекта		
Специалист по культурному наследию/археолог	Для чувствительных работ		
АРИС	Для существенных/специально определенных операций		
Министерство культуры	Когда это предусмотрено ПУКН, разрешением или законодательством		

8. Закрытие допуска

По завершении проводится повторный осмотр. В форме указываются выполненный объем; отклонения; события остановки; состояние чувствительных объектов; фотографии; восстановительные меры; открытые вопросы; решение о закрытии.

Допуск не закрывается, пока не выполнена итоговая проверка, не сопоставлено состояние с исходной фиксацией и не оформлены предусмотренные документы.

7-ТИРКЕМЕ. КОНТРОЛДООНУН, ШАЙКЕШСИЗДИКТЕРДИН, ИНЦИДЕНТТЕРДИН ЖАНА ОТЧЕТТУУЛУКТУН ЖУМУШЧУ ФОРМАЛАРЫ

1. Тиркеменин максаты

Бул тиркеме ПУОСС-КОНун аткарылышын документтештирүүнүн бирдиктүү тартибин камсыз кылат.

Формалар төмөнкү максаттар үчүн арналган:

- подрядчынын ички контролду жүргүзүүсү;
- техникалык көзөмөлдүн иш жүзүндөгү абалды текшерүүсү;
- аныкталган бузуулар боюнча жооптуу адамдын жана аткаруу мөөнөтүнүн белгилениши;
- бузуунун жабылышынын ырасталышы;
- айлык отчеттун баштапкы жазууларга негизделиши.

Формаларды толтуруу механикалык ишке айланбашы керек. «Шайкеш келет» деген белги иш жүзүндө текшерүү жүргүзүлгөндөн кийин гана коюлат.

2. Формаларды толтуруу эрежелери

Ар бир жазуу төмөнкү маалыматтарды камтууга тийиш:

- датаны;
- участокту;
- текшерүү жүргүзгөн адамдын аты-жөнүн;
- иш жүзүндөгү натыйжаны;
- аныкталган четтөөнү;
- токтоосуз көрүлгөн чараны;
- жооптуу адамды;
- аткаруу мөөнөтүн;
- жабылгандыгын ырастоону.

Төмөнкү макамдар колдонулат:

- С — шайкеш келет;
- НС — шайкеш келбейт;
- НП — колдонулбайт;
- ПП — кайра текшерилүүгө тийиш.

Бош калтырылган графа талапка шайкештиктин ырастоосу болуп саналбайт.

Эгерде маселе колдонулбаса, формада анын колдонулбастыгынын негизи көрсөтүлөт.

Оңдоолор баштапкы жазууну көзөмөлдөө мүмкүнчүлүгү сактала тургандай жүргүзүлөт. Текшерүүдөн кийин жазууларды өчүрүүгө же алмаштырууга жол берилбейт.

3. Күнүмдүк контролдук баракча

Форманын максаты — активдүү зоналардын смена ичинде коопсуз иштөөгө даярдыгын ырастоо жана четтөөлөр олуттуу бузууга айланганга чейин аларды аныктоо.

Саптардын тизмеси активдүү жумуштарды жана колдонулуучу М-01–М-35 чараларын эске алуу менен кеңейтилет.

Таблица П 7-1. Ежедневный контрольный лист подрядчика

Код меры	Проверяемый вопрос	Статус	Выявленное состояние	Немедленное действие	Ответственный и срок	Фото или запись
М-01	Ограждения и знаки исправны					
М-02	Маршруты техники соблюдаются					
М-05	Пылеподавление достаточно					
М-07	Утечки и загрязненный сток отсутствуют					
М-08	Химические материалы хранятся правильно					
М-09	Отходы разделены, и площадка убрана					
М-12	Чувствительные объекты защищены					
М-14	Посетители отделены от работ					
М-16	СИЗ и безопасные условия обеспечены					
М-20	Средства ЧС доступны					
	Дополнительный вопрос по активным работам					
	Дополнительный вопрос по активным работам					

4. Жумалык биргелешкен кароо

Форманын максаты — подрядчы менен техникалык көзөмөлдүн биргелешкен баалоосун камсыз кылуу, мурда белгиленген иш-аракеттердин аткарылышын жана алдыдагы операцияларга даярдыкты текшерүү.

Таблица П 7-2. Контрольный лист еженедельного совместного обхода

Раздел	Сведения
Дата и участники	
Активные участки	
Работы текущей недели	
Чувствительные операции следующей недели	
Открытые несоответствия	
Жалобы и инциденты	
Основные положительные наблюдения	
Новые риски	
Требуемые действия	

Таблица П 7-2а. План действий по результатам совместного обхода

№	Выявленный вопрос	Код меры	Категория	Действие	Ответственный	Срок	Проверка закрытия

5. Реестр несоответствий

Задача формы — обеспечить прослеживаемость нарушения от выявления до документированного закрытия. Категория выбирается в соответствии с таблицей 13 основного ПУОСС.

Таблица П 7-3. Реестр несоответствий и корректирующих действий

№	Дата и участок	Нарушенное требование	Категория	Описание и последствие	Немедленная мера	Анализ причины	Корректирующее действие	Ответственный	Срок	Статус	Подтверждение закрытия

6. Уведомление и расследование инцидента

Задача первичной формы — быстро передать проверенные на момент уведомления сведения без ожидания завершения расследования. Предварительный характер сведений должен быть ясно обозначен; информация уточняется по мере получения дополнительных данных.

Таблица П 7-4. Первичное уведомление об инциденте

Сведения	Информация
Дата и время события	
Место	
Тип события	
Краткое фактическое описание	
Пострадавшие	
Воздействие на культурное наследие или окружающую среду	
Первичные меры	
Остановленные работы	
Уведомленные стороны и время	
Текущее состояние	
Ответственное лицо	

После первичного уведомления проводится расследование, соразмерное тяжести и потенциальным последствиям события.

Таблица П7-5. Отчет о расследовании инцидента

Раздел	Содержание
Подробная последовательность событий	
Непосредственные причины	
Основные организационные причины	
Нарушенные требования	
Фактические и потенциальные последствия	
Корректирующие меры	
Предупреждающие меры	
Ответственные и сроки	
Необходимость обновления ПҮОСС или методики	
Проверка эффективности мер	

7. Реестр обращений и жалоб

Задача формы — обеспечить регистрацию, передачу, рассмотрение и закрытие жалоб без утраты информации. Конфиденциальная информация и сведения по СЭН/СД в общий реестр не включаются.

Таблица П7-6. Реестр обращений и жалоб

№	Дата	Канал	Категория заявителя	Участок	Предмет обращения	Срочность	Ответственный	Принятые меры	Дата ответа	Статус	Дата закрытия

8. Журнал чувствительных работ

Задача журнала — обеспечить ежедневную прослеживаемость операций, которые могут повлиять на культурное наследие, и сопоставление состояния объекта до, во время и после выполнения работ.

Таблица П7-7. Журнал работ в чувствительной зоне

Дата	Объект и зона	Операция	Методика и допуск	Погодные условия	Состояние до начала	Наблюдения в ходе	Отклонения или остановки	Состояние после	Фото	Подписи

9. Ежемесячная сводка выполнения ПУОСС-КО

Задача формы — объединить первичные записи в проверяемый отчет, а не заменить их общим описанием.

Таблица П7-8. Основные количественные показатели

Показатель	За месяц	Накопительно	Примечание
Средняя и максимальная численность работников			
Проведенные инструктажи			
Внутренние проверки			
Совместные обходы			
Разрешения-допуски			
Закрытые контрольные точки			
Несоответствия по категориям			
Закрытые несоответствия			
Инциденты			
Жалобы населения			
Жалобы работников			
Объем отходов по видам			
Случайные находки			
Остановки работ			

Ежемесячный отчет должен содержать сведения об активных участках; статус выполнения М-01–М-35; результаты мониторинга; несоответствия; инциденты; вопросы культурного наследия; отходы; жалобы; обучение; предстоящие чувствительные операции; фотографии; план действий.

10. Итоговый контрольный лист участка

Задача формы — подтвердить отсутствие незавершенных экологических и социальных обязательств и обязательства по охране культурного наследия до передачи участка.

Таблица П7-9. Итоговая проверка перед передачей

Условие	Выполнено	Не выполнено	Примечание
Временная инфраструктура удалена			
Отходы вывезены			
Покрытия восстановлены			
Дренаж функционирует			
Зеленые насаждения восстановлены			
Объекты культурного наследия не повреждены			
Итоговая фотофиксация выполнена			
Жалобы закрыты			
Несоответствия закрыты			
Исполнительная документация передана			
Инструкции по эксплуатации переданы			
Совместный осмотр проведен			

11. Дополнительные объектно-специфичные формы

Ниже приведены дополнительные объектно-специфичные формы. Они применяются в дополнение к общим контрольным листам, когда соответствующий вид работ или участок активен.

Таблица П7-10. Ежемесячный статус выполнения мер М-01–М-35

Код меры	Статус за месяц	Краткое подтверждение	Открытая проблема/действие	Срок	Подтверждение надзора
М-01					
М-02					
М-03					
М-04					
М-05					
М-06					
М-07					
М-08					
М-09					
М-10					
М-11					

Код меры	Статус за месяц	Краткое подтверждение	Открытая проблема/действие	Срок	Подтверждение надзора
M-12					
M-13					
M-14					
M-15					
M-16					
M-17					
M-18					
M-19					
M-20					
M-21					
M-22					
M-23					
M-24					
M-25					
M-26					
M-27					
M-28					
M-29					
M-33					

Таблица П7-11. Акт предостроительного обследования биоразнообразия

Дата	Объект/границы	Проверено	Результат/описание	Фото/схема	Ограничения и меры	Заключение специалиста
		Гнезда, летучие мыши, норы, пресмыкающиеся, растения, деревья				

Таблица П7-12. Акт исходного состояния чувствительного объекта

Дата	Объект/точное место	Элемент/поверхность	Состояние, трещины, влажность и дефекты	Фото №/направление	Защитные меры	Подписи

Таблица П7-13. Журнал образования и передачи отходов

Дата	Вид отхода	Количество/ед.	Место временного хранения	Перевозчик	Место передачи/удаления	Документ №	Ответственный

Таблица П7-14. Журнал доступа посетителей и паломников

Дата/время	Маршрут/вход	Ограждения и знаки	Освещение/покрытие	Доступность/сопровождение	Разделение с техникой	Скопление/очередь и меры	Проверившие

Таблица П7-15. Журнал контроля воды, влажности и состояния Пещерного музея

Дата/погода	Зона/контрольная точка	Работа/событие	Вода/влажность/пиротечка	Трещины/скальные поверхности	Дренаж/защитные меры	Действие/оставка	Фото/подписи

Таблица П7-16. Контрольный лист готовности отдельного участка

Проверяемое условие	С	НС	НП	Подтверждение/замечание	Ответственный/срок
Границы и чувствительные зоны обозначены					
Исходное состояние и фотоархив оформлены					
Разрешения и методики действуют					
Ограждения, проходы и аварийный доступ готовы					
Временная инфраструктура размещена согласованно					
Отходы и химические материалы организованы					
СИЗ, первая помощь, пожарные и спасательные средства готовы					
Работники обучены; профильные специалисты уведомлены					
КТ/КН и разрешение-допуск определены					

8-ТИРКЕМЕ. АРИСТУН КАЙТАРЫМ БАЙЛАНЫШ МЕХАНИЗМИ ЖӨНҮНДӨ МААЛЫМАТ

1. Механизмдин максаты

ПРЭР-1 долбоорунун алкагында АРИСтун Кайтарым байланыш механизми (МОС) иштейт. Ал аркылуу кызыкдар тараптар Долбоорду жана ушул кичи долбоорду ишке ашырууга байланышкан суроолорду, сунуштарды, арыздарды, эскертүүлөрдү жана даттанууларды жөнөтө алышат.

МОС төмөнкү жактар үчүн жеткиликтүү:

- келүүчүлөр;
- зыяратчылар;
- НИАМКтын кызматкерлери;
- жергиликтүү тургундар;
- подрядчынын жана субподрядчылардын кызматкерлери;
- уюмдар;
- башка кызыкдар тараптар.
- Кайрылуулар төмөнкү маселелерге байланыштуу болушу мүмкүн:
- курулуш жумуштарын уюштуруу;
- аймакка кирүү;
- коопсуздук;
- курчап турган чөйрө;
- маданий мурас;
- кызматкерлердин жүрүм-туруму;
- кичи долбоорду ишке ашыруунун башка маселелери.

АРИСтун Кайтарым байланыш механизми Долбоордун даттанууларды кароо механизмнин алкагында кайрылууларды берүү, каттоо жана өткөрүп берүү үчүн расмий канал болуп саналат.

Кайрылуулар АРИСтун МОС каналдары аркылуу түздөн-түз берилиши мүмкүн. Ошондой эле кайрылуулар подрядчы, НИАМК жана кичи долбоордун деңгээлиндеги башка катышуучулар тарабынан кабыл алынып, кийин АРИСтун МОСуна өткөрүлүшү мүмкүн.

2. Кайрылууларды берүү жана кароо

Кайрылуулар жазуу жүзүндө, оозеки жана электрондук түрдө кабыл алынат жана АРИСтун колдонуудагы тартибине ылайык катталат.

Кайрылуу анонимдүү түрдө берилиши мүмкүн. Арыз ээсинин аты-жөнүнүн же байланыш маалыматтарынын жоктугу кайрылууну кароодон баш тартууга негиз болуп саналбайт.

Арыз ээсинин жеке маалыматтары купуя болуп саналат жана анын макулдугусуз ачыкка чыгарылбайт.

Байланыш маалыматтары болгон учурда арыз ээсине кабыл алынган чечим жөнүндө маалымат берилет.

Эгерде арыз ээси кайрылууну кароонун жыйынтыгына канааттанбаса, ал АРИСке белгиленген тартипте апелляция берүүгө же мамлекеттик органдарга жана сотко кайрылууга укуктуу.

3. Кайтарым байланыш каналдары

- WhatsApp жана мобилдик байланыш: +996 770 700 522; +996 550 700 522;
- электрондук почта: bfm@aris.kg;
- АРИСтун онлайн-платформасы: op.aris.kg;
- АРИСтун расмий сайты жана социалдык тармактардагы расмий баракчалары;
- жумушчу жолугушууларда, объектке баруу учурунда жана АРИСтун кабылдамасы аркылуу берилген оозеки же жазуу жүзүндөгү кайрылуулар.

4. Подрядчынын милдеттери

Подрядчы АРИСтун МОСун алмаштыруучу механизм түзбөйт.

Жумуштар башталганга чейин подрядчы:

- курулуш аянтчасында кайрылууларды кабыл алуу үчүн жооптуу адамды дайындайт;
- МОС жөнүндө актуалдуу маалыматты жайгаштырат;
- оозеки жана жазуу жүзүндөгү кайрылууларды кабыл алат;
- кайрылууларды белгиленген тартипте АРИСке өткөрүп берет.
- Подрядчы төмөнкүлөргө укуксуз:
- кайрылууну түздөн-түз АРИСке берүүгө тоскоолдук кылууга;
- арыз ээсине өзүнүн аты-жөнүн милдеттүү түрдө көрсөтүүнү талап кылууга;
- кайрылууларды жашырууга;
- арыз ээсине кысым көрсөтүүгө.

Эгерде кайрылууда адамдардын өмүрүнө, ден соолугуна, келүүчүлөрдүн коопсуздугуна, курчап турган чөйрөгө же маданий мураска түздөн-түз коркунуч бар экендиги көрсөтүлсө, подрядчы токтоосуз коргоо чараларын көрүүгө жана техникалык көзөмөл менен АРИСке билдирүүгө тийиш.

5. АРИСтун МОСу жөнүндө маалыматтык материал

Төмөндө көрсөтүлгөн маалыматтык материал курулуш аянтчасында жана иштеп жаткан кире бериштердин жанында макулдашылган жерлерге жайгаштырылат.

Подрядчы маалыматтык материалдын:

- жакшы көрүнүшүн;
- сакталышын;
- актуалдуу болушун камсыз кылууга тийиш.

П 8-1-сүрөт. АРИСтун Кайтарым байланыш механизми жөнүндө маалыматтык материал

The infographic features a large, stylized background graphic of a hand holding a torch, with the ARIS logo integrated into it. At the top, a row of logos includes the Kyrgyz Republic emblem, the World Bank Group, ADB, SFD, IFAD, IsDB, KfW, and the ARIS logo. The central text is in both Kyrgyz and Russian, encouraging feedback on project implementation. The bottom section provides contact details for ARIS KBM, including phone numbers, email, and an online platform, accompanied by icons for WhatsApp, email, and a QR code.

АРИСтин долбоорлорунун ишке ашырылышынын жүрүшүндө сунуштар жана суроолор боюнча кайрылсаңыздар болот:

По всем вопросам и жалобам о реализации проектов АРИС просим обращаться:

АРИС КБМ
АРИС КАЙТАРЫМ БАЙЛАНЫШ МЕХАНИЗМИ

+996 770 700 522
+996 550 700 522
bfm@aris.kg

онлайн - платформа АРИС
op.aris.kg

10-ТИРКЕМЕ. КООМЧУЛУК МЕНЕН КОНСУЛЬТАЦИЯНЫН НАТЫЙЖАЛАРЫ

ПРОТОКОЛ ОБЩЕСТВЕННЫХ КОНСУЛЬТАЦИЙ

по экологическим и социальным вопросам в рамках проектирования «Реконструкция Национального историко-археологического музейного комплекса «Сулайман-Тоо» в рамках Проекта регионального экономического развития (ПРЭР)

Дата проведения: 1 июля 2026 года

Время проведения: 10:00

Место проведения: Национальный историко-археологический музейный комплекс «Сулайман-Тоо» г. Ош, улица Курманжан Датка, 235/2

Количество участников: 46 человек, из них 19 женщины (согласно регистрационному листу)

Участники встречи:

Представитель АРИС (координатор) – Арынов Шайлообек

Представитель АРИС – Тентиева Айнура Представитель АРИС – Раимов Умутбек Представитель АРИС – Исраилов Ислам Представитель АРИС – Егембердиев Мирлан

Представитель RAM Engineering Associates (заместитель директора) – Ишеналиев Улан Представитель RAM Engineering Associates (главный инженер) – Кермалиев Бакыт Представитель RAM Engineering Associates (специалист по экологии) – Асаналиева Назгуль

Представитель RAM Engineering Associates (специалист по социальным вопросам) –

Омурбеков Азамат

Представитель RAM Engineering Associates (Координатор проекта) – Ишеналиев Нурсултан

Также в общественных слушаниях приняли участие представители государственных органов, местного сообщества, жители прилегающих территорий и другие заинтересованные лица.

Ход общественных слушаний

Общественные слушания открыл координатор проекта АРИС г-н Арынов Шайлообек, который приветствовал участников, представил команду проекта и ознакомил присутствующих с целью проведения мероприятия.

В своем вступительном слове он отметил, что общественные слушания проводятся в рамках реализации проекта «Региональное экономическое развитие Ошской области и города Ош (ПРЭР-1)» с целью информирования заинтересованных сторон о планируемой реконструкции Национального историко-археологического музейного комплекса

«Сулайман-Тоо», представления основных проектных решений, обсуждения экологических и социальных аспектов проекта, а также сбора предложений и замечаний общественности. Особо было подчеркнуто, что все поступившие предложения и рекомендации будут рассмотрены при дальнейшей реализации проекта в пределах технической, экологической, экономической и нормативной целесообразности.

С приветственным словом выступил заместитель министра культуры, информации и молодежной политики Кыргызской Республики Мадаминов Аскаралы Шукуралиевич, который поблагодарил участников за проявленный интерес к проекту, выразил признательность АРИС и Всемирному банку за оказываемую поддержку в сохранении объектов историко-культурного наследия и подробно рассказал о значении предстоящей реконструкции Национального историко-археологического музейного комплекса

«Сулайман-Тоо» для сохранения культурного наследия страны и развития туристического потенциала региона.

Заместитель руководителя Межрегионального управления по Южному региону Министерства экономики и коммерции Кыргызской Республики Садиров Акылбек Адбишוקурович поблагодарил АРИС и Всемирный банк за многолетнее плодотворное сотрудничество при реализации проектов развития на территории города Ош. В своем выступлении он подчеркнул стратегическое значение реконструкции музейного комплекса, отметил перспективы дальнейшего укрепления его международного статуса, включая вопросы, связанные с

объектами Всемирного наследия ЮНЕСКО, а также сообщил, что проект находится на завершающем этапе проектирования, что позволяет представить общественности основные технические решения.

В ходе обсуждения участники заинтересовались сроками завершения проектирования и началом строительно-монтажных работ.

Отвечая на вопрос, г-н Арынов Шайлообек сообщил, что разработка проектно-сметной документации практически завершена, подготовлены рабочая документация и сметная стоимость проекта, после чего будут начаты закупочные процедуры по отбору подрядной организации. По завершении вступительной части слово было передано специалистам проекта для проведения тематических презентаций.

Экологические аспекты проекта

С докладом выступила эколог проекта г-жа Назгуль Асаналиева.

В ходе презентации была представлена информация о целях проекта ПРЭР-1, текущем техническом состоянии музейного комплекса, а также необходимости проведения реконструкции при безусловном сохранении его исторической, культурной и архитектурной ценности.

Докладчик отметила, что проект предусматривает преимущественно капитальный ремонт существующих объектов без изменения их исторического облика и объемно-планировочных решений. В целях минимизации воздействия на объекты культурного наследия предусмотрено максимальное применение ручного труда и ограниченное использование тяжелой строительной техники.

Участникам были представлены основные потенциальные экологические воздействия, связанные с выполнением строительных работ, включая образование строительных отходов, шумовое и пылевое воздействие, а также возможные риски загрязнения окружающей среды. Было отмечено, что данные воздействия являются временными, локальными и управляемыми и будут минимизированы посредством реализации Плана управления окружающей средой и социальными аспектами (ПУОСС), который будет разработан на стадии проектирования и детализирован подрядной организацией перед началом строительных работ.

Особое внимание в ходе реализации проекта будет уделено экологическому мониторингу, контролю уровня шума, мероприятиям по пылеподавлению, обращению со строительными отходами, а также строгому соблюдению природоохранного законодательства с учетом высокой историко-культурной ценности объекта.

Социальные аспекты проекта

С презентацией выступил специалист проекта г-н Азамат Оморбеков.

В ходе доклада было отмечено, что проект предусматривает комплекс мероприятий по повышению доступности музейного комплекса для маломобильных групп населения, включая устройство пандусов, подъемных платформ, безопасных пешеходных маршрутов и элементов навигации для лиц с нарушениями зрения и слуха.

Кроме того, участникам была представлена информация о действующем в АРИС Механизме обратной связи и рассмотрения жалоб, посредством которого граждане могут направлять обращения, предложения, заявления и жалобы на всех этапах подготовки и реализации проекта.

Презентация проектных решений

Главный инженер проекта г-н Кермалиев Бакыт представил основные технические решения и сообщил, что проектом предусмотрена реконструкция объектов музейного комплекса, объединенных в девять функциональных зон:

- ☐ Огненные ворота — строительство визит-центра, навеса для четырех гольф-каров и устройство входной группы;
- ☐ Водные ворота — строительство билетной кассы, общественного туалета и киоска из облегченных конструкций, а также реконструкция входной группы;
- ☐ Горные ворота — строительство билетной кассы, киоска, общественного туалета и входной группы;
- ☐ Административный блок — демонтаж существующих зданий и строительство нового административного здания;
- ☐ Пещерный музей — капитальный ремонт помещений, выполнение гидроизоляционных работ и реконструкция арки верхней смотровой площадки;

- Мавзолей Бурхия — капитальный ремонт площадки и благоустройство прилегающей территории;
- Этнографический музей — капитальный ремонт фасадов, замена витражных конструкций и благоустройство территории;
- Горная тропа — капитальный ремонт маршрута, облицовка ступеней гранитной плиткой, устройство площадок отдыха, установка лестниц, перил, защитных сеток от камнепадов и укрепление существующих ограждений;
- Дорога для гольф-корт — устройство асфальтобетонного покрытия, водоотводной системы, благоустройство прилегающей территории и ремонт элементов существующего ограждения.

В ходе обсуждения участники задали вопросы относительно сроков реализации проекта и режима функционирования музейного комплекса в период выполнения строительных работ.

Г-н Кермалиев Бакыт пояснил, что организация-разработчик осуществляет подготовку проектно-сметной документации, тогда как реализация строительных работ относится к компетенции АРИС.

Г-н Арынов Шайлообек сообщил, что завершение реконструкции ориентировочно планируется к концу 2028 года. При этом полное закрытие музейного комплекса на период строительства не предусматривается — строительные работы будут организованы поэтапно с сохранением возможности посещения отдельных участков комплекса.

Представитель АРИС г-н Раимов Умутбек дополнительно проинформировал участников о порядке функционирования Механизма обратной связи и рассмотрения жалоб, подчеркнув возможность направления обращений на любом этапе реализации проекта.

Вопросы участников

Жительница прилегающей территории г-жа Булажанова Мавлюда задала вопросы относительно демонтажа металлических ограждений на местах захоронений, расположенных на территории комплекса, а также источников финансирования проекта.

Отвечая на вопрос, г-н Арынов Шайлообек сообщил, что проект реализуется Правительством Кыргызской Республики при финансовой поддержке Всемирного банка.

При этом было особо разъяснено, что все строительно-монтажные и благоустроительные работы будут выполняться исключительно в пределах предусмотренных проектом участков и локаций, представленных в ходе общественных консультаций. Территория существующего кладбища, места захоронений, а также иные участки, не включенные в границы проектных работ, затрагиваться не будут. Соответственно, демонтаж металлических ограждений на местах захоронений проектом не предусматривается.

По вопросу демонтажа металлических ограждений разъяснения представил Садиров Акылбек Адбишокурович, который сообщил, что соответствующее решение было принято по результатам обследований ввиду повышенной пожарной опасности и неудовлетворительного технического состояния большинства конструкций вследствие их значительного физического износа.

Дополнительно было отмечено, что все мероприятия осуществлялись при участии представителей Муфтията Кыргызской Республики с соблюдением требований действующего законодательства и религиозных традиций.

В ходе дальнейшего обсуждения участники попросили представить дополнительную информацию о благоустройстве территории комплекса.

Представители проекта сообщили, что проект предусматривает реконструкцию основной прогулочной тропы, устранение существующих дефектов покрытия, создание безопасной пешеходной инфраструктуры, устройство маршрутов для передвижения гольф-картов и комплексное благоустройство территории. При этом использование тяжелой строительной техники будет сведено к минимально необходимому объему.

Участники также заинтересовались оснащением объектов современными инженерными системами. Представители проектной команды пояснили, что проектом предусмотрено устройство всех необходимых инженерных систем, обеспечивающих безопасную и комфортную эксплуатацию зданий.

Отдельный вопрос касался устройства наружного освещения территории комплекса.

Г-жа Тентиева Айнура пояснила, что с учетом высокой историко-культурной ценности объекта и необходимости сохранения его исторического ландшафта масштабное архитектурное освещение проектом не

предусматривается. Вместе с тем проектные решения будут полностью соответствовать требованиям законодательства в сфере охраны объектов культурного наследия.

В завершение общественных слушаний участники поинтересовались вопросом организации системы видеонаблюдения. Представители проектной команды сообщили, что проектом предусмотрена установка современной системы видеонаблюдения для повышения уровня безопасности посетителей и обеспечения сохранности объектов музейного комплекса.

Итоги общественных слушаний

По итогам общественных слушаний участники были ознакомлены с целями, задачами и основными техническими решениями проекта «Региональное экономическое развитие Ошской области и города Ош (ПРЭР-1)» в части реконструкции Национального историко-археологического музейного комплекса «Сулайман-Тоо».

В ходе мероприятия представители АРИС и проектной организации представили проектные, экологические и социальные решения, разъяснили ожидаемые результаты реализации проекта, потенциальные экологические и социальные воздействия, а также предусмотренные меры по их предупреждению и минимизации.

Основные вопросы участников касались сроков реализации проекта, организации строительных работ, режима функционирования музейного комплекса в период реконструкции, источников финансирования, мероприятий по сохранению объектов

культурного наследия, благоустройства территории, повышения доступности объекта для маломобильных групп населения, организации наружного освещения, установки системы видеонаблюдения и демонтажа металлических ограждений на местах захоронений.

По всем поступившим вопросам участникам были предоставлены исчерпывающие разъяснения.

Замечания и предложения, высказанные в ходе общественных слушаний, будут рассмотрены в установленном порядке и, при наличии технической, экологической, экономической и нормативной возможности, учтены на последующих этапах реализации проекта.

Участники общественных слушаний выразили поддержку в реализацию проекта реконструкции Национального историко-археологического музейного комплекса

«Сулайман-Тоо», отметив его важность для сохранения историко-культурного наследия Кыргызской Республики, развития туристической инфраструктуры, повышения качества музейной среды и обеспечения доступности объекта для жителей и гостей города Ош.

Участники выразили понимание возможных временных неудобств, связанных со строительными работами, и согласие с их проведением.

Дополнительных замечаний и предложений по экологическим и социальным вопросам не поступило.

Секретарь собрания:

Умутбек Раимов

Приложения:

Регистрационный лист участников Фотоматериалы общественных слушаний

Приложение: Список участников

Приложение: Список участников

Катышуучулардын тизмеси

Компонент № __

Иш-чаранын аталышы: «Сулайман-Тоо комплекси жана Өзгөн тарыхый-архитектуралык комплексин реконструкциялоо жана модернизациялоо» долбоору боюнча Экологиялык жана социалдык чөйрөгө тийгизүүчү таасир боюнча

Өтүүчү жер: “Сулайман-Тоо” улуттук тарыхый-археологиялык музей комплекси

Дата: 01. 07. 2026

Катышуучулардын жалпы саны 46 анын ичинен аялдар 19

№	Аты жөнү	Кызматы/ иш орау	Телефон	Жынысы	Колу
1.		директор АРК		Ж	
2.		земелчилик Аммиров		М	
3.		Ноголкин Эмилбек		Ж	
4.		Ноголкин Аманжол		Ж	
5.		координатор НЭЭР АРК		Ж	
6.		Сулайман-Тоо УИАК Ишкы		Ж	
7.		Сулайман-Тоо УИАК Ишкы		Ж	
8.		Сулайман-Тоо музей		Ж	
9.		Сулайман-Тоо музей		Ж	
10.		Сулайман-Тоо УИАК		Ж	
11.		Сулайман-Тоо УИАК		Ж	

12.		А. С.	Договор	
13.		А. К. Дагдз	599.4	
14.		Т. Айтсуб.	40.1	
15.		Т. Айтсуб.	40.1	
16.		УТМК	5651.2	
17.		ав. сур. - 20	3	
18.		ав. сур. 100	3	
19.		А. А. Дарга	365 ж	
20.		А. А. Дарга 319	388 ж	
21.		А. Г. Оли	345 ж	
22.		24 сур. МРУ МЭЖ	3	
23.		Бог. сур. МРУ МЭЖ	3	
24.		Бул. рож МРУ МЭЖ	3	
25.		Сундасман МЭЖ	3	
26.		А. Дагдз 351/43	3	
27.		Ур. д. мива 190/14	3	
28.		УТ МКА	3	
29.		Сулайман Тоо Экскурсову	3	
30.		УТ МКА	3	

31.		“Сулайман тоо”		⇒	HTJ
32.		ПРЗР АРК		и	HTJ
33.		ТРЗР АРК		де.	HTJ
34.		2 Оч		и	HTJ
35.		Оч РЧ		и	HTJ
36.		Ман Гундун		и	HTJ
37.		АРУС		и	HTJ
38.		ЛОН РАМ		и	HTJ
39.		Ч. РАМ		и	HTJ
40.		РАМ		и	HTJ
41.		РАМ		и	HTJ
42.		РАМ		и	HTJ
43.		А Оч		и	HTJ
44.		и Оч		и	HTJ
45.		и Оч		и	HTJ
46.		РАМ		и	HTJ
47.					
48.					
49.					

